

YENİ KİTAPLAR / NEW BOOKS

TEMMUZ-ARALIK 2010 ARASI TÜRKİYE'DE YAYINLANAN YENİ KİTAPLARDAN SEÇMELER

TANER AKÇAM, *1915 Yazıları* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 384 ss. ISBN 978-975-050-728-1

Ermeni meselesiyle ilgili yaptığı çalışmalarla dikkat çeken Taner Akçam, *1915 Yazıları*'nda bir araya getirilen makalelerinde çözümsüzlük girdabında sürüklenen sorunu değişik yönleriyle ele alıyor. 1915 hakkındaki en basit doğruları karartmak için gösterilen çabaları gözler önüne seren, ilgili kişi ve kurumların tarihsel gerçekleri nasıl çarpıttıklarını, belgeler üzerinde tahrifata varan oynamalar yaptıklarını ortaya koyan Akçam, var olduğunu ileri sürdüğü 'inkâr endüstrisi' ile hesaplaşıyor. Türkiye'de soykırım konusunda mevcut eksik bilgilenmelerin ve yanlışlıkların giderilmesine önemli bir katkı sağlayan bu kitaptaki makaleler Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşmesi yolunda atılması gereken adımlara da işaret ederek iki halkın kardeşlik ve dostluk temelinde bir arada yaşamaları yolunda ufuk açıyor. Türk tarihçiliği ve belge kullanma geleneği konusunda yapılacak tartışmalara da katkı sunan *1915 Yazıları*, konuyla ilgili kapsayıcı ve karşılaştırmalı araştırma biçimiyle, Türkiye'de genel olarak hem siyasetçilerde hem de akademisyenlerde egemen olan yalnızca ve esas olarak 'Osmanlı arşiv belgelerine güvenmek' tutumunun ne kadar doğru olduğunu da sorguluyor. Tüm bunların yanı sıra 'soykırım' kavramını uluslararası hukuk bağlamında gözden geçiren ve Uluslararası Ceza Mahkemeleri kararları ışığında değerlendiren Akçam, sadece Türk diplomasisinin içine düştüğü açmazları değil 'soykırım'ın ne olup ne olmadığını da inceliyor. Geçmişin inkâr etmek yerine, anlamayı tercih edenler için önemli bir çalışma.

HAYDAR AKIN, *Ortaçağ Sonları ve Yeniçağ Başlarında Avrupa'da Çocuk Cadılar ve Çocuk Cadı Avı* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 264 ss. ISBN 978-605-573-851-8

Bu çalışmada, sınırlar ölçüsünde Antik Çağ'dan Yeni Çağ'a çocuk ve çocukluk olgusunun kabulü ile bu alanda yüzyıllar boyunca yaşanan şaşırtıcı ve giderek dramatik hale gelen değişim irdelenmekte, ardından Orta Çağ'dan Yeni Çağ başlarına—giderek orta Avrupa ülkeleriyle sınırlı kalmak üzere—Avrupa'da cinlenmiş çocuklar, çocuk cadılar, çocuk cadı avları ve yargı süreçleri incelenmektedir.

VIRGINIA AKSAN, *Kuşatılmış Bir İmparatorluk: Osmanlı Harpleri, 1700-1870* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 650 ss. ISBN 978-994-4888-02-42

Osmanlı tarihçisi Virginia Aksan'ın *Kuşatılmış Bir İmparatorluk: Osmanlı Harpleri, 1700-1870* başlıklı çalışması Osmanlı askeri sisteminin yaklaşık iki yüzyıllık bir zaman aralığında geçirdiği dönüşümü yansıtan bir harp tarihi çalışması olmanın ötesinde, Osmanlı tarihine, modernleşmesine ve tarihyazımına ilişkin çok daha genel bir çerçeveyi de tartışmaya açıyor. Osmanlı İmparatorluğu'nu Katolik Habsburgların Avusturyası ve Ortodoks Romanovların Rusyası ile karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alan Aksan, imparatorluğun içindeki askeri, entelektüel ve dinsel seçkin gruplarıyla merkezin çatışmalı ilişkilerini de yine askeri dönüşüm ve reform girişimleri bağlamında ele alıyor. Yazarın ifadesiyle, "Bu çalışmanın amaçları doğrultusunda, öyküyü Londra, Paris, Viyana veya Petersburg'dan ziyade, İstanbul'un bakış açısından anlatmaya yönelik bilinçli bir çabaya girişeceğim. Amacım, Osmanlı açısından dönemin 'Batı Sorunu'nun daha ayrıntılı bir versiyonunu ortaya koyabilmek. Bu kitabın özü, özellikle III. Selim (1789-1807) ve II. Mahmud (1808-1839) dönemlerinde yaşanan olaylarla birlikte, askeri sistemin yeniçeriden zorunlu askerlik hizmetine dayalı düzenli bir orduya doğru evrilmesine dairdir."

SINA AKŞIN, *İç Savaş ve Sevr'de Ölüm* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 452 ss. ISBN 978-994-488-918-6

Dördüncü Damad Ferid hükûmetinin kuruluşundan Sèvres Antlaşması'nın imzalanmasına kadar uzanan zaman dilimini ele alan bu çalışma Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri olarak somutlaşan demokratik-ulusçu harekete karşı verilen iç savaşı, emperyalist kuvvetlerin Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik plânları ve Balkanlar'ı, Ortadoğu'yu ve Anadolu'yu yeniden şekillendirme çabalarıyla birlikte işliyor.

ALPER AKYÜZ, *AB, Bütünleşme ve STK'lar* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 246 ss. ISBN 978-605-399-094-9

Son yıllarda haklar temelli STK'lar için Avrupa Birliği ayrı bir anlam taşımaya başladı; ve bir yandan olumlu yönde değişim arzularımızı üzerine yüklediğimiz ve bunun için hükûmetlere baskı yapmasını beklediğimiz, öte yandan çifte standartlı görerek oklarımızı üzerine yönelttiğimiz bir varlık haline geldi. Ekim 2005'te başlayan ve AB'ye katılımın son aşaması olan müzakere süreci boyunca daha fazla iç içe olacağımız bir dönemde biraz daha derinlemesine bilgi ve anlayışla donanmış, serin bir yaklaşım, STK'ların bu dönemde kendi amaçlarına yönelik olarak en etkili değişimi sağlamaları ve bunun için kendilerini ve hedef kitlelerini güçlendirmeleri açısından da bir olanak sunuyor. Coğrafi bir terimin ötesinde bir düşünce ve kavram olarak Avrupa, bir tartışma ve toplumsal etkileşim platformu olageldi ve bir birleşmeler ve bölünmeler tarihini oluşturdu. Bütünleşme ise çok daha sonra gündeme geldi ve Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi gibi Avrupa kurumları bütünleşme süreçlerinin hem itici güçleri hem de sonuçları olarak ortaya çıktılar, politik bir tartışma platformu oluşturdular, ancak bir o kadar da karmaşıklaştılar ve yurttaşları uzak kaldılar. AB'nin genişleme ve derinleşme süreci de bu karmaşıklığa yeni aktörleri için içine sokarak ve ilgili ülkeler ve Avrupa genelinde yaygın bir politik tartışmaya yol açarak yeni boyutlar ekledi. Avrupa'nın ve aday ülkelerin STK'ları ve aktif yurttaşları için, kendi alanlarındaki çalışmalarında Avrupa bütünleşmesiyle ilgili konularla ve Avrupa kurumlarıyla ve politikalarıyla karşı karşıya gelmek neredeyse kaçınılmaz hale geldi. Öte yandan yurttaşlar tarafında süreç ve kurumlarla ilgili yaygın bilgi eksikliği tepkilerin gecikmesine, olanakların kullanılamamasına ve yanlış algı ve yorumlara yol açıyor. Bu Türkiye bağlamında daha da çok geçerli. Bu nedenle, İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi ile AB Enstitüsü'nün ortaklığıyla hazırlanan bu kitap Türkiye STK'ları ve yurttaşları için etkinliklerinde ve savunuculuk ve politikaları etkileme çalışmalarında AB başta olmak üzere Avrupa kurumları, bütünleşme süreçleri ve sivil örgütler ve platformlar arasında yollarını bulabilmeleri için bir kılavuz olma ve aynı zamanda Avrupa ve bütünleşme düşüncesine yönelik bir perspektif oluşturmak için eleştirel bir tartışma süreci başlatma aracı olarak yapılandırıldı.

MEHMET Ö. ALKAN (der.), *Tarık Zafer Tunaya Anısına: Yedigâr-ı Meşrutiyet* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 283 ss. ISBN 978-605-399-134-2

Mehmet Ö. Alkan, Feroz Ahmad, Sina Akşin, Sacit Kutlu, Cemil Oktay, İlhan Tekeli, Selim İlkin, Zafer Toprak, Erik Jan Zürcher gibi değerli akademisyenlerin Tarık Zafer Tunaya'nın düşünce vasiyetini yerine getirdiği bu kitap, Tunaya'nın 'siyasî laboratuvar' olarak tanımladığı Meşrutiyet döneminin değişik sorunlarını ele alıyor. Türkiye'de yapmış olduğu çalışmalarla kendisinden sonraki bilim insanlarını büyük ölçüde etkilemiş olan Tarık Zafer Tunaya, 'Hürriyet'in İlâmı'nı Türkleri imparatorluktan cumhuriyet formülüne ileten bir köprü olarak tanımlar. Tunaya'ya göre, bu bahtsız demokrasi denemesi, ulaştığı sonuç-

lar bakımından tarihî olmaktan çıkar, bugüne bağlanabilir. Bizler bu tarihî tablo karşısında ibretle düşünmeye mecbur bir kuşağın çocuklarıyız. Mehmet Ö. Alkan'ın hazırladığı kitap, hocanın bu tarihî tablo karşısında ibretle düşünmeye mecbur bir kuşağın önde gelen ve bir kısmı Tunaya'nın yetiştirdiği akademisyenlerin yazılarından oluşuyor.

AHMET REFIK ALTINAY, *Felâket Seneleri: Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 160 ss. ISBN 978-975-333-252-1

Tarih Vakfı Yurt Yayınları 'Tarihe Yolculuk' dizisinden Ahmet Refik Altınay'ın kitaplarını yayımlamaya Felâket Seneleri ile devam ediyor. 'Tarihe Yolculuk' dizisinin sekizinci kitabı olan *Felâket Seneleri, 1094-1110* adlı eserinin ilk baskısı 1916 yılında yapılmıştır. Kitabın başlığında yer alan 'Felâket Seneleri,' 1683'te Viyana'nın ikinci defa kuşatılmasıyla başlayıp 1699'da Karlofça Antlaşması'yla sonuçlanan ve Osmanlı Devleti'nin fiilen çöküşünün başladığı dönemi ifade ediyor. Kitapta, meydana gelen olayların baş aktörü Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın tanıtılmasından ve kişiliğinin incelenmesinden sonra İkinci Viyana Kuşatması ve Osmanlı ordusunun yaşadığı bozgun ve devam eden olaylar konu ediliyor. Ayrıca Dördüncü Mehmed'in tahttan indirilmesi ve bu dönemde görev alan önemli kişiliklerin olumlu ve olumsuz yanları, meydana gelen isyanlar ve gerçekten felâkettten başka türlü ifade edilemeyecek durumlar anlatılıyor. Altınay, kitabının ilk sayfasında, bu konuları şu alt başlıklarla sunuyor: Kara Mustafa Paşa, İkinci Viyana Muhasarası, Budin Felâketi, Köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa, Salankamen Felâketi, Erkân-ı Devlet'in İhaneti, Zanta Felâketi, Karlofça Muahedesi.

AHMET REFIK ALTINAY, *İki Komite, İki Kutâl - Kafkas Yollarında* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 181 ss. ISBN 978-975-333-243-9

Ahmet Refik Altınay'ın eski harflerle ilk baskıları 1919 yılında yapılan *İki Komite, İki Kutâl ve Kafkas Yollarında* adlı kitaplarını 'Tarihe Yolculuk' dizimiz içinde okurlarımızla buluşturuyoruz. Zafer Toprak'ın 'Sunuş' yazısından: "*İki Komite İki Kutâl* 1915 yılında alınan notlardan derlenmiş, önce İkdâm gazetesinde yayımlanmış, ardından kitaba dönüşmüş. Bu kitapta, o tarihlerde rüzgar hangi yönden esiyorsa Ahmed Refik de o doğrultuda kalem oynatmış, İstanbul işgal altına girerken kimi çevrelere yakın durma gereği duymuş, İttihatçıları kıyasıya eleştirmiş. *Kafkas Yollarında* ise Mondros Mütarekesi'nden önce, Talât Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Alman ve Avusturyalı gazetecilerle birlikte doğuya yapılan bir inceleme seyahatinden edindiği izlenimleri kapsıyor. Trabzon'dan yola çıkarak Gümüşhane, Erzincan, Erzurum, Kars, Ardahan ve Artvin üzerinden Batum'a uzanan ve bir aya yakın süren bu seyahat Ermeni sorununun bir başka boyutunu gündeme getiriyor. Siyasi duruş hangi doğrultuda olursa olsun, her iki kitap da dönemle ilgili ilginç gözlemleri içeriyor. Ermeni sorununun ne denli karmaşık bir yapı taşıdığı bu gözlemlerle bir kez daha kanıtlanmış oluyor."

AHMET REFIK ALTINAY, *Kabakçı Mustafa* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 109 ss. ISBN 978-975-333-250-7

Tarih Vakfı Ahmet Refik Altınay'ın 'Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı' başlıklı bir dizi halinde Kithaphane-i Hilmi tarafından 1915-1927 tarihleri arasında yayımlanan on altı eserini 'Tarihe Yolculuk' adını verdiğini bir diziyile okurlarla buluşturuyor. Dizinin yedinci kitabı olan *Kabakçı Mustafa* adlı eserin ilk baskısı 1915 [1331] yılında yapılmıştır. *Kabakçı Mustafa*'da, Osmanlı Devleti'nde bitmek tükenmek bil-

meven isyanların ve elebaşlarının bir değerlendirmesi yapıldıktan sonra Üçüncü Selim döneminin musiki ve sanat hayatı, Osmanlı yöneticilerinin kişilikleri ve dış siyasetin durumu, elebaşlığını Kabakçı Mustafa'nın yaptığı isyan, isyancılar ve isyanı izleyen günlerin olayları anlatılıyor. Altınay kitabının ilk sayfasında bu konuları şu alt başlıklarla sunuyor: Osmanlı İhtilâllerinin Mahiyeti, İsyan Reisleri, Kabakçı Mustafa, Ulema ve Yeniçeriler, Üçüncü Selim Devrinde Sanat ve Musiki, Siyaset-i Hariciye, Kabakçı'nın İsyanı, Üçüncü Selim'in Hal'i, Türediler Saltanatı, Alemdar.

AHMET REFIK ALTINAY, *Samur Devri, 1640-1648* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 200 sss. ISBN 978-975-333-246-0

Ahmet Refik Altınay'ın 'Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı' başlıklı bir dizi halinde Kitaphane-i Hilmi tarafından 1915-1927 tarihleri arasında yayımlanan on altı eserini Tarih Vakfı 'Tarihe Yolculuk' adını verdiği bir diziyle okurlarla buluşturuyor. Altınay'ın *Samur Devri, 1049-1059* adlı eserinin ilk baskısı 1927 yılında yapılmıştır. Sultan İbrahim'in 1640-1648 yılları arasında süren saltanatı sırasında Dördüncü Murad'ın katı yönetimine nazaran daha serbest bir idare hüküm sürmüştür. Kitabına Dördüncü Murad'ın vefatıyla başlayan Altınay da tahta çıkan Sultan İbrahim'in 'deli' olduğu yönündeki rivayetleri destekliyor: "Sultan Murad'ın yerine geçen de onun kadar zalim ve belki ondan fazla olarak, akılsız ve anlayışsız bir deliydi." Altınay, Sultan İbrahim'in yaşamını ve sekiz yıl süren saltanatını ilgi çekici bir üslupla anlatıyor. Kitabın başlığına da taşıdığı, Sultan'ın samur kürk merakından Yeniçeri Ocağı ağalarının isyanına kadar tarihsel olaylar ile rivayetlere dayanan yönlerini bir arada aktaran Altınay, kitabının ilk sayfasında bu konuları alt başlıklar olarak sunuyor: Dördüncü Murad'ın Vefatı, Sultan İbrahim'in Mahbesten Çıkarılması, Kösem Valide, Sarayda Cinci Hoca, Sultan İbrahim'in Cinnetleri, Telli Haseki-Şekerpare, Samur ve Amber Vergisi, Ağaların isyanı, Sultan İbrahim'in Hal'i ve idamı.

MEROPI ANASTASSIADOU, *Tanzimat Çağında bir Osmanlı Şehri: Selânik, 1830-1912* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 438 ss. ISBN 978-975-333-149-4

Selânik 1830 ile 1912 yılları arasında Osmanlı modernleşme çalışmalarının vitrinydi. Tarihçi Meroپی Anastassiadou'nun Selânik yerel arşivlerine dayanarak yaptığı bu çalışma Osmanlı toplum ve ekonomisinin büyük bir dönüşüm içinde olduğu çağda, bu şehrin geçirdiği evrimi inceliyor. Selânik hiç de sıradan olmayan bir şehirdir. Osmanlı Selânik'i kendine özgü büyüleyici bir inceleme alanı oluşturur. Bu kuraldışı, fakat bazı çehreleriyle diğer Osmanlı liman şehirlerine çok benzeyen şehri, üç çeyrek asırlık bir dönem boyunca izliyoruz. 1840'lardan itibaren Avrupa ile ilişkilerin güçlenmesinin ve modernleşmenin etkisi altında büyümeye aday Doğu Akdeniz liman şehirlerinden biri olan Selânik'te yeni ulaşım ağları kuruluyor, her eve içme suyu getiriliyor, tramvaylar işlemeye başlıyor, sağlık hizmetleri altyapısı ıslah ediliyor, 'modern' anlayışta birçok okul açılıyor, sanayi adım adım kuruluyor ve Selâniklilerin yaşam tarzları da adım adım değişiyor. Anastassiadou, doğup büyüdüğü şehri anlatırken bir sorgulama, bir tür tarihsel içebakışa girişme gerekliliği duyuyor. Fakat, satır aralarını okumayı bilen kişi için bu çalışma, kendi tarzında, şimdiki zamanın peşinde.

BENJAMIN ARDITI, *Liberalizm'in Kıyılarında Siyaset* [çeviren Emine Ayhan] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 208 ss. ISBN 978-975-342-748-7

Liberalizmin perspektifi dışında bir demokrasi mümkün mü? Arditi, günümüzün önde gelen düşünürleriyle yaratıcı bir biçimde hesaplaşmaya girişerek 'liberal demokrat mutabakat'ı sorguluyor.

Farklılık, popülizm, devrim ve ajitasyon kavramları çevresinde girilen bu sorgulama sonucunda ‘başka tür bir demokratik siyaset’ için stratejiler öneriyor. Bugün siyasal alanın hepimiz tarafından az çok hissedilen bir özelliğini vurguluyor Arditi. ‘Farklılık’ın öne çıkarılması üzerine kurulu olan kimlik siyasetinin sahip olduğu itici gücün eşitlik talebi yerine gitgide ayrıcalık talebine dönüşmesinin taşıdığı parçalayıcı risklere dikkat çekiyor ve liberalizmin öcü olarak gördüğü iktisadi ve siyasi ‘popülizm’in iddia edildiği kadar demokrasiye ters olmadığını tartışıyor. Düşünce evrenimizden kovulan ‘devrim’ kavramı, bir anda gerçekleşen ikonik bir değişim yerine, sürekli düşünülen, hayal edilen, tasarlanan ve her an vuku bulabilecek/bulabilen bir değişim olarak tasavvur edilmeli. Devrim böylece hayali bir hedef olmaktan çıkabilir, elle tutulur bir hale gelebilir. Demokrasinin, liberal demokrat siyaset anlayışı dışında nasıl tasavvur edilebileceğini merak edenler için.

UMUT TÜMAY ARSLAN, *Mazi Kabrinin Hortlakları: Türklük, Melankoli ve Sinema* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 368 ss. ISBN 978-975-342-741-8

Umut Tümay Arslan Mazi Kabrinin Hortlakları’nda toplumsal iktidarın duygular alanındaki hareketini Türk sinemasında takip etmeye çalışıyor. Ulusların kendilerini tanıma, kendilerinden bahsetme, kendilerine inanma biçimleri, kendilerine dair imgeleri olan kısaca ulusları ulus yapan ‘hikâyeler’i sorguluyor. Sinemanın ulusal gözyaşını, ulusal kahkahayı, ulusal histeriyi nasıl ürettiğini Yeşilçam sineması içinden anlamaya ve açığa çıkartmaya çalışıyor. Milliyetçilik, melankoli, cinsiyetçilik, kimlikler, masumiyet, Şarkiyatçılık, şehir ya da modernleşme gibi konuları/meseleleri *Sevmek Zamanı*, *Vesikalı Yarım*, *Gelin*, *Umut*, *Kırık Plak*, *Bir Türke Gönül Verdim* ya da *Ah Güzel İstanbul* gibi filmler üzerinden izliyor.

TOURAJ ATABAKI (der.), *Devlet ve Maduniyet: Türkiye ve İran’da Modernleşme, Toplum ve Devlet* [çeviren Serhan Afacan] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 286 ss. ISBN 978-605-399-153-3

Sosyal tarihi, henüz yeterince araştırmacının yönelmediği bir alan olan Ortadoğu’nun durumunu değerlendiren kitap, zamanın ölçülmesi ve işgücü kavramı, devlet-çalışan ilişkileri ve emeğin eşit karşılığı mücadelesi, devlet eliyle yerinden edilme olgusu, farklı etnik ve dini kimliklerin devlet karşısında eşit hak talepleri, toplumsal cinsiyet sorunu ve kadının toplumsal yaşamdaki yerinin belirlenmesi gibi başlıklar çerçevesinde, özellikle İran ve Türkiye’nin son yüzyılda geçirdiği sekülerleşme ve modernleşme süreçlerini anlatıyor. Kitapta Touraj Atabaki’ye ek olarak Erik Jan Zürcher, Kaveh Bayat, Hülya Küçük, Afsaneh Najmabadi gibi yazarların makaleleri de bulunuyor.

TOURAJ ATABAKI, *İran ve I. Dünya Savaşı: Büyük Güçlerin Savaş Alanı* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 248 ss. ISBN 978-975-333-251-4

Amsterdam’daki Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü’nün başkanlığını yürüten ve Leiden Üniversitesi’nde Ortadoğu ve Orta Asya Sosyal Tarih Bölümü’nde çalışan Touraj Atabaki’nin *İran ve I. Dünya Savaşı* adlı kitabı tarihseverlerle buluşuyor. Birinci Dünya Savaşı İran’da var olan rejimin yıkılıp Rıza Şah’ın gelişyle sonuçlandığı için merkezi bir öneme sahip. Kitap Birinci Dünya Savaşı’na yakın bir coğrafyadan, farklı bir açıyla bakma fırsatı veriyor. Kitapta Birinci Dünya Savaşı sırasında kurulan ve İttifak Devletleri’nin resmen tanıdığı İran Geçici Hükümeti’nin kuruluş ve yıkılış hikâyesine de yer veriliyor:

“Rus ve İngiliz karşıtı duygular eninde sonunda bazı İranlı demokratların Almanları uygun müttefik olarak görmelerine yol açtı. Aralık 1914’te toplanan Üçüncü Meclis’te 136 vekilden 30’u Demokrat Parti’liydi. Demokratların Alman yanlısı faaliyetleri, İran’daki işgal kuvvetlerinin sayısını artırmaya karar veren İngiliz ve Ruslarca güvensizlik ve korkuyla karşılandı. Durum öylesine acil bir hal aldı ki, Tahran’ın 160 kilometre kuzeybatısındaki Kazvin’de konuşlandırılan Rus askerleri, başkenti işgal tehdidiyle Tahran’a doğru yürüyüşe geçti. 30 Demokrat vekil, bazı gazetecilerin ve nüfuzlu itidalli siyasetçilerin eşliğinde, ‘uzun yürüyüşü’ başlatarak, ilkin Komite-i Defa’i Milli’yi kurdukları Kum’da durdular; derken Kaşan’a çekilmek zorunda kaldılar; en sonunda tutunmayı başardıkları Kirmanşah’a yerleşerek, ‘İran Geçici Hükümeti’ adını aldılar. İttifak Devletleri’nin resmen tanıdığı, bu bakımdan İran’ın tek meşru hükümeti olan Geçici Hükümet, İngilizlerin artan baskıları karşısında direnemedi. 1916’da Kirmanşah Rus kuvvetlerine teslim oldu ve Geçici Hükümet sona erdi.” Pantürkist ve Panturanist duygulardan esinlenen Osmanlılar, Azerbaycan’daki İtilaf kuvvetlerine karşı yeni bir cephe açtı. Bunun dolaysız sonucu, Azerbaycan’ın Birinci Dünya Savaşı’nın önemli savaş alanlarından birine dönüşmesi oldu. Askerî stratejilerinin bir parçası olarak Ruslar, İngilizler ve Osmanlılar, hepsi ayrı ayrı, bölgedeki farklı etnik ve dinsel gruplar arasındaki mevcut düşmanlıkları kışkırtmayı amaçlayan siyasetler izlediler. Kürtler, Nasturiler, Ermeniler ve Azeri Müslümanlara bağımsız devlet kurma sözleri verildi. Anayasal Devrim mücadeleleri sırasında (1905-1909) Azerbaycan, reformcu meşrutiyetçiler ile tutucu monarşistler arasında bölünmesine karşın, gene de Müslüman Azerilerin Hıristiyan Gürcü ve Ermeni gönüllülerle ortak dava uğruna ittifak kurmaları mümkün olmuştu. Artık, yabancı manipülasyonları sayesinde, Azerbaycan çeşitli aşiretlerin ve toplulukların önderlerinin İttihad-ı İslam sancağı altında Ümmet-i İslam’ı oluşturma mücadelesinde birleştiği ‘bölünmüş bir toprak’ haline gelmişti.

KEMAL ATEŞ, *Dil Hurafeleri: Türkçenin Genel Sorunları* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 152 ss. ISBN 978-975-533-653-4

Kemal Ateş’in her yazısı yeni bir araştırmanın, farklı bir bakışın ürünü. *Dil Hurafeleri*’nde de bilinenleri tekrar etmiyor. Örneğin, ‘aydın’ sözcüğüne bile farklı bir tanım getiriyor: ‘Aydın,’ karşısında dil yanlısı yapmaktan çekindiğimiz insandır, ona göre. Türkçe’nin bütün güncel sorunlarıyla ilgili, yeni, özgün, çarpıcı görüşlerle çıkıyor okurun karşısına. Sözlüklerimizin, tesadüfen bir araya gelmiş sözcükler topluluğu olduğunu kanıtıyor Ateş. Tarihimizin ölü sözcükler mezarlığı, coğrafyamızın yarı ölü sözcükler mezarlığı, imlamızın, aralarındaki iktidar kavgasını bitirememiş sözde uzmanların oyuncağı, hatta kurbanı olduğunu belgelere dayanarak anlatıyor. Yazı ve Dil Devrimi, tutan sözcükler, tutmayan sözcükler, yerel dil, konuşma dili-yazı dili, Kürt açılımı ve Türkçe, son zamanlarda tartışma konusu olan x, q, w harfleri, AB dayatmaları, liderlerin Türkçesi, hurafeleri kural sanan dil profesörleri. Bunlar gibi, dilimizin bütün güncel sorunlarının ele alındığı bu kitabı okuduktan sonra, siz de şu sonuca varacaksınız: Türkçe, dünyanın hem en talihli dili, hem en talihsiz dili. Bu sözü anlamak için bile bu kitabı okuyun. Kemal Ateş’in dil yazılarındaki farklılığı, özgünlüğü; uzmanlığının yanı sıra, roman ve öykü yazarlığının olanaklarıyla dile ‘içeriden bakabilmesi’ sağlıyor.

TALÂT AYDEMİR, *Hatıratım* (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 584 ss. ISBN 978-975-081-787-8

Talât Aydemir’in anılarının bir bölümü 1965 yılında Akşam gazetesinde tefrika edilmiş ve hemen sonra May Yayınları tarafından ilk cildi yayımlanmıştı. Kitap Aydemir’in kendi el yazısı ile kaleme aldığı bütün anılarını kapsamaktadır ve tamamı ilk defa yayımlanmaktadır.

HÜSEYİN AKYOL, *Bölüne Bölüne Büyüme: Türkiye’de Sol Örgütler* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 160 ss. ISBN 978-605-573-842-6

Gazeteci-yazar ve aynı zamanda Günlük gazetesinin Ankara temsilcisi Hüseyin Aykol, *Bölüne Bölüne Büyüme: Türkiye’de Sol Örgütler* isimli kitabında Osmanlı’dan itibaren Türk solunu anlatıyor. Aykol, Türkiye sol hareketlerini Mustafa Suphi’nin kurduğu Türkiye Komünist Partisi (TKP), Mahir Çayan’ın öncülük ettiği Türk Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C), Deniz Gezmiş’in öncülüğünde kurulan Türk Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve İbrahim Kaypakkaya’nın önderlik ettiği Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist’in (TKP/ML) türevleri olduğunu savunuyor ve dört ana kola ayırıyor. Aykol, CHP’yi sol örgütler arasında saymadığını, ancak “CHP ve onun çizgisindeki partileri sol görenler için” kitaba aldığını belirtiyor. Bazı sol örgütleri bir cümleye geçiştiren Hüseyin Aykol’un, CHP’ye on bir sayfa ayırması da gözden kaçmıyor. Bu bölümde ayrıca, ‘sol görenler için’ DSP, SHP, DSHP; 10 Aralık Hareketi ve Türkiye Değişim Hareketi de anlatılıyor. Ancak, Alevilerin kurduğu EDP’den veya daha önce kurulan ve kapanan—İsmail Cem’in kurduğu Yeni Türkiye Partisi gibi—oluşumlardan söz edilmiyor. Aykol kitabında sol örgütlerin liderliğini yapmış Mustafa Suphi, Salih Hacıoğlu, İştirakçi Şefik Hüsnü Deymer, Hüseyin Hilmi, Hikmet Kıvılcımlı, Zeki Baştumar, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Doğan Avcıoğlu, Deniz Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya, Mahir Çayan gibi çok sayıda devrimci önderin de hayat hikâyelerini okuyucuya sunuyor.

GÜRSEL AYTAÇ, *Thomas Mann’ın Edebiyat Dünyası* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 216 ss. ISBN 978-605-573-844-0

Romanlarıyla ünlü bir yazarın edebiyat dünyası, öncelikle onun yaratılarında, kurmaca eserlerinde hayat bulur. Bu, tabii ki Thomas Mann için de böyledir. Ama onun üslup özelliği olarak kendini gösteren nesnellik ile figürleri karşıt dünya görüşlerinin temsilcisi gibi ve sanki her biri yazarın kendi düşüncelerini dile getiriyormuş gibi konuşturuyor olması, okurda “Thomas Mann’ın asıl görüşü neydi?” sorusunu uyandırır. İşte bu nedenle deneme türü ile mektup, öznel düşünceleri, inanışları ve duyguları dile getirmesi bakımından genel olarak yazarlar, ama özellikle de Thomas Mann için önemlidir. Külliyyatı içinde her biri ortalama sekiz yüz sayfalık dört cildi dolduran bu çeşit kurmaca dışı yazıları gözden geçirip onun genel olarak edebiyat, felsefe, sanat, siyaset alanlarındaki görüşlerini, çağdaşları, etkilendikleri, hayran oldukları hakkındaki açıklamalarını, okur mektuplarına cevaplarından eserleriyle ilgili açıklamalarını bol alıntılar eşliğinde ortaya koymak, Thomas Mann’ın romanlarını Türkçe çevirilerinden okuma şansı olan edebiyat meraklılarımıza bir hizmet olacaktır.

HAROLD BARCLAY, *Efendisiz Halklar* [çeviren Zarife Biliz] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2010), 384 ss. ISBN 978-605-569-119-6

“Otuz yılı aşkın antropoloji öğretme tecrübem sırasında, öğrenciler arasında, hiçbir toplumun yönetsiz var olamayacağı—ve buna bağlı olarak her toplumun bir başının olması gerektiği—mitinin çok köklü bir şekilde yerleşmiş olduğunu gördüm. Günümüz öğrencileri kilisenin dininden vazgeçmiş olsalar bile, milliyetçilik ve devletçilik dinlerinden vazgeçemediler. Çağdaş ‘çoğulcu’ toplumlarda birliğin kaynağı olan, tutkal işlevi gören şey bu ikisidir. Demek ki, tıpkı ortaçağ toplumunun birliği için Tanrı inancının gerekli olması gibi, devletin ve yönetimin gerekliliği miti bu birlik için şart ve belirleyicidir.” Barclay bu kitabında Aborijinler’den Pigmeler’e, Eskimolar’dan Santallar’a, Kızılderililer’den Berberilere’ kadar dünyanın dört bir yanından onlarca topluluğu inceliyor; devletsiz bir toplum düşüncesinin

ütopyacı bir düş olmadığını tersine insanlığın geçmişini karakterize eden bir sistem olduğunu ortaya koyuyor.

ŞEYDA BAŞLI, *Osmanlı Romanın İmkânları Üzerine* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 427 ss. ISBN 978-975-050-748-9

Cumhuriyet sonrası eleştirel söylem içinde ideoloji doğrultusunda belirlenmiş bir kanona ve indirgenmiş tartışmalara hapsolan, acemiliklerin ve yetersiz taklitlerin romanı olarak sunulan Osmanlı romanına Yirmibirinci Yüzyıl'da yeni bakış açıları kazandırmak mümkün mü? İşte bu sorulardan yola çıkarak Türkçe roman geleneğine yeniden bakan Şeyda Başlı Osmanlı romanının özgül niteliklerini araştırıyor ve *Akabi Hikâyesi*, *Felâton Bey ile Râkım Efendi*, *Taaşşuk-u Tal'at ve Fitnat*, *İntibah*, *Turfanda mı yoksa Turfa mı?* ve *Araba Sevdası*'ni mercek altına alıyor. Özellikle Cumhuriyet sonrası eleştirel söylemi şekillendirmek, bu tezleri ispatlamak için birçok çalışmaya temel sağlayan bu romanları yeniden inceleyerek, Onsekizinci ve Ondokuzuncu yüzyıllardaki Osmanlı siyasal ve toplumsal değişiminin romanlarda çok katmanlı bir anlatı yapısı ortaya çıkardığını, Divan edebiyatının roman üzerinde olumsuz bir etkisinin olmasından ziyade, bu yapıda nasıl merkezî bir rolü olduğunu gözler önüne seriyor.

JEAN BAUDRILLARD, *Nesneler Sistemi* [çevirenler Aslı Karamollaoğlu ve Oğuz Adanır] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 247 ss. ISBN 978-605-423-820-0

İnsanlar her zaman satın almış, sahip olmuş, zevk almış ve para harcamışlardır. Ancak bütün bunları yaptıkları için 'tüketici' olarak nitelendirilmemişlerdi. İkel toplumlara özgü şölenler, feodal senyörün cömertliği, XIX. Yüzyıl burjuvasının lüks harcamaları, tüketim denilen alanın dışında kalan konulardı. Tüketimin çağdaş toplum için geçerli bir terim olmasının nedeni, daha güzel ve daha çok yemek yememiz, daha çok imge görüp mesaj okumamız, daha çok ev eşyası ve ıvır zıvır sahibi olmamız değildir. Tüketim toplumunda tüketimin kendisi bizatihi bir gereksinim haline gelmiştir. İnsan artık ihtiyaç duyduğu için tüketmiyor, tüketmeye ihtiyaç duyuyor. Jean Baudrillard bu kitabında tüketim toplumunun mekanizmalarını ve onun nesnelere sistemini çözümlenmeye çalışıyor.

ANTONY BLACK, *Siyasal İslam Düşüncesi Tarihi: Peygamberden Bugüne* [çevirenler M. Hamit Çalışkan ve Sevda Çalışkan] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 501 ss. ISBN 978-975-298-415-8

İslâm günümüzün siyasal ve kültürel dengelerini anlamada büyük önem taşıyan bir olgu. Ancak, İslâm'ın siyasal özünün nerede kök saldığı ve tarih boyunca nasıl geliştiği sıklıkla gözden uzak tutulan bir araştırma alanı. Yedinci yüzyılın ilk yarısından üçüncü binyılın başına dek uzanan geniş bir tarih aralığında siyasal İslâm düşüncesinin evrimini izleyen bu çalışma, İslâm içindeki farklı siyasaları, bu düşüncelerin temsilcisi olan başat önemdeki düşünürleri, farklı kültür küreleri içinde bu düşüncelerin nasıl yorumlandığını ve uygulama koşullarını irdeliyor. Ayrıca, İslâm kültürünün komşu kültür gelenekleriyle arasındaki karşılıklı ilişkinin çözümlenmesi bir dökümünü koşut ve karşıt metinler üzerinden gözler önüne seriyor. Greko-Arap geleneğinin yarattığı bir birleşimden doğan temel siyasi yönelimlerin kaynağından başlayıp köktencilik çağına dek İslâm'ın siyasal eğilimlerinin ayrıntılı bir panoramasını içeren bu çalışmayla, siyasal tarih araştırmalarının öncü ismi Antony Black, bu olgunun devlet yönetiminden hukuka ve etiğe dek farklı alanları kapsayan etkilerini çözümlüyor.

ERNST BLOCH, *İzler* [çeviren Suzan Geridönmez] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 272 ss. ISBN 978-975-050-734-2

“Evet, siz yağmur yağdığını düşünün sadece. Bunu hisseden ve âniden buna hayret eden, çok geride, çok ilerideydi. Aslında dikkatini çeken şey azdı ama yine de birdenbire tüm soruların kökenine yaklaşmıştı. Gençlikte genellikle böyle açık ve saftır âhengimiz. Pencereden dışarı bakar, yürür, durur, uykuya dalar, uyanırız, her zaman aynı hikâyedir ve sadece şu boşuk duyguda ışıır: Her şey ne kadar da tekinsiz, ‘var olmak’ ne kadar da karşı konulamayacak denli tuhaf! Bu formül bile fazladır, sanki tekin olmayan sadece ‘var olma’dan ileri gelirmiş gibi görünür. Fakat insan hiçbir şeyin olmadığını düşünürse, bu da daha az esrârengiz değildir. Bunu anlatmak için tam yerinde kelimeler yoktur, ya da insan ilk hayrette kalışı eğip bükür.” Modern düşünürler arasında Ernst Bloch’u müstesna kılan özelliklerden biri, sosyal teorisinin dalları arasındaki sınırları aşmakla kalmayıp, sosyal teoriyle edebiyat arasındaki sınırları da silmesi. Dahası, eski hikmet diline yaklaşması. İlk eserlerinden biri olan *İzler*, Bloch’un bu özelliğinin en belirginleştiği kitaplarından biridir. Bu küçük eser, mücevher gibi, aforizmalar, envai çeşit anlatılar, gündelik hayattan gözlemler ve ok gibi politik iddialarla bezenmiştir. Mensur şiir gibi de okunabilecek bir politik felsefe risalesi diyebiliriz. Bloch’un düşünce dünyasına girmek için bir patika, bir geçit, *İzler*.

PIERRE BOURDIE, *Bekârlar Balosu* [çeviren Çağrı Eroğlu] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 208 ss. ISBN 978-975-298-407-3

“Bir adım: Bir genç kız bekarlar köşesine doğru ilerler ve aralarından birini dansa davet eder. Delikanlı direnir, çekingen ama hoşnuttur. Biraz da yaşlıların tarım bayramında dans ederken yaptıkları gibi, beceriksizliğini ve kabalığını mahsus vurgulayarak şöyle bir tur atar ve arkadaşlarına göz kırpar. Dans bittiğinde oturacak ve bir daha dans etmeyecektir.” Bourdieu bu üç makalesinde kırsal toplumda evlilik konusunu temel alarak bir bakıma Hüzünlü Dönenceler’i tersten yazıyor: “İnsani şeyler söz konusu olduğunda, nesneyi tanımada kaydedilen ilerlemeler aynı zamanda tanımaya çalışan özneyi tanımamızı sağlayan ilerlemelerdir.” Kültür tarihine yapılan bu katkı, Michel de Certeau’nun yine ‘Cultura’ dizisinden yayımlanan Gündelik Hayatın Keşfi adlı çalışmasıyla birlikte okuduğunda, sosyal bilimler kuramı ve uygulamalarında 1960’lardan günümüze kadar kaydedilen aşamaları ilginç çakışmalarla gözler önüne seriyor.

STEFAN BREUER, *Milliyetçilik ve Faşizmler* [çeviren Çiğdem Canan Dikmen] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 263 ss. ISBN 978-975-050-751-9

Büyük burjuvazinin bir reaksiyonu mu, küçük burjuvazinin isyanı mı? Çökmekte olan kapitalizmin ifadesi mi, kapitalizmin modernleşmesinin bir aracı mı? Başlı başına bir ideolojisi olan, ancak bunun kavranmasıyla anlaşılabilir bir düşünce akımı mı? Milliyetçiliğin bir türü mü, yoksa açık ve net şekilde ‘ırkçılık’ mı? Milliyetçilikle bağlantısının boyutları hangi ölçülerde? Bunlar ve benzeri sorulardan yola çıkan Stefan Breuer milliyetçiliği ve faşizmi Fransa, İtalya ve Almanya örnekleri üzerinden inceleyerek milliyetçiliğin işlev değişiminden faşist partilerin araçlarına, örgüt yapısına ve hedeflerine, Fransız milliyetçilerinden ultra-milliyetçiliğe, İtalya’da faşizmin beslendiği kaynaklardan olan sendikalizm ve fütürizmden Almanya’da Nazilere ve ‘völkisch milliyetçiliğe’ uzanan kapsamlı bir inceleme sunuyor. Aynı zamanda milliyetçi ideolojik yapıların taşıyıcısı, ulus-devletlerin dünyadaki yerini güvence altına almaya ve kudretini artırmaya çabalamış olan milliyetçi stratejilerin motoru durumunda olan faşizmin sosyal-ekonomik, dinî hatta entelektüel alanlardan doğan menfaatlerde boy verdiğini ortaya koyan Breuer,

faşist partilerde ortak bir ‘dünya görüşü’ yokluğunun ve ‘karizma’nın belirleyiciliğinin de altını çiziyor. Milliyetçilik ve faşizm arasındaki değişken ve gerilimli ilişkileri ortaya koyan, insanlık tarihinde korkunç sonuçlar doğurmuş bir anlayışı daha yakından tanımak ve anlamak isteyen herkes için önemli bir başvuru kaynağı.

ROGERS BRUBAKER, *Fransa ve Almanya’da Vatandaşlık ve Ulus Ruhunu* [çeviren Vahide Pekel] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 210 ss. ISBN 978-975-298-408-0

Fransa ve Almanya merkezli vatandaşlık tanımları hem öğretici hem de bu ülkelerde göçmen olarak yaşayan milyonlarca insan için belirleyici bir nitelik taşımaktadır. Fransız mahreçli vatandaşlık tanımı toprak ve yurt bağlamında bir vurguya sahipken, Alman kökenli vatandaşlık tanımının kan bağına dayandığı görülmektedir. Ulusal kimliklerden ulus-devlet kavrayışı üzerindeki ayrımlara kadar birçok değişkeni çözümleyen Brubaker, bu yapıtıyla konu hakkında şimdiye dek geliştirilmiş en kapsamlı analizlerden birine imza atıyor. Hem anayasal hem de kültürel çerçevenin iç içe irdelendiği bu çalışma, bu iki farklı model üzerinden modern devlet anlayışının ayrıntılarıyla çözümlendiği kapsamlı ve doyurucu bir soruşturmaya bağlanıyor.

LUCILLA BURN, *Yunan Mitleri* [çeviren Nagehan Tokdoğan] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010) 128 ss. ISBN 605-5738303

Yunan mitlerinden en çarpıcı ve heyecan verici kesitler anlatılırken, Truva Savaşı, Odysseus’un maceraları, Oidipus’un trajedisi ile kahramanlar Herakles, Theseus, Perseus ve İason’un maceralarının yüzyıllardır kaybolmayan büyüsi satırlarımıza taşınıyor. Yazar, Olympos tanrıları ile tanrıçalarının karmaşık panteonunu, onların tutumlarını, soyağaçlarını, kimi zaman gülünç olan ilişkilerini ve karakterlerini tasvir ederken, bu karakterleri yaratan antik kültürün sanat eserlerinden de yararlanıyor. Son bölümde ise Yunan mitlerinin Boticelli’den Freud’a etkisini ve gücünü göstermiş yaratıcı mirası yeniden inceleniyor.

EDWARD HALLETT CARR, *Karl Marx* [çeviren Uygur Kocabaşoğlu] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 365 ss. ISBN 978-975-050-730-4

Edward Hallett Carr kendisinden sonra Marx’ın hayatını yazacak meslektaşlarına göre bir açıdan şanssız, başka açılardan şanslıydı. Şanssızdı; çünkü Marx’ın eserlerinin tamamına, dönemin önemli portrelerinin bütün eserlerine, yazılarına ulaşma imkânından yoksundu. Şanslıydı; çünkü Enternasyonal’e katılmış sosyalistlerin hayattaki yakınlarına, broşür, ilân, hiciv, gazete yazılarına ya da mektuplarına ulaşma, bazen toplantılara katılmış insanlarla tanışma fırsatı vardı. Karl Marx, İkinci Dünya Savaşı öncesinde, Avrupa’da diktatörlüklerin kurulduğu bir dönemde, muhafazakâr bir bakış açısı ile yazıldı. Karşımızda bütün bu muhafazakâr *auraya* rağmen, ele aldığı portrenin hakkını veren, ele aldığı konuları en ince ayrıntılarına kadar araştıran, olaylar arasındaki bağlantıları hassas bir gözle aktarmayı ihmâl etmeyen ve güzel yazılmış, zevkle okunan bir biyografi var. “Kimi zaman söylendiği gibi olgular kendi adlarına konuşmazlar, ya da konuşsalar bile hangi olguların konuşacağına karar veren tarihçidir; tarihçi meydanı tümüyle onlara bırakamaz. Ve de en bilinçli tarihçinin kararı ‘ne yaptığının çok iyi bilincinde olan tarihçinin kararı’ başkalarının yanlı olarak görebileceği bir bakış açısı tarafından belirlenir.”

EDWARD HALLETT CARR, *Komintern ve İspanya İç Savaşı* [çeviren Ali Selman] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 183 ss. ISBN 978-975-050-745-8

Edward Hallett Carr *Komintern ve İspanya İç Savaşı* adlı kitabında Sovyet devletinin İspanya 'konu'sunu, 1935 sonrasında birincil önemde gördüğü Mihver—İtalya, Almanya—paktının muhtemel bir Rusya'ya savaş açma girişimini caydıracağını varsaydığı İngiltere ve Fransa ile yapılacak bir antlaşma malzemesi olarak ele aldığını, İspanya'daki devrime ilişkin tutumunu da öncelikle ve esas olarak buna göre belirlediğini yeterince açık biçimde gösteriyor. Carr, İspanya İç Savaşı'nı Komintern'in izinden giderek inceliyor. Olgun, mesafeli ve bazen haddinden fazla sakin bir dille iç savaşın nasıl kaybedildiğini anlatıyor. Kitap, iç politikadaki hizip ve mahfilleri, hesaplaşmaları, telaş ve heyecanlarıyla cephe gerisini betimlerken Sovyetler Birliği'nin güvenlik hedeflerinin ve diplomatik tercihlerinin İspanya devriminin akıbetini nasıl değiştirdiğini vurguluyor. Cumhuriyetçiler'e gösterilen uluslararası desteğin günbegün azalmasının ve anti faşist cephenin yalnızlaştırılmasının altında Sovyet devletinin çıkarlarının olduğunu belgelerle aktarıyor. Carr *Komintern ve İspanya İç Savaşı* kitabında, bü-yü bozucu üslubu ve kendine özgü şahsi tınısıyla, yürek burkan bir yenilginin faillerini ifşa ediyor.

STANLEY CAVELL, *Mutluluğun Peşinde* [çeviren Deniz Koç Pala] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 368 ss. ISBN 978-975-342-736-4

Mutluluğun Peşinde esasen Stanley Cavell'in 1934-1949 yılları arasında vizyona giren yedi Hollywood komedisine ilişkin deneyimine dayanıyor. Yazar, felsefi ve siyasi açıdan büyük önem taşıdığını savunduğu *Kadının Fendi*, *Bir Gecede Oldu*, *Philadelphia Hikâyesi*, *Cuma Kızı*, *Âdem'in Kaburgası* ve *Korkunç Gerçek* filmlerinin 'yeniden evlilik komedileri' olarak adlandırdığı özel bir tür oluşturduğunu öne sürüyor. Bu türün Shakespeare tarzı romantik komedi geleneğinin mirasçısı olduğunu savunuyor. Cavell'in felsefeyle sinemayı bir araya getirmeye, onların yeniden birleşmelerine öncülük etmeye yönelik bu cesur girişimi bizi kendi deneyimimizle ilgilenmeye çağırıyor. Dolayısıyla, tıpkı yeniden izlenmeyi talep eden filmler gibi, tekrar tekrar okunmayı fazlasıyla hak ediyor.

MICHEL DE CERTEAU, *Gündelik Hayatın Keşfi, 2: Konut, Mutfak İşleri* [çeviren Erkan Ataçay] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2010), 304 ss. ISBN 978-975-2984-05-9

Gündelik Hayatın Keşfi'nin bu ikinci cildinde Luce Giard ve Pierre Mayol iki alanda gündelik hayatın içerdiği sıradan görünümlü bilgelerin kültür tarihini konu edinen sosyal bilimlerde kullanımını örneklandırıyor. Özel alana ait konut ile mutfak, bu mekânlarda gerçekleşen 'yerleşme' ile 'yemek yapma' pratikleri yoluyla kamusal alanla bağ kurar; bu sırada tekil bireyin harekete geçirdiği sayısız bilgi düzeneği kendi başına bir bilim alanını kurmaya keşfedişini gözler önüne sererken aynı zamanda 'tekil özneyi konu alacak uygulamalı bir bilim' de öngörüyor. Bu kitap edebiyatta Musil, Gombrowicz ve Beckett'in, felsefede Wittgenstein'in işlediği 'sıradan olgular'ı kültür tarihinin temeli sayarak toplumsal tarihin konusu haline getiriyor, bu yolla da sosyal bilimlerinin poetikasına katkıda bulunuyor.

MICHEL CHOSSUDOVSKY, *Amerika'nın "Terörizm'e Karşı Savaşı"* [çeviren Alpaslan Işıklı] (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 512 ss. ISBN 978-975-533-651-0

Kanadalı profesör Chossudovsky küresel saldırıya karşı akıl almaz bir savaş veriyor. Geniş bilimsel birikimi ve tükenmeyen enerjisiyle evrensel boyutlu tarihi bir davaya değişik yollarla da katkı sağlıyor.

Küresel egemen güçlerin, yeryüzü halklarını kendi emelleri doğrultusunda peşlerinden sürükleyebilmeleri için her zaman bir korkutucu öge yaratmaya gereksinimleri olmuştur. Dün bu, 'komünizm öcüsü' idi. Sovyetlerin çöküşünden sonra yeni bir öcü icat etmek zor olmadı. 'İslami Terör' bu gereksinime yanıt oluşturdu. Bu süreçte, 11 Eylül 2001 tarihli 'Pentagon ve İkiz Kuleler' saldırıları çok önemli bir işlev gördü. Chossudovsky, elinizdeki kitabında, insanlık tarihinde yeni bir dönemin başlamasına yol açan bu saldırıların iç yüzünü hiçbir tereddüde yer bırakmayacak açıklıkla ve reddedilmesi mümkün olmayan çok geniş bir belge yığına dayanarak ortaya koymuştur. Kitapta, 'İslami Terör' adı verilen oluşumun Afganistan'dan başlayıp Irak'ta devam eden ve sonu gelmeyecek gibi görünen askeri operasyonlara nasıl gerekçe yapıldığı anlatılmakla yetinilmemiştir. Bütün bu sürecin temelinde yatan silah, petrol ve uyuşturucu ticareti eksenindeki çıkar kavgası da kitabın konuları arasındadır. Kitabın çevirisinin, profesör Chossudovsky ile aralarında pek çok konuda görüş birliği olmasının verdiği heyecan ve özenle profesör Alpaslan Işıklı tarafından yapılmış olması da kuşkusuz ona ayrı bir değer katmıştır.

ANDREW CLAPHAM, *İnsan Hakları* [çeviren Hakan Gür] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 227 ss. ISBN 978-975-298-411-0

İnsanlığın kadim tarihi dikkate alındığında, insan hakları kavramının adalet anlayışı içinde özel bir vurguya sahip olmasının geçmişi çok da eskiye dayanmıyor. Günümüzde bile kimileri için toplumsal vicdanı ve siyasi iradeyi harekete geçirmesi gereken duyarlıkların başka birçok kimse için boş bir slogan olarak görüldüğü bilinmekte. Tüm bu koşulları dikkate alan bu özlü çalışma, sadece dünyanın görece geri kalmış bölgelerinde değil, uygar batıda dahi insan haklarını savunmanın güçlüklerini, kavramın kökeninde yatan tarihsel, politik ve kültürel arka planın bütünlüğü içinde ele alıyor.

GEORGES CORM, *Kalkınmada Başarısızlığın Kökenleri: Yeni Küresel Ekonomik Düzensizlik* [çeviren İsmail Kılınç] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 178 ss. ISBN 978-605-573-832-7

Ekonomi otuz yıldan beri süregelen iktisadi küreselleşmenin ve neo-liberallerin dogmatik yaklaşımının yarattığı tartışmaların güçlü ideolojik, ontolojik ve hatta tasavvufi içeriğiyle tuzağa düşüyor. Eldeki veriler, küreselleşmenin tüm dünyada genelleştirdiği ipini koparmış tüketici modelinin ne yazık ki dünyayı felakete götürdüğünü göstermektedir. Asya Kaplanları'ndan ve Brezilya'dan sonra Çin ve Hindistan'ın da iktisadi çıkışı dünyanın su ve enerji kaynaklarının kabul edilemeyecek bir şekilde tükenmesine neden olmakta, katlanılmayacak derecede küresel ısınmaya yol açmakta ve tehlikeli siyasi ve askerî rekabetlere neden olmaktadır. Birçok ülkenin banka sistemini sarsan derin bunalım ve giderek artan iktisadi gerileme işaretleri, bu kitapta açıklanan iktisadi işletme birimlerinde derinliğine bir reforma neden olacak mıdır? 1990'lı yılların başında görülmeye başlanan bunalım—yolsuzluk, banka savurganlığı, artan eşitsizlikler, zincirlerini koparmış borsa kapitalizmi tarafından finansal rantlara haksız şekilde el konulması—artık kural haline geldi. Son onbeş yılda, birbirini izleyen birçok bunalım küresel ekonomiyi sarstı: 1995'te Meksika iflastan kurtarıldı. 1997'de sıra Güney Doğu Asya ülkelerine geldi. 1998'de kurtarılması gereken bir Rusya vardı. 2000'de Türkiye ve Arjantin bunalıma girdi. Özellikle teknolojik değerlere hayranlıkla yaratılan borsa köpüğü de patlar ve değerler tepetaklak olurken, uluslararası borsa bunalımı ortaya çıktı. Artık piyasaların küreselleşmesi nedeniyle, hiçbir ülke sanayileşmiş ekonomilerde ortaya çıkan bunalımdan korunacak halde değildir. İktisadi küreselleşme, hiçbir baskı olmaksızın, evrensel düzeyde hareket eden, her türlü spekülörlerin manevralarından oluştuğundan, salgın daha hızlı ve sert olmaktadır.

ÖMER SAMİ COŞAR, *Troçki İstanbul'da* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 216 ss. ISBN 978-994-488-882-0

Stalin tarafından ülke dışına çıkarılan Kızıl Ordu'nun kurucusu Leon Troçki, dört buçuk yıl İstanbul'da yaşadı. Türkiye'deki sürgün yıllarının çoğunu Büyükkada'da geçirdi. Ömer Sami Coşar'ın kaleminden bir yakın tarih araştırması.

SAMUEL SULIVAN COX, *Bir Amerikan Diplomatının İstanbul Anıları, 1885-1887* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 764 ss. ISBN 978-994-488-900-1

Bir Amerikan diplomatı olan Samuel S. Cox, 1851'de ilk kez geldiği İstanbul'a, Kongre'deki Demokrat Parti temsilciliğinden istifa ederek, diplomatik temsilci sıfatıyla 1885'te tekrar gelir. Yeni Dünya'nın temsilcisi Cox, kadim Osmanlı payitahtında iki yıl görev yaparak ülkesine ve siyasetçiliğe geri döndükten sonra, İstanbul'da geçirdiği bu kısacık dönemi geniş hacimli bir kitaba dönüştürür. Dönemin İstanbulu da, sosyal hayatına ve gündelik yaşama dair ayrıntılı gözlemlerle anıların adeta baş rolündedir: harem, köleler, nazırlar, esnaf, arabacılar, çarşı pazar, giyim kuşam ve tabii ki meşhur sokak köpekleri. Batılı güçlerin var güçleriyle nüfuz etmeye çalıştığı Osmanlı ülkesine ve padişahına beslediği hayranlığı gizlemeyen Cox, bu yüzden uğradığı eleştirileri de açık yüreklilikle bu anılarına katar. Modern çağın değişimlerinin olanca hızıyla sürdüğü bir dönemde, Yeni Dünya'nın Eski Dünya'ya bakışı, sıra dışı bir kalemden, dilimizde ilk kez yayımlanmaktadır.

SIMON CRITCHLEY, *Sonsuz Talep: Bağlanma Etiği, Direniş Siyaseti* [çeviren Tuncay Birkan] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 176 ss. ISBN 978-975-342-772-2

Simon Critchley *Sonsuz Talep*'te bir yandan içinde yaşadığımız kapitalist liberal demokrasi döneminde yoğun biçimde hissedilen siyasal hayal kırıklığının nedenlerini araştırırken, bir yandan da bu hayal kırıklığını ve doğurması muhtemel nihilist tepkileri, insanları sahiden motive etme gücü olan radikal bir siyasetle aşmanın yollarını analiz ediyor. Böyle bir siyaseti şekillendirebilecek bir bağlanma etiğinin ve bu etiğin taşıyıcısı olacak özne kavrayışının anahatlarını Kant, Marx, Levinas, Badiou, Rancière ve Lacan gibi düşünürlerin metinleriyle özgün bir biçimde hesaplaşarak çiziyor.

CENGİZ ÇAĞLA ve HALDUN GÜLALP (der.), *Semih Vaner Anısına: Avrupa Birliği, Demokrasi ve Laiklik* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 264 ss. ISBN 978-975-342-769-2

Değerli sosyal bilimci ve araştırmacı Semih Vaner'i 2008 yılında kaybettik. Kendisi Fransız Ulusal Siyaset Bilimi Vakfı'na bağlı Uluslararası Araştırmalar Merkezi (CERI) öğretim üyesi ve araştırma yöneticisi, kurucusu olduğu Doğu Akdeniz ve Türkiye-İran Dünyası Çalışmaları Derneği (AFEMOTI) başkanı ve bu derneğin yayımladığı CEMOTI dergisinin kurucu editörüydü. Metis koleksiyonunda iki kitabı yayımlanmıştır: *Türk-Yunan Uyuşmazlığı* (1990) ve *Unutkan Tarih* (1997). Ölümünün ardından Semih Vaner'in anısı için ve ona armağan olarak dostları tarafından tasarlanan bu kitap, Vaner'i hatırlama ve onu gelecek kuşaklara aktarma amacının yanında, Vaner'in ilgi alanının odak noktalarını oluşturan Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, demokrasi ve laiklik temaları çevresinde arkadaşlarının son dönem yazılarını bir araya getiriyor.

İZZEDDİN ÇALIŞLAR, *Dersim Raporu* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 301 ss. ISBN 978-975-050-737-3

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın kitaplığından çıkan, yazarı ve yayım tarihi tam olarak bilinmeyen ancak 'gizli,' 'kişiyeye özel' ve 'kayıt altında' sadece yüz adet basılan *Dersim Raporu*, Türkiye tarihinin karanlık noktalarından birisi olan Cumhuriyet'in Dersim politikaları hakkında etraflı bir bilgi sunuyor. Osmanlı'dan itibaren sorunlu bir bölge olarak görülen Dersim'de yaşanan ayaklanmaları, bunlara karşı girişilen askerî harekâtları, hükûmet tarafından alınan önlemleri ve o günlerden raporun yazıldığı tarihe kadar konuyla ilgili olarak hazırlanan raporların hemen hepsini bir araya getiren kitap yakın tarihe ışık tutuyor. Dersim'de ve civarında yaşayan aşiretlerin ve üyelerinin ayrıntılı bir içeriğini sunan rapor, 'eşkiyayla mücadele' adı altında aslında o günlerden günümüze uzanan bir zihniyeti de ortaya koyuyor: Zorunlu göçten köyleri yakmaya, aşiretleri uçaklarla bombalamaktan adli, kültürel ve ekonomik tedbirlere uzanan, 'Türk olduklarını unutan' bölge insanına Türklüklerinin yeniden hatırlatılmasına dayanan yıkıcı, kıyıcı, ulus-devlet inşasına yönelik bir zihniyetle Dersim'e yönelik çeşitli tarihlerde yapılmış harekâtların askerî planlarını da barındıran bu rapor, dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın "Dersimli okşanmakla kazanılmaz," ifadeleri düşünüldüğünde, bölgede onyıllardır akan kanın kökenlerini anlamak isteyenler için de önemli bir kaynak.

İZZEDDİN ÇALIŞLAR, *On Yıllık Savaş* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 690 ss. ISBN 978-994-488-808-0

Balkan Savaşı'nda genç ve idealist bir subay; Birinci Dünya Savaşı'nda Mustafa Kemal'in kurmay başkanı; Kurtuluş Savaşı'nda Batı Cephesi'nde kolordu kumandanı; Cumhuriyet döneminin ordu kumandanı. Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın 1912-1924 yıllarına ait günlükleri bu kez dili sadeleştirilmiş, daha önce yayımlanmamış fotoğraflar ve yeni eklerle bir kitapta. Çalışlar, kurmay başkanı sıfatıyla sürekli beraber olduğundan, kitabın Birinci Dünya Savaşı'na dair bölümleri Atatürk'ün günlüğü niteliğini de taşıyor. İzzettin Çalışlar (1882-1951) Yanya'da doğdu. 1906'da Harp Akademisi'ni topçu sınıfı ikincisi olarak bitirdi. Hareket Ordusu'nda görev yaptı, Balkan Savaşı'na katıldı. 1915'te Anafartalar Grubu Kurmay Başkanı'ydı. Çanakkale zaferinden sonra ordu ve kolordu başkanlıklarına getirildi. İstiklal Savaşı'nda, 20. Kolordu Komutan Vekilliği'ne, 23. Tümen Komutanlığı'na ve 61. Tümen Komutanlığı'na atandı; İnönü, Kütahya ve Sakarya muharebelerine katıldı. Savaş yıllarının son görevi, 1. Kolordu Komutanlığı'ydı. Büyük Taarruz'da, Afyon'un Çalışlar köyünde başlayıp İzmir'e kadar sürdürdüğü 'Çalışlar Muharebeleri' dolayısıyla Atatürk kendisine bu soyadını uygun gördü. Ordunun İzmir'e girmesiyle, ek görev olarak İzmir Askeri Valiliği'ni de yürüten ve aynı yıl tuğgeneral olan Çalışlar, 1923-1924 yıllarında Aydın milletvekilliği yaptı. 3. Ordu Komutanlığı sırasında, 1930'da orgeneralliğe yükselen Çalışlar, altı yıl boyunca da 2. Ordu Kumandanlığı'nda bulundu ve 1939'da kendi arzusuyla emekliye ayrıldı. Savaşlar içinde geçen hayatı boyunca İzzettin Çalışlar, Osmanlı, Alman, Avusturya-Macaristan devletlerinin çeşitli nişan ve madalyalarına hak kazandı, TBMM tarafından da İstiklal Madalyası ve takdirname ile ödüllendirildi. Çalışlar, Ankara Devlet Mezarlığı'nda yatmaktadır.

GAYE ÇANKAYA ve ZEYNEP DİREK (der.), *Jean-Paul Sartre: Tarihin Sorumluluğunu Almak* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 192 ss. ISBN 978-975-342-743-2

Tarihin Sorumluluğunu Almak Jean-Paul Sartre'ın geç dönem eserlerini tartışan yazıları bir araya getiriyor. Ülkemizde de neredeyse yarım yüzyıl boyunca büyük bir ilgiyle okunmuş modern bir filozof üstüne, özgün bir felsefi inceleme. Ömer B. Albayrak, Devrim Çetinkasap, Zeynep Direk, Gaye Çankaya,

Francis Jeanson, Michel Kail, Aliş Sarioğlu, Richard Sobel ve Yusuf Yıldırım'ın katkılarıyla. Hazırlayanlar derlemenin başlığını ve amacını şöyle açıklıyor: “Bu kitaba *Tarihin Sorumluluğu Almak* adını verdik, çünkü Sartre tekil öznelere Tarih'in doğrudan failleri olduğunu her fırsatta vurgular. İkinci dönem düşüncesinde, bireysel sorumluluk ve toplumsal sorumluluk arasındaki organik bağa işaret ederek, Sartre'in etiğe ve siyasete bakan bir düşünür olduğunu okura hissettirmek istedik. Bu amaçla kitapta hem Sartre'in tarih anlayışını ortaya koyan ve bu anlayışın temellerine dönen metinlere, hem ikinci dönem düşüncesini felsefe tarihinin başka figürleriyle karşılaştırmalı olarak inceleyen metinlere, hem de filozofun tarihi ele almasını belli açılardan eleştiren metinlere yer verdik.”

ADNAN ÇELİKOĞLU, *Bir Darbeci Subayın Anıları* (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 256 ss. ISBN 978-975-081-793-9

“Bana göre 27 Mayıs, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde özel bir yere sahiptir. Her olayda olduğu gibi iyi ve kötü tarafları olacaktır. Saklamadan yazalım ve ancak o zaman tarihi yazanlar, doğruyu bulurlar.” “1960'tan sonra gelişen olaylar 22 Şubat, 21 Mayıs ve hatta bazı kişilerin iddiasına göre 12 Mart, 12 Eylül, yalnızca Aydemir'in kabahati olamaz. 27 Mayıs'tan sonra meydana gelen 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarında, komitenin kurulmasında yapılan hataların ve sonradan parçalanışının büyük etkisi vardır. Eğer genel eğilim olmasaydı, Silahlı Kuvvetler Birliği kurulur, başına Genelkurmay Başkanı geçmez miydi? Bu olayların kusurunu Aydemir'e yüklemek büyük yanlış olur. Ama şunu da söyleyeyim ki, merhum Aydemir bu hareketleri kendisinin yaptığını kabul etmek için canını verdi. Komite kendi yaptığı anayasayı kaldırmış ve kendi meşruiyetini kendi yıkmıştır. Bu olayların ordu safları arasında karışıklık yaratmaması imkânsızdı. Komite siyasi partilere teslim olmuş, kurucu meclisle pazarlık gücünü kaybetmişti. Bu durumda Komite'ye sahip çıkmak görevi Silahlı Kuvvetler Birliği'ne düşmüştü.”

FETHİYE ÇETİN, *Anneannem* [yayına hazırlayan Emine Bora] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 113 ss. ISBN 978-975-342-492-9

“O günler gitsin, bir daha geri gelmesin.” Bu coğrafyada yaşayan herkesin şu ya da bu şekilde bildiği ama üzerinde konuşmamayı tercih ettiği saklı yaşamlar. Ermeni ve Hıristiyan iken Türk ve Müslüman olmuş binlerce çocuktan biri: Heranuş ya da diğer adıyla Seher. Torunu Avukat Fethiye Çetin anneannesi hakkındaki gerçeği yıllar sonra öğrendi. Anneannesinin akrabaları Gadaryanlara ise onun ölümünün ardından ulaşabildi. Konuşacak çok şey, sorulacak çok soru vardı. “Yaşamı boyunca akla hayale gelmeyecek zorluklara göğüs germiş, çocuklarının ve yakınlarının karşısına çıkan engellerle baş etmiş bu kadın, gerçek kimliği söz konusu olduğunda neden kendini bu kadar çaresiz hissediyordu? Neden ailesini ve kimliğini savunamıyor, isteklerinin arkasında duramıyordu? Anneannemin her acı hatırayı anlatıp bitirirken tekrarladığı cümlede gizli belki de bu soruların cevabı: O günler gitsin, bir daha geri gelmesin.”

ABDÜLKADİR ÇEVİK, *Politik Psikoloji* (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 144 ss. ISBN 978-975-298-327-4

Politik Psikoloji büyük grupların, kitlelerin, ulusların birbirleriyle olan ilişkilerini ele alarak bu ilişkilerde rol oynayan yan psikolojik etmenleri değerlendirmektedir. Politik psikoloji, bunun yanı sıra, büyük gruplar ve uluslarla bunların liderlerini ve liderler arasındaki ilişkilerin psikolojik boyutlarını incelemektedir. Psikoloji çok geniş uygulama alanı olan bir bilim dalıdır. Örneğin, gelişim psikolojisi, davranış psikolojisi, analitik yönelimli psikoloji gibi. Politik psikolojinin sorunlara yaklaşım yöntemi eklektik ve en-

tegratif anlayışla derinlik analitik) psikolojisinin temeline dayanmaktadır. Bu nedenle, ulusal ve uluslararası ilişkilerdeki davranışların yüzeysel değerlendirmesi ve görünür psikolojik sorunlardan daha çok, altta yatan, derinlemesine incelemeye anlaşılan motivasyonlar politik psikolojinin çalışma alanıdır ve bu kitap da bu konuya odaklanan ilk çalışmalardan biri olarak öne çıkmaktadır.

LİJİ PULCU ÇİZMECİYAN, *İstanbul'da Kayıp Zamanlar* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010) 206 ss. ISBN 978-994-4888-47-9

İstanbul'da Kayıp Zamanlar, İstanbul'u neredeyse Cumhuriyetle yaşıt bir kız çocuğunun gözünden anlatıyor. Küçük yaşında Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı Kocataş Yalısı'nın balkonundan konuşurken seyretmiş, sonra onun manevi kızlarıyla aynı okulda okumuş bir Cumhuriyet çocuğu. Ermeni Katolik bir ailenin kızı olarak doğan Liji Pulcu, Sarıyer'deki çocukluk günlerinden Osmanbey'deki ilk gençlik yıllarına uzanan dönemi dostlukları, komşulukları, okul hayatı, mesire gezileri ile renkli biçimde anlatıyor. Kendi anılarına nokta koyduktan sonra da, Şişli-Tünel hattındaki semtleri resmediyor. Bu semtlerin sakinlerinin, gündelik hayatının, alışveriş dünyasının, eğlence ve kültür çevrelerinin bir panoramasını çiziyor. *İstanbul'da Kayıp Zamanlar*, bu kadim şehrin yakın tarihine dair bellek tazelerken, kimleri az bilinen anekdotları kayda geçiriyor: Adları sularla anılan sayısız mesireden, sokak eğlencelerine, Menderes'in imar faaliyetlerinden, AKM'nin on yıllar süren inşaatına, Türklerin, Fransızların, Rumların, Ermenilerin, Rusların ve Lehlerin sıcak bir öğrenci dayanışması içinde okuduğu Notre Dame de Sion'dan, Berna Moran ve Halide Edip'in öğrencileri büyülediği Edebiyat Fakültesi'ne.

ARTHUR C. DANTO, *Sanatın Sonundan Sonra* [çeviren Zeynep Demirsu] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 296 ss. ISBN 978-975-539-565-4

1984'te sanat eleştirmeni ve düşünür Arthur C. Danto '60'lı yıllarda sanatın bittiğini ilân etti. O tarihten beri günümüz sanatının doğasına yönelik en radikal eleştiriler de Danto'dan geldi. *Sanatın Sonundan Sonra*'da yazar bu görüşünü ilk kez eksiksiz olarak ortaya koyarak, sanatın nasıl daha önce izlediği anlatı yolunu terk ettiğini gösteriyor. Dahası, Danto bize geleneksel teorilerin bir manav tezgahıyla bir modern sanat yapıtının farkını açıklamakta zorlandığı tarih-sonrası bir çağdaş sanatı anlamamıza yardımcı olabilecek yeni bir eleştiri türünü sunuyor. Danto bu kitabında çağdaş sanatın belki de en şaşırtıcı özelliğiyle, her şeyin mümkün olduğu görüşüyle baş edebilecek bir sanat eleştirisi felsefesi üzerinde yoğunlaşıyor. Bu kitapta sanat tarihi, *pop art*, 'halk' sanatı, gelecekte müzelerin rolü, estetik ve sanat felsefesi alanlarında ufuk açıcı tartışmalar bulacaksınız.

AHMET DEMİREL, *İlk Meclis'in Vekilleri: Milli Mücadele Döneminde Seçimler* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 272 ss. ISBN 978-975-050-761-8

Ahmet Demirel *İlk Meclisin Vekilleri*'nde Mütareke Dönemi Meclis-i Mebusan üyeleri ile Ankara'da yeni kurulan Meclis'in üyelerini ele alıyor. İmparatorluğun son meclisinde görev yapan üyelerin Millî Mücadele döneminde nasıl yer aldıklarını, bu isimlerin kimler olduğunu, kaynaklarda farklı şekillerde yer alan vekillerin toplumsal konum, meslek ve eğitim durumlarını inceliyor. İmparatorluktan ulus-devlete aktarılan siyasî miras dönemin en öne çıkan erkinde, Meclis içinde araştırıyor. Türkiye'nin siyasî tarihinde seçimlerin ve vekillerin ortaya çıkışlarının izini sürerek, döneme damgasını vuran tartışmaların mu-

hataplarına mümkün olabildiğince yakından bakıyor. 1923'ten başlayarak Halk Fırkası merkezden aday gösterme uygulamasına geçtiği ve iki dereceli seçimler sonucunda bu adaylar kolaylıkla seçilip TBMM'ye girdikleri için, merkezden aday göstermenin son derece kısıtlı olduğu 1920 seçiminde seçilip Birinci Meclis'e girmeyi başaranlar 1923 ve daha sonrasında ciddi biçimde tasfiyeye uğramışlardı. Ahmet Demirel bu araştırmasıyla, tasfiyeye uğrayan kuşağın, ulus-devlet sürecinde millî irade ile tecelli etmiş (ilk) seçimlerin siyasal hayata etkisini de inceliyor.

MUHAMMED NUR DENEK, *İslam, Eşitlik ve Sosyal Adalet* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 124 ss. ISBN 978-605-573-848-8

Maddî ve manevî felaketler çağında yaşıyoruz. Maddî felaket kapitalizmdir. Kapitalizm bir sömürü düzenidir. Bir yandan bazıları muazzam servetler biriktirip kaynakları lüks tüketimde israf ederken, diğer yandan 2009 yılında dünyada bir milyar insan açlık çekmektedir. 2009'da her saniye bir kişi açlıktan ölmüştür. Oysa ki dünyada gıda üretimi bütün dünya nüfusunun ihtiyacını çok aşmaktadır. Denek, Allah'ın birliği inancı anlamına gelen tevhidin aynı zamanda sınıfsız toplumu da ifade ettiğini söylemektedir. Yazara göre, sosyal adalet İslam dininin başta gelen ilkelerindedir. Dünya nimetleri şahıs malı olamaz. Servet biriktirmek caiz değildir. İnfak—yani, paylaşma—dinin emridir. Yazar, sınıflı Müslüman toplumlarda din adamlarının servet biriktirmeyip paylaşma emirlerini tevil ederek mümkün mertebe varlıklı sınıfın yararına tefsir ettiğini söylemektedir. Din adamları dini çarpıtarak yoksullara, ezilenlere durumlarını Allah'ın iradesi olarak kabul etmelerini, adaletsizliğe boyun eğmelerini telkin etmektedirler. Dini afyon hâline getirmektedirler. Bu eser, yurdumuzda Müslüman emekçilerin, Müslüman geçinen siyasî ekiplerin sınıfsal duruşunu fark ettiği, maddî ve manevî felaketlerin sınıflı toplum düzeninden kaynaklandığını tartışmaya başladığı bir zamanda yayımlanmaktadır. Kitap emekçilerin dinî ve siyasî düşüncelerini berraklaştırmaya katkı yapacaktır.

ALAIN DIECKHOFF ve CHRISTOPHE JAFFRELOT, *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek* [çeviren Devrim Çetinkasap] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 372 ss. ISBN 978-975-050-738-0

Sık sık 'vatanseverlik,' 'ulus,' 'milliyetçilik' ve 'etnisite' kelimelerini duyuyoruz, hatta kullanıyoruz. Peki, bu kavramların anlamları nedir? Ya da birbirlerinden farkları? Aslında anlamları ve aralarındaki fark çoğu zaman belirsiz; bazen aynı olguyu tanımlıyor, bazen çelişiyorlar. Ortak noktalarıysa, dünyanın kaderini belirliyor olmaları. Bu kavramlara daha yakından bakmak ve hem kuramsal temellerini hem de tarihi yapan olaylardaki rollerini görmek, geçmişi ve bugünü kavrayışımızı etkileyecektir. Avrupa'nın batısı ve doğusu, Kuzey Amerika, sömürge ülkeleri ve Ortadoğu. Hepsi farklı deneyimlerle, farklı sebeplerle benzer süreçlerden geçti, geçiyor. Yok olduğu sanılan milliyetçilik her seferinde geri dönüyor. Araçları bazen tarih, dil, din oluyor; bazen şiddet. Avrupa'nın ulus sonrası döneme girdiği düşünülürken kan akıyor; bir yandan küreselleşen insanlık, öte yanda paramparça oluyor. Çokkültürlülük ve bütünleşme yolunda kaybolup duruyoruz. *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek* dünyamızı bu denli kuşatan ama sınırlarını ayırt edemediğimiz söz konusu kavramları geniş bir perspektifte, Avrupa kıtasının tarihsel ve güncel eleştirisiyle birlikte sunuyor. Kitaba katkıda bulunan Avrupalı akademisyenler milliyetçilik kuramlarının tarihine ve kaynaklarına, milliyetçilik türleri arasındaki ayrımlara, milliyetçiliğin farklı coğrafyalardaki tezahürlerine, kurgulanan tarihlere, gizlenenlere; gözümüzle görüp de anlayamadıklarımıza zihin açıcı bir ışık tutuyorlar.

BÜLENT DİKEN ve CARSTEN BAGGE LAUSTSEN, *Filmlerle Sosyoloji* [çeviren Sona Ertekin] (İstanbul: Me-tis Yayınları, 2010), 230 ss. ISBN 978-975-081-804-2

Filmler asla ‘sadece film’ ya da bizleri eğlendirmeyi ve dolayısıyla dikkatimizi dağıtarak bizi toplumsal gerçekliğimizle ilgili asıl sorunlardan ve mücadelelerden uzaklaştırmayı amaçlayan hafif kurgular değildir. Filmler yalan söylerken bile toplumsal yapımızın can evindeki yalanı söylerler. Bu nedenle, elinizdeki kitabı yalnızca filmlerin toplumsal gerçeği nasıl yansıttığı ya da meşrulaştırdığıyla ilgilenenler değil, toplumlarımızın nasıl olup da kendilerini ancak filmler aracılığıyla yeniden ürettiği konusunda fikir sahibi olmak isteyenler de okumalı. *Filmlerle Sosyoloji* en azından üç farklı şekilde okunabilir: Birincisi, film analizi aracılığıyla toplumsal teori yapmaya yönelik bir çaba olarak—nitekim kitabın her bölümü gerçeklik ile kurmaca, sinema ile toplumsal teori arasındaki ilişkiyi ele alıyor. İkincisi, toplumsal teori dahilindeki belli başlı alanlarla ve kavramlarla—toplumsal cinsiyet, kimlik, öteki, kitle, terör, korku ve güvenlik, kapitalizm ve direniş, kamplar ve yoksulluk, etik ve tanıklık, vb. ile—bir hesaplaşma olarak. Üçüncüsü de, filmlerin analiz araçları olarak kullanıldığı bir sosyal teşhis girişimi, sinemayı sosyolojik amaçlar için kullanarak sosyoloji yapmaya yönelik bir çaba olarak okunabilir.

CEM DİLÇİN, *Fuzulî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler* (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010), 384 ss. ISBN 978-975-997-171-7

Tanzimat sonrasında günümüze ulaşan dönemde divan şiiri ve şairleri üzerine araştırmalar genellikle edebiyat tarihi, biyografi ve edebî eserlere yönelik çalışmalara dayanmaktadır. Ancak bu çalışmalar arasında divan şiirinin dönemler açısından taşıdığı stilistik özellikleri ve şairlerin bu koşullara bağlı olarak geliştirdikleri üslupları üzerine doğrudan yapılmış yeterli nitelikte inceleme sayısı ne yazık ki çok azdır. Divan şiirinde söz ve anlam birbirine sıkı sıkıya bağlı ve birbirinden ayrı düşünülemeyecek iki önemli öğedir. Sesin de, sözün anlamını vurgulayan bir öğe olarak şiirde önemli bir yeri vardır. Fuzulî divan şairleri arasında bu üç öğenin şiirin yaratılmasındaki sırrını en iyi kavramış, ses, söz ve anlam dengesini şiirlerinde büyük bir ustalıklarla gerçekleştirmiş birkaç şairden biridir.

GÜNEY DİNÇ, *Aydınlığa Mektuplar, 1928-1937* (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 284 ss. ISBN 978-975-081-805-9

Aydınlığa Mektuplar, Cumhuriyet’in ilk yıllarında gazetelere gönderilen okur mektuplarından yapılmış bir seçki. Birbiri ardına devrimlerin gerçekleştiği, eski yaşam biçimlerinin kurumlarıyla birlikte geride bırakılıp yenilerinin oluşturulduğu bir dönemin eğilimlerini, sorunlarını ve hatta bizim dönemimizle benzerliklerini halkın kaleminden yansıtan mektuplar 1928 ile 1937 yılları arasında yayımlanmış binlerce gazeteyi taramayan Güney Dinç’in titiz çalışması sonucunda bu kitapta bir araya getirildi. Altı ana başlık altında halkın, dönüşüm ve değişim dönemine, kadın-erkek ilişkilerine, çalışma yaşamına, hukuki süreçlere ve kent yaşamına dair sorunlarını ve düşüncelerini yansıtan, eğlenceli, şaşırtıcı ve düşündürücü bir seçki sunuyoruz sizlere.

ATILA DOĞAN ve HALUK ALKAN, *Osmanlı Liberal Düşüncesi ve Ulum-ı İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 176 ss. ISBN 978-605-399-148-9

Yirminci Yüzyıl başlarında Osmanlı devletinin düşünce dünyasını Batıcılık ve İslâmcılıkla şekillenen iki temel çizgi belirledi. Devletlerin gelişimini ve kalkınmasını Avrupa modernleşmesine bağlayan ve İslâm’ın

modernleşmeyle uyummadığını destekleyen Batıcılık bu anlamda devlet yönetimine muhalif bir çizgi belirlerken II. Abdülhamid'in uygulamalarıyla zemini güçlenen İslâmcılık Osmanlı düşünce hayatında ilmiye sınıfının etkisini kaybetmesine engel olacak bir çaba içerisindeydi. *Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası* bu ortamda II. Meşrutiyet'in toplumun yönetimine dair tartışmalarının yer aldığı birçok gazete ve derginin arasında liberal düşüncüyü savunan ve iktisat alanındaki yayınlardaki boşluğu dolduran bir dergiydi. İlk sayısı 1908 yılında yayınlanan ve temel argümanı "eski rejim'in imparatorluğun ekonomik gelişimine engel olması ve Batı'daki gelişmeleri örnek almamız gerektiği olan derginin de incelendiği bu kitabın Son Dönem Osmanlı konusunda çalışma yürütenler için başat kaynaklardan biri olacağına inanıyoruz.

EMRE DÖLEN, *Türkiye Üniversite Tarihi, 1: Osmanlı Döneminde Darülfunun, 1863-1922* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 838 ss. ISBN 978-605-399-099-4

Türkiye'de gündemden hiç düşmeyen üniversite reformu, bugün ulaşılan noktada, hâlâ toplumun beklentilerini karşılayamamakta, tartışmalar ve uygulamalar bizleri bir uzlaşmaya değil, adeta kısır bir güç çekişmesine götürmektedir. Oysa, günümüzde tartışılan üniversite sorunlarının temelinde ülkemizde var olan üniversite sisteminin nasıl kurulduğu, nasıl geliştiği ve hangi sorunları dünden bugüne taşıdığı yatmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de Darülfunun'dan günümüze tüm üniversite tarihini bütünüyle ve ilk elden belgeleriyle değerlendirmek, bu deneyimleri üniversitelerimizin gelecek kuşaklarına aktarmak büyük önem kazanmaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'nın toplam beş cilt halinde sunduğu *Türkiye Üniversite Tarihi* bu ihtiyacın ürünü olarak doğdu.

EMRE DÖLEN, *Türkiye Üniversite Tarihi, 2: Cumhuriyet Döneminde Osmanlı Darülfunun'u, 1922-1933* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 538 ss. ISBN 978-605-399-111-3

Türkiye'de gündemden hiç düşmeyen üniversite reformu, bugün ulaşılan noktada, hâlâ toplumun beklentilerini karşılayamamakta, tartışmalar ve uygulamalar bizleri bir uzlaşmaya değil adeta kısır bir güç çekişmesine götürmektedir. Oysa günümüzde tartışılan üniversite sorunlarının temelinde ülkemizde var olan üniversite sisteminin nasıl kurulduğu, nasıl geliştiği ve hangi sorunları dünden bugüne taşıdığı yatmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de Darülfunun'dan günümüze tüm üniversite tarihini bütünüyle ve ilk elden belgeleriyle değerlendirmek, bu deneyimleri üniversitelerimizin gelecek kuşaklarına aktarmak büyük önem kazanmaktadır.

EMRE DÖLEN, *Türkiye Üniversite Tarihi, 3: Darülfunun'dan Üniversiteye Geçiş – Tasviye ve Yeni Kadrolar* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 686 ss. ISBN 978-605-399-108-3

İlk iki cildinde Darülfunun girişimi, Mütareke dönemindeki gelişmeler, Darülfunun'da öğrenci olayları, fakülteler, Tıp Fakültesi'nin kuruluşu gibi pek çok mühim gelişmeyi titizlikle inceleyen *Türkiye Üniversite Tarihi*, bu üçüncü cildinde Darülfunun'un tasfiyesinden başlayarak Albert Malche'in Raporu, Mülteci Alman Profesörlerin Gelişi ve Albert Einstein'ın Atatürk'e Mektubu gibi konuları inceliyor. İncelediği tüm bu tarihsel dönemle bugünün üniversite sorunlarına da ışık tutan bu eşsiz başucu serinin diğer ciltleri de yolda.

EMRE DÖLEN, *Türkiye Üniversite Tarihi, 4: İstanbul Üniversitesi, 1933-1946* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 877 ss. ISBN 978-605-399-109-0

Türkiye'de gündemden hiç düşmeyen üniversite reformu, bugün ulaşılan noktada, hâlâ toplumun beklentilerini karşılayamamakta, tartışmalar ve uygulamalar bizleri bir uzlaşmaya değil adeta kısır bir güç

çekişmesine götürmektedir. Oysa günümüzde tartışılan üniversite sorunlarının temelinde ülkemizde var olan üniversite sisteminin nasıl kurulduğu, nasıl geliştiği ve hangi sorunları dünden bugüne taşıdığı yatmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de Darülfünun’dan günümüze tüm üniversite tarihini bütünüyle ve ilk elden belgeleriyle değerlendirmek, bu deneyimleri üniversitelerimizin gelecek kuşaklarına aktarmak büyük önem kazanmaktadır. Beş cilt halinde yayınlanan serinin bu cildinde İstanbul Üniversitesi’nin tarihi anlatılmakta ve 1933-1946 yılları incelenmektedir.

EMRE DÖLEN, *Türkiye Üniversite Tarihi, 5: Özerk Üniversite Dönemi, 1946-1981* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 452 ss. ISBN 978-605-399-110-6

Türkiye’de gündemden hiç düşmeyen üniversite reformu, bugün, hâlâ toplumun beklentilerini karşılayamamakta, tartışmalar ve uygulamalar bizleri uzlaşmaya değil adeta kısır bir güç çekişmesine götürmektedir. Oysa günümüzde tartışılan üniversite sorunlarının temelinde ülkemizde var olan üniversite sisteminin nasıl kurulduğu, geliştiği ve hangi sorunları bugüne taşıdığı yatmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de Darülfünun’dan günümüze tüm üniversite tarihini ilk elden belgeleriyle değerlendirmek, bu deneyimleri üniversitelerimizin gelecek kuşaklarına aktarmak büyük önem kazanmaktadır. Beş cilt halinde yayınlanan serinin bu cildinde özerk üniversite dönemi ve Yeni Üniversite Kanunu, 147’ler olayı, 1961, 1971 ve 1982 Anayasaları ve Üniversiteler Kanunu ile güvenlik soruşturmaları ile görevlerine son verilen kamu personeli konuları inceleniyor.

BÜLENT ECEVİT, *Türkiye 1965-75* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 192 ss. ISBN 978-994-488-789-2

Bülent Ecevit ile Süleyman Demirel 12 Mart sonrası en önemli iki aktörü ve Ecevit’in genellikle muhalefette kaldığı, Demirel’inse Milliyetçi Cephe koalisyonlarının başbakanı olarak yer aldığı bu dönemin iki siyasi kutbuydu. Muhalefet lideri olarak Ecevit, her fırsatta Demirel’i eleştirmiş ve uyarmıştır. Ecevit’in bu uyarılarından biri de, Süleyman Demirel başkanlığındaki MC Hükümeti’nin 1976 yılı bütçe tasarısını eleştirdiği Meclis konuşmasıdır. Elinizdeki kitap, Türkiye’nin 1965’ten o güne kadarki siyasi-ekonomik tarihinin de geniş bir eleştirisini içeren 1975 tarihli bu konuşmanın metninden oluşmaktadır.

FERDAN ERGUT (der.), *II. Meşrutiyet’i Yeniden Düşünmek* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 285 ss. ISBN 978-975-333-240-8

Elinizdeki kitap, Tarih Vakfı’nın İzmir Ekonomi Üniversitesi ile birlikte 19-21 Eylül 2008 tarihlerinde gerçekleştirdiği, ‘2008’den 1908’e Bakışlar’ başlıklı sempozyumda sunulan tebliğlerin makaleleştirilmesiyle oluştu. Sempozyumun düzenleme kurulunda Ferdan Ergut, Uygur Kocabaşoğlu ve Zafer Toprak bulunuyordu. ‘1908’ gibi oldukça tartışmalı, zor ama modern Türkiye açısından bir o kadar da yaşamsal olan tarihsel bir olay ve onun açtığı dönemin üç gün boyunca tartışıldığı toplantı, iki açıdan çok önemliydi. Birincisi, konu bugüne kadar yapıldığı gibi sadece siyasal bağlamda değil, buna ek olarak kültür, sanat, hukuk ve toplumsal bağlamlarda da ele alındı. İkincisi, sempozyum bir çeşit kuşaklar buluşmasını gerçekleştirdi. Makalelerden bir kez daha görebileceğiniz gibi, Türkiye’de tarihçilik önemli bir eşiği geçmiş durumdadır. Geçmişte, tarihi dar—ve siyasal—bir alana sıkıştıran ortodoksinin yerine, farklı temaları farklı bağlamlara oturtmaya çaba sarf ederek yeni perspektifler geliştiren, diğer sosyal bilim disiplinleriyle etkileşim halindeki bir tarihçilikle karşı karşıyayız.

BAŞAK ERTÜR ve MÜGE GÜRSOY SÖKMEN, *Barbarları Beklerken* [çeviren Doğan Şahiner ve Sona Ertekin] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 256 ss. ISBN 978-975-342-681-7

Barbarları Beklerken 25-26 Mayıs 2007 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi'nde aynı ad altında düzenlenmiş konferans bildirilerinin bütünüdür. 'Edebiyatın Gücü,' 'İktidara Hakikati Söylemek,' 'Filistin Sorunu' ve 'Bugüne Edward Said'in Gözüyle Bakmak' başlıklarındaki dört bölümde Mariam C. Said, Elias Khoury, Timothy Brennan, Jacqueline Rose, Fawwaz Traboulsi, Rashid Khalidi, Saree Makdisi, Tuncay Birkan, İlan Pappé, Raja Shehadeh, Karma Nabulsi, Joseph A. Massad, Meltem Ahıska, Gauri Viswanathan ve Mahmood Mamdani'nin bildirileri bütünlüklü bir Said portresi çiziyor.

KHALED FAHMY, *Paşa'nın Adamları: Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Ordu ve Modern Mısır* [çeviren Deniz Zarakolu] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 335 ss. ISBN 978-605-399-118-2

Geleneksel tarih okumalarında Mısır'ın kaderini belirleyen, modern Mısır'ın kurucusu olarak adedilen Kavalalı Mehmed Ali Paşa'yı ve onun Mısırını arşiv belgelerine dayanarak anlatan kitap Paşa'nın Mısır'ı geliştirme çabalarını orduya ve askerlerin günlük deneyimlerine odaklanarak anlatıyor. Osmanlı hükümetinin Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başında Napolyon'a karşı savaşmak için Mısır'a gönderdiği orduda görev alan Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın kurduğu askeri ve idari örgütlenmenin yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'nun dağınık ve güçsüz durumlarını kendi lehine çevirmesi, tarım ve sanayinin gelişmesine ön ayak olması ve hatta şeker fabrikasının Mısır tarihine 1830'da girmesini sağlaması onun diğer özelliklerinden. Mısır'daki modernleşme ve reform hareketinin ayrıntılı bir resmini çizen kitap, konunun ilgililerine başucu kitabı olacak nitelikte.

MUSTAFA FIRAT, *Mehmet Şerif Fırat Olayı ve Kürt Sorunu* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 521 ss. ISBN 978-975-255-286-9

Bu kitap Cumhuriyet tarihimizin dönüm noktasında yaşanan siyasal gelişmelerin doğurduğu bir cinayet ekseninde gelişen olayları konu almaktadır. Söz konusu cinayet Şeyh Sait İsyanı'nda aşireti ile birlikte isyana karşı direnen Mehmet Şerif Fırat'ın öldürülmesi olayıdır. Mehmet Şerif Fırat: "... Bu yıl aleyhimde çok gizli çalışmalar var. Kürtler her gün suikasta hazırlanırken Halil ... ve diğer çapulcuları tahrik ve yataklık vazifesini üzerine alarak çalışıyorlardı. Ben bu tehdit ve tedbirleri görmemezlikten gelerek yoluma devam ediyorum. Kürtçülük taraftarları yüz çeviriyorlar ve bizden kaçıyorlar. Varto mektubu ve Varto Tarihi muhit Kürtçüleri üzerinde derin tesirler yapmıştır.' Siz muhitin sabıkalılarından alacağım tel'in ve tekfir tel'lerini milli bir nişan gibi göğsüme takar, Türklüğüm uğrunda taktığım bu yeni nişanlarla iftihar ederim."

MICHEL FOUCAULT, *Doğruyu Söylemek*, ikinci baskı [çeviren Kerem Eksen] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 147 ss. ISBN 978-975-539-452-4

Hayatının büyük bir bölümünü Batı'da 'özne' kavramının hangi söylemsel ve pratik süreçlerle kurulduğunu araştırmaya vakfetmiş olan Michel Foucault, bu amaçla eserlerinde delilik, suç eğilimlilik, hastalık gibi kategorilerin özne oluşumunda ne gibi tarihsel ve toplumsal roller oynadığını araştırmıştır. Düşünür *Cinselliğin Tarihi*'ne yönelik olarak çalıştığı son yıllarında ilgisini modernite öncesi döneme yöneltmiş, Antik Yunan ve Latin metinlerine dönerek modern özne düşüncesinin izini sürmeye girişmiştir. Kendi deyişiyle bir 'düşünce tarihçisi' olarak her zamanki titiz çalışmasını sürdüren Foucault, dur durak bil-

meden söz konusu dönemlerde yazılmış metinleri incelemiş, bu metinlerde özne ve kendilikle ilgili hangi meselelerin ön plana çıktığını, hangi soruların zaman içinde gündemden düştüğünü ve hangi kavramsal çerçevelerin kurulup dağıldığını araştırmıştır. *Doğruyu Söylemek*, Foucault'nun bu son döneminden son derece canlı bir örnek sunuyor bize. Düşünürün California Üniversitesi'nde 1983 yılında verdiği seminerlerin notlarından oluşan bu metin, Foucault'nun düşünce tarihiyle nasıl baş etmeye çalıştığını gözler önüne seren bir çalışma. Antik Yunan tragediyalarından başlayıp Sokrates'e ve Sokratesçi okullara, oradan Yunan ve Latin stoacılarına uzanan bu serüvende Foucault, son derece önemli gördüğü bir kavramı, 'dürüst konuşma' (*parrhesia*) kavramını merkeze koyuyor, kavramın geçirdiği değişimi gözler önüne seriyor. Dürüst konuşma kavramının araştırıldığı bu dersler, bizi aynı zamanda Foucault'yu daha ilk çalışmalarından itibaren meşgul eden 'hakikat' ve 'hakikat-özne ilişkisi' meselelerine götürüyor: Eski Yunan ve Roma'da 'hakikati dile getirmek' ne demekti? Doğruyu söylemenin toplumsal bağlamı nasıl bir dönüşüm gösterdi? Apollon figürünün merkezde olduğu bir 'hakikat oyunu'ndan Sokrates figürünün merkezde olduğu bir başka hakikat oyununa, yani felsefeye geçilmesi ne anlama geliyordu? Bu dönemde insanın hakikatle kurduğu ilişkiyi nasıl biçimlendirdi? Bir yaşam biçimi olarak felsefe burada nasıl bir rol oynadı? Tüm bunlar, Foucault'nun bu kitapta bulacağınız altı derste son derece açık bir dille cevabını aradığı sorulardan bazılarıdır. *Doğruyu Söylemek* hem Foucault'yla tanışmak, hem tarih üzerine çalışmanın yaratıcı bir biçimini görmek, hem de bir filozof ve tarihçinin düşünce tarihinde yaptığı heyecan verici yolculuğa eşlik etmek isteyenler için vazgeçilmez bir kitap.

ENGİN GENÇTAN, *Zamane* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 104 ss. ISBN 978-975-342-759-3

Psikiyatrist Engin Geçtan *Zamane*'de geniş bir zaman aralığında, Türkiye'de yaşanan süreçlere bakıyor, toplumun ve bireylerin değişmesine dair tespitlerde, yorumlarda zaman zaman da önerilerde bulunuyor. Otorite, öfke, sıkışmış kızgınlıklar, *persona* ve gölge, özerklik, kimlik sorunları, çocuk yalnızlığı gibi konularda söz alırken klinik deneyimlerinden gözlemler de aktaran Geçtan'dan zamane hallerine bilgece bir bakış.

CLIFFORD GEERTZ, *Kültürlerin Yorumlanması* [çeviren Hakan Gür] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 496 ss. ISBN 978-975-298-419-6

Amerika'nın ve dünyanın en önemli düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Clifford Geertz, ait olduğu disiplinin geleneksel sınırlarının ötesine geçerek önemli, yepyeni bir kültür anlayışı geliştirdi. Yayımlandığı tarihten kısa bir süre sonra bir çağdaş klasik sayılan bu yapıtla Geertz, yaklaşık çeyrek yüzyıl önce gerçekleştirdiği gözlemleri şekillendirmenin yanı sıra, geleceğin çalışmalarına öncülük eden bir dizi düşünce geliştirmekten de geri kalmıyor. Dinin kültürel bir sistem olarak işleyişinin yanı sıra, bu alandaki çalışmalara kutsal simgelerin çözümlenmesi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ulusçuluğun akıbeti ve yorumcu bir kültür kuramının temel prensiplerinin saptanması gibi çok önemli katkılarda bulunan Geertz, Java ve Bali'de yürüttüğü alan çalışmalarının ürünü olan gözlemleriyle de genç araştırmacılar için kılavuz olmayı sürdürüyor.

ANTHONY GIDDENS, *Modernliğin Sonuçları* [çeviren Ersin Kuşdil] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 178 ss. ISBN 978-975-539-068-5

Neredeyse yüz elli yıldır modernleşme ideolojisiyle yönlendirilen bir ülkede yaşıyoruz. Düşünce iklimimize, Aydınlanma iyimserliği ve pozitivizmle malul bir 'Batıcılık' ile tekrar tekrar gelenekler 'icat

ederek' (en son İslamcılık biçiminde) 'özkültürümüz'e dönmekten yana olan bir 'gelenekçilik' arasındaki kısır çekişme hakim! Daha kimse modernliğin ne olduğu konusunda net bir görüşe sahip değilken, işin içine post-modernlik tartışmaları da girince manzara iyice tuhaflaştı. Post-moderni, modernlik öncesi dönüş imkânı olarak çarpıtanlar da çıkarken solun malûm bir kesimi bunu yeni bir tür gericilik diye görüp rahatını sürdürmeyi seçti. Biz, modernlikle ilgili tartışmaların sosyalist solun kendini yeniden tanımlama girişimiyle doğrudan ilintili olduğunu düşünüyor ve bu tartışmaları vazgeçilmez buluyoruz. Anthony Giddens'in *Modernliğin Sonuçları* adlı yapıtı post-modern bir döneme geçildiğini reddetmesiyle ve modernliğin doğasını açığa çıkarmak için bir dizi yeni kavram geliştirmesiyle son derece özgün bir kitap. Ona göre post-modern bir dönemde değil, modernliğin sonuçlarının radikalleşip evrenselleştiği bir dönemde yaşıyoruz. Modernliğin temel parametreleri olan kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devlet belirleyici önemlerini hâlâ sürdürüyorlar. Ancak Giddens bu tespitten daha öteye gidiyor. Risk-güven, zaman-uzam uzaklaşması, soyut uzmanlık sistemleri, küreselleşme ve ontolojik güvenlik gibi kavramlar üzerinde durarak modernliğe özgü kurumların insanların dünyayı ve kendilerini algılayış biçimlerini nasıl köklü ve geri dönüşsüz bir biçimde değiştirdiğini gözler önüne seriyor. Modernlik sürecinin çok önemli bir boyutunun, kişinin kendisi hakkında sürekli düşünce üretip bu düşünceleri kendi yapısının bir parçası haline getirmesi, yani düşünürselliği olduğunu belirtiyor. Modernlik bir yandan insanların çoğu için daha güvenli ve zengin bir hayatın yolunu açarken, bir yandan da karşı çıkılmazsa yeryüzündeki insan hayatının sonunu getirecek global risklere de sahiptir (askeri gücün korkutucu oranlarda büyümesi, çevre felaketi, otoriter yönetim biçimleri vs.) diyor. Bu anlamda modernliğin 'ötesine' geçmek için de yeni toplumsal hareketlerin başını çektiği özgürleşme politikalarının yanında, insanların kendilerini birer proje olarak inşa etmelerine dayanan yaşam politikaları geliştirme gerekliliğine işaret ediyor. İnsanlığın içinde bulunduğu durumu ve gelecekte neler umabileceğimizi anlamak için son derece önemli bir kitap.

MAHMUT GOLOĞLU, *Milli Mücadele Tarihi, 3: 1920 – Üçüncü Meşrutiyet – Birinci Büyük Millet Meclisi* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 419 ss. ISBN 978-994-488-721-2

Mahmut Goloğlu'nun *Milli Mücadele Tarihi* dizisinin üçüncü kitabı, Milli Mücadele'den Cumhuriyet'e uzanan sürecin ana dönüm noktasını, Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunu ve ilk dönemlerini inceliyor. Üçüncü Meşrutiyet, Erzurum ve Sivas kongrelerinin yarattığı ivmenin, yurt çapında bir harekete dönüşme sürecini Büyük Millet Meclisi'nin ilk yılı ekseninde inceliyor. İstanbul hükümetlerinin tutumlarından Meclis-i Mebusan'ın işgal kuvvetlerince dağıtılmasına, yeni bir meclisin Ankara'da toplanması kararından mebusların Anadolu'nun kalbindeki bu küçük kentte buluşmalarına, Sèvres tartışmalarından Sovyet Rusya ile imzalanan ilk uluslararası antlaşmaya pek çok olay pek çok ayrıntı. Ekler bölümünde hem Birinci Meclis milletvekillerinin ayrıntılı künyeleri, hem de o dönemin tanıklarının kendi kalemlerinden anlamlarıyla birlikte.

STEPHEN JAY GOULD, *Pandanın Başparmağı* [çeviren Ülkün Tansel] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2010), 392 ss. ISBN 978-605-569-125-7

Stephen Jay Gould'un 'Doğa Tarihi üzerine Düşünceler' serisi Gould'un evrim kuramını ana tema olarak kullandığı denemelerinden oluşuyor. Stephen Jay Gould dizinin ikinci kitabı olan *Pandanın Başparmağı*'nda, Türkiyeli okurun *Darwin ve Sonrası*'ndan alışık olduğu ve çoktandır özlediği kendine has üslubu evrim kuramının en sıcak konularına değiniyor. Yirminci Yüzyıl'ın en etkili bilim insanlarından biri olan Stephen Jay Gould inanması güç çeşitlilikteki ilgi alanları ve engin kültürel birikimiyle bir o kadar da önemli bir bilim yazarıdır. En bilinen ve etkili kitaplarından biri olan *Pandanın Başparmağı* bu çeşitliliği ve enginliğini sergilemede son derece başarılı bir eser. Toplam otuzbir denemeden oluşan *Pandanın*

Başparmağı'nda evrim okurlarını kesintili denge kuramından yaşamın başlangıcına, Mickey Mouse'un evriminden 'bencil gen'lere, uyarlanmanın anlamından evrimsel değişimin hızına kadar çok renkli bir yolculuk bekliyor.

MELEK GÖREGENLİ, *Çevre Psikolojisi: İnsan – Mekan İlişkileri* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 259 ss. ISBN 978-605-399-171-7

Melek Göregenli bu çalışmasında çevre psikolojisinin sosyal psikolojinin bir alt dalı olmanın yanı sıra, kendi epistemolojisini kurarak bir alt dal olmanın çok ötesine geçtiğini gösteriyor. İnsanın ve mekânın dinamik ilişkisi, zamanın ve mekânın dinamik ilişkisinin kurulmasıyla, çevre psikolojisi geleneksel psikolojiye yönelik, gerek yöntemsel gerekse yapısal eleştirel yaklaşımların da doğmasına neden olmuştur. İnsanlar, içinde yaşadıkları çevreyi nasıl anlamlandırmaktadırlar? Zihinlerinde mekânla ilgili ne tür bir tasarım oluşmaktadır? Çevresel alanlar hangi yanlarıyla algılanmakta ve belleğe kaydedilmektedir? Bu sorularla hareket eden çevre psikolojisi, alan çalışmaları ve niteliksel yöntemiyle edilgen mekânın dinamik bir değişken haline dönüşmesini sağlıyor. *Çevre Psikolojisi: İnsan – Mekân İlişkileri* mekânı ve mekânın insan üzerindeki etkisini sorgulayan herkesin başvuracağı temel bir kaynak.

GARY GUTTING, *Foucault* [çeviren Hakan Gür] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 160 ss. ISBN 978-975-298-410-3

Estetikten ceza sistemine, akıl hastalığı ve uygarlıktan Nietzsche'ye, oradan *Avant-garde* yazına uzanan geniş bir yelpazede düşündü ve yazdı Michel Foucault. Ürettiği çetrefil ve nüfuz edilmesi güç yapıt, Yirminci Yüzyıl felsefesini derinden etkileyen bilgi ve esin kaynaklarından biri sayıldı. Foucault üzerine kaleme alınan bu çalışma, düşünürün yapıtındaki geçişli ve çok katmanlı anlam dokusunu aynı uzdlilikle serimleyerek benzerlerinden ayırıyor. Edebiyat, politika, tarih, cinsellik, felsefe, modern toplumda kimlik ve iktidar gibi temel çıkış noktaları birbirleriyle olan koşutlukları içinde titizlikle çözümleniyor.

HAKAN GÜLDAĞ ve İBRAHİM EKİNCİ, *Aydınlık Bir Adam Korkut Boratav* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 376 ss. ISBN 978-975-533-648-0

Türkiye'nin yetiştirdiği önemli iktisatçılardan birisidir Korkut Boratav. Kaleme aldığı onun üzerinde kitapta, başta Türkiye olmak üzere dünyadaki ekonomik hadiselerin toplumdaki etkilerine dair derinlemesine incelemelere imza atmıştır. Kapitalizm, Marksizm, Devletçilik, iktisat tarihi, sosyal sınıflar, ideolojiler gibi birçok konuya değinen kitaplarında meseleleri sadece ekonomik açıdan değil, farklı yönlerden de ele almıştır. İmge Kitabevi tarafından yayınlanan *Aydınlık Bir Adam: Korkut Boratav* nehir söyleşisinde, Hakan Güldağ ve İbrahim Ekinci bu önemli ismin anılarını ve bilgilerini bir söyleşi sıcaklığında aktarıyorlar. Bilhassa Korkut Boratav'ın düşünsel kimliğinin oluşumuna ilişkin genç kuşaklara bir yol haritası sunmanın yanı sıra, dönemin siyasi ve sosyal tarihine de ışık tutuyor kitap. Boratav'ın anılarında kendi özyaşamından kesitlerin ötesinde, folklorbilimci babası Pertev Naili Boratav'ın gençlik ve olgunluk dönemine ilişkin de pek çok ayrıntı var. Anılarda Pertev Naili Boratav'ın sosyal çevresi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 1940'lı yıllarda yaşanan ve kendisinin yurtdışına sürgüne gidişinde rol oynayan 'Cadı Kazanı' günleri hakkında pek çok bilinmeyen, oğlu Korkut Boratav'ın anılarıyla aydınlanıyor. Bunun haricinde, Türkiye'de sosyalist düşünce hareketinin yol taşlarını da yansıtıyor. Çok partili döneme geçişten, 1968'e, 1980'lerden günümüze Marxist öğretinin algılanışı ve şekillenmesi Korkut Boratav'ın anılarıyla yeniden

ele alınıyor. Korkut Boratav anılarını aktarırken bunun da ötesinde, 1970’lerden bugüne içinde yer aldığı sosyalist hareketin ve Türkiye’deki sosyal demokrat partilerin de ayrıntılarıyla dolu tahlilini gerçekleştiriyor. Kitapta ayrıca Korkut Boratav’ın özellikle 1984-1986 arasında hocalık yaptığı Zimbabve’de bağımsızlığın kazanılmasından sonraki dönemdeki dönüşüme ilişkin çok renkli anekdotlar yer alıyor.

RAMAZAN ERHAN GÜLLÜ, *Antep Ermenileri* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 515 ss. ISBN 978-975-255-282-1

“1850’li yıllardan itibaren Antep şehri, başta Amerikan Protestan misyonerleri olmak üzere, birçok misyoner grubunun faaliyet merkezi haline gelmiştir. Çevresindeki diğer yerleşimlere oranla son derece az bir Hıristiyan nüfus barındırmasına rağmen, şehre misyonerlerce verilen önem Antep’in bölgesel gücüne ve etkinliğine de dikkat çekmektedir.” “Bu tür faaliyetlere, ülke genelinde kurulup teşkilatlanmaya başlayan çeşitli Ermeni komitelerinin Antep’te açtıkları şubeler aracılığıyla başlattıkları propagandalar da eklince 1895 yılında şehirde, Hınçak komitesinin organize ettiği bir isyan meydana gelecek ve iki toplum arasında ilk defa silahlar kullanılacaktır.” “Komitecilere destek veren ya da vermeyen Ermenileri ayırabilmek giderek neredeyse imkânsız hale gelecektir. Bu sebepten hem Müslümanlar, hem de terör faaliyetlerine destek vermeyen Ermeniler açısından eski uyumlu günlere dönebilmek oldukça güçleşecektir. Bununla beraber gerek 1895 isyanı, gerekse de Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşananlar ilişkilerde kesin bir kopuşa neden olamamıştır. Ermeniler ve Müslümanlar arasındaki ilişkileri sonlandıran ve iki toplumu tamamen karşı karşıya getiren olaylar Birinci Dünya Savaşı’nın ardından yaşanan İngiliz ve Fransız işgal dönemleri olacaktır.”

ABDULLAH GÜNDOĞDU, *Yusuf Akçura’ya Göre Büyük Güçler ve Osmanlı Devleti’nin Yıkılışı* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 225 ss. ISBN 978-975-255-281-4

“Osmanlı Hıristiyan azınlıklarının o anki durumu ‘Şark Meselesi’ başlığı altında incelendi. Bu tabir aynı zamanda diplomatlarca, geleceğe ilişkin tasarıları anlamlandırırken de kullanıldı. Avrupa tarihçileri de aynı tabiri geçmiş zamanlardaki Türk-Avrupa münasebetlerini açıklamak için kullandılar. Böylece Şark Meselesi, geçmiş – hal – gelecek derinliği olan bir tarih terimi olarak mana kazandı. Tarihçiler, Türk-Avrupa münasebetlerinin başlangıcı olarak türlü olayları kabul ettikleri için, Şark Meselesi’nin başlangıcı da tarihçilerin görüş ve eğilimlerine göre farklı olarak tespit edilmiş oluyordu. Nitekim bu başlangıcı, Türk güçlerinin Avrupa’ya yayılmaya başladığı tarihe kadar götürenler bile vardır. Hatta Şark Meselesi’ne, İslâmîliğin doğuşunu, Haçlı seferlerinin başlamasını ve Osmanlı Türklerinin Avrupa’ya ayak basmalarını menşe olarak kabul edenler de az değildir. Ondokuzuncu Yüzyıl boyunca devam eden ve Sèvres ile son merhaleye ulaşan Şark Meselesi Avrupa devletleri için Osmanlı İmparatorluğu’nun tasfiyesi anlamına geliyordu.”

DONNA HARAWAY, *Başka Yer* [çeviren Güçsal Pusar] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 376 ss. ISBN 978-975-342-766-1

İnsani olan ile insani olmayanı, organik olan ile teknolojik olanı, ile miti, doğa ile kültürü beklenmedik şekillerde bir araya getiren, böylece türler arasındaki sınırları ve hijyenik mesafeleri sorunsallaştıran figürlerle karşılaşacaksınız bu kitapta: Siborglar, primatlar, yoldaş türler, mütevazı tanık, OnkoFare™, DişiAdam©... Bir yandan kimliklerin kısmiliğini, in olumsuzluğunu, anlatıların parçalılığını vurgulayan, di-

ğ er yandan sürekli nesneliliğin imkânlarını araştıran Haraway, her bilginin ‘konumlu bilgi’ olduğunu hatırlatıyor. “Adalet olmadan doğa da olmaz,” diyen yazar, dünya üzerinde insan yaşamının sürebilmesinin koşullarını sorguluyor, yeni bir deneysel yaşam biçimine ihtiyacımız olduğu uyarısını yapıyor.

ÉRIC HAZAN (der.), *Demokrasi Ne Âlemde?* [çeviren Savaş Kılıç] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 128 ss. ISBN 978-975-342-758-6

Demokrasi Ne Âlemde? Paris’teki La Fabrique yayınevinin yaptığı bir derleme. Kitapta yayınevi editörlerinin sordukları şu sorunun izi sürülüyor: “Günümüzde ‘demokrasi’ kelimesi çok geniş bir mutabakat sağlıyor. Şüphe yok ki bu kelimenin anlamı veya anlamları konusunda zaman zaman hiç de hoş olmayan bir üslupla tartışıyoruz. Ama bizlerin içinde yaşadığı ‘dünya’da demokrasi kelimesine olumlu bir değer atfedilmesi genel olarak kabul görüyor. Sorumuzun çıkış noktası da bu işte: Sizin için ‘demokrasi’ kelimesini kullanmanın bir anlamı var mı? Yoksa, neden? Varsa, kelimenin hangi yorumuna göre?” Günümüzde siyaset ve siyasal olan konusunda en ufuk açıcı düşünceleri geliştirmiş düşünürler arasında yer alan Agamben, Badiou, Rancière, Nancy, Žižek, Bensaid, Brown ve Ross’un bu soruya verdikleri ayrıntılı cevapları içeren yazıları yer alıyor. Demokrasinin tarihte ve günümüzde içinde barındırdığı imkân ve tuzaklar hakkında açık seçik bir tablo.

JUDITH HERRIN, *Bizans: Bir Ortaçağ İmparatorluğunun Şaşırtıcı Yaşamı* [çeviren Uygur Kocabaşoğlu] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 496 ss. ISBN 978-975-050-749-6

Judith Herrin, genel olarak tarihyazımının, özel olarak da Bizans üstüne tarihyazımının sorunlarını, daha doğrusu sorunsallarını iyi bilen bir yazar; ama kendisi o sorunsallar içinden kendine bir yol açmış ve konusu olan medeniyetin bütünü üstüne salım bir değerlendirmeye varmış bir yazar olarak kendisinin iyi tanıdığı bu rotada bizim de rahatça ilerlememizi sağlıyor. Okuduğumuz olgularla bu topraklardaki genel yaşantı kesişmelerini görmek ve bu kitap bittikten sonra Bizans’la ilişkimizi devam ettirmeye karar vermek bize kalmış bir şey. Ama Judith Herrin bu kitabıyla henüz uzman olmamış okurun bir kitapla varmayı umabileceği yere getiriyor. Daha doğrusu, Bizans üstüne bilgileri farklı düzeylerde olan birçok okurun, az bilen de, çok bilen de, bu kitaptan alacağı şeyler var.

IAN HODDER ve SCOTT HUTSON, *Geçmiş Okumak: Arkeolojiyi Yorumlamada Güncel Yaklaşımlar* [çevirenler Burcu Toprak ve Emre Rona] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 344 ss. ISBN 978-908-873-839-6

Dünyanın en önemli kazı alanlarından biri olan Çatalhöyük’te sürdürülen kazılar için Çatalhöyük Arkeoloji Projesi’nin başkanı olarak onaltı yıldır Türkiye’de çalışan İngiliz arkeolog Ian Hodder, arkeolojide post-süreçsel teorinin öncüsüdür. Ian Hodder ve Scott Hutson bu kitapta arkeolojinin günümüz dünyasındaki yorumlayıcı potansiyeline değiniyorlar. Nesnel ve pozitivist perspektiflerin ötesine geçmeye çalışıyor ve arkeolojiyi dar bir çerçeveye hapseden negatif terimlerden kurtulmaya çalışıyorlar. Çünkü Hodder’ın sözleriyle, “Geçmiş bize nesnel olarak verilmemiştir, arkeoloji sadece gerçekleri tanımlamak ve hipotezleri onlara karşı sınamak değildir. O, karmaşık sosyal olguların içine saklanmış, yorumlayıcı bir teşebbüstür.” Hodder ve Hutson, *Geçmiş Okumak*’ta, arkeolojik geçmişin belirsizliğini anlamının arkeolojiye kazandırılacak farklı bakış açılarıyla mümkün olabileceğini savunuyorlar. Yorum bilim, eylemlilik ve tarihin önemi üzerine yoğunlaşan yazarlar, post yapısalcılık ve neo evrimsel teorinin yanında fenomenoloji gibi teorinin yeni dallarındaki son gelişmeleri de araştırıyorlar. Ayrıca feminist arkeoloji, kültür tarihçi

yaklaşım, söylem ve gösterge teorileri üzerine yeni bilgiler barındıran bu kitap, geçmişe ilgi duyan bütün öğrenci ve bilim insanları için okunması gereken temel bir eserdir.

MAX HORKHEIMER ve THEODOR W. ADORNO, *Aydınlanmanın Diyalektiği* [çevirenler Elif Öztarhan ve Nihat Ülner] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010), 390 ss. ISBN 978-975-997-168-7

Aydınlanma'nın Diyalektiği Frankfurt Okulu'nun en etkili olmuş yayınıdır. İkinci Dünya Savaşı sırasında yazılmış ve bir süre gizlice çoğaltıldıktan sonra 1947'de Hollanda'da kitap olarak basılmıştır. Yazarlar önsözde niyetlerini şöyle açıklarlar: "Aslında amacımız, insanlığın gerçekten insani bir duruma ulaşmak yerine neden yeni bir tür barbarlığa battığını anlamaktan fazlası değildi." Ama kitap bütün bunların da ötesine geçer. Batı tarihinin doğuşunu ve özneliliğin, mitlerde temsil edildiği üzere, doğaya karşı mücadelede kendisini tanımlamasını, günümüzün en tehdit edici deneyimleriyle başlantılandırır. Pratik hayattan koparılmış bilim, biçimselleştirilmiş bir ahlak, eğlence kültürünün güdümlenici doğası ve paranoid davranış yapısı, saldırgan bir antisemitizmin Aydınlanmanın sınırlarını belirlediğini iddia eder. Yazarlara göre, bu öz-yıkımsal eğitim en baştan beri aydınlanmada içkin olarak vardı; yani Nasyonal Sosyalist dehşet modern tarihten bir sapma olmayıp, Batı uygarlığının en temel özelliklerinin ifadesiydi. Adorno ve Horkheimer'e göre, Batı aklının bu öz-yıkımı, toplum ile doğaya egemen olmanın tarihsel diyalektiğinden kaynaklanmaktadır. Bu ayrımı ideoloji haline getiren Aydınlanma'nın izini söylencesel kökenlerine kadar sürerler. "Mit zaten Aydınlanmadır ve: Aydınlanma mitolojiye geri dönmektedir." Bu paradoks *Aydınlanmanın Diyalektiği*'nin temel tezidir.

ŞENGÜN KILIÇ HRISTIDIS ve ERSEL ERGÜZ, *İsmail Hakkı Birler'in Anılarında CHP'li Yıllar, 1946-1992* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 918 ss. ISBN 978-994-488-910-0

CHP'li Yıllar, Ecevit'in İnönü'nün koltuğunu devralarak ve 'Ortanın Solu' siyasetini CHP'ye hâkim kılarak açtığı yeni dönemin ön plana çıkmamış baş aktörlerinden birinin yakın tarihimize düştüğü hacimli bir not. 1946'da siyasete başlayan, 27 Mayıs'ın gölgesinde parti yönetimine katılan, 12 Mart döneminde mücadelesini TBMM'de sürdüren, Kıbrıs Harekâtı'nı saniyesi saniyesine yaşayan, 12 Eylül'den önce siyasetten çekilse de sonrasında SODEP'in kurulması için ön saflarda çalışan, tecrübeli bir politikacının akademik çalışma titizliğinde sunulan notu.

SOLMAZ ZELYÜT HÜNLER, *Spinoza* (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 109 ss. ISBN 978-975-298-413-4

"Eldeki bu kitabın yazarı bir 'Spinoza sarhoşu'dur. Evet bu çalışma tarafsız değildir; değer yargılarından muaf değildir; cinsiyetsiz değildir; gayri şahsi bir dil ile yazılmamıştır; soğuk kanlı değildir... Spinoza benim için 'nesne' değildir; benim karşımda durmuyor; o, benim için bir tutku ve böylece eldeki kitap tutkulu bir dil ile yazılmıştır; bilgi ile olduğundan daha çok tutku ile yazılmıştır. Hatta bir kitap olmasından çok bir mektup gibi yazılmıştır." "Eğer birisi başkalarına neşe verdiğini hayal ettiği bir şey yaparsa, neden olarak, kendisinin fikriyle birlikte bulunan bir neşeyle duyulanacaktır; eğer, tersine, başkalarını keder verdiğini hayal ettiği bir şey yaparsa, kendi kendisini kederle karşılayacaktır."

ALPASLAN IŞIKLI, *Kumarhane Kapitalizmi* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 432 ss. ISBN 978-975-533-650-3

Bu kitap emperyalizmin ve egemen sınıfların yol açtığı ve yönlendirdiği bir kriz hikâyesi anlatıyor. Başkaları, bunu tamamlayan veya bununla çelişen hikâyeler de anlatabilirler. Kapitalizmi son seksen yılın

en kapsamlı ve en derin krizine sürükleyen süreçler ve dinamikler, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri tarafından ‘hikâyeler’in ötesini kavramayı hedefleyen araştırmalarla incelenecek, aydınlatılacaktır. “Tek başına kapitalizmin krizleri, kapitalizmin aşılmasına yol açmaz. Krizlerin ortaya koyduğu olgular, kapitalizmin, finans kapitalin, emperyalizmin çıplak özünün kavranmasına imkân verirse ve bu algılamalar toplumsal mücadelelere taşınırsa sistem-karşıtı hareketleri güçlendirir. Bu kitap, böyle bir kavrayış sürecine, karınca kararınca katkı yapabilirse amacına ulaşmış olacaktır.”

ŞEREF İBA, *Parlamento Hukuku* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), 315 ss. ISBN 978-994-488-849-3

Birbuçuk yüzyıla yaklaşan parlamento geleneğimizin temel metinleri daha önce İş Bankası Yayınları’ndan çıkan *Parlamento İçtüzük Metinleri* kitabında bir araya getirilmişti. *Parlamento Hukuku* bu çalışmayı bütünlüyen ve hukuki metinlerden yola çıkarak uygulama sahasını irdeleyen daha geniş bir bilgi alanını okuyucuya tanıtan, aktaran bir yapıt. *Parlamento Hukuku*, parlamentonun hukuksal yapısını ve işleyişini salt kuramsal olarak anlatmakla kalmayan bir çalışma. Uygulamalar sırasında ortaya çıkan sorunları da ayrıca ele alarak, yer yer çözüm önerileri sunarak, sürekli gelişen, içtihatlarla yenilenen, oldukça dinamik bir geleneğin güncel bir panoramasını da çiziyor.

AHMET İNSEL ve MICHEL MARIAN, *Ermeni Tabusu Üzerine Diyalog* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 165 ss. ISBN 978-975-050-755-7

Ermeniler ve Türkler arasında geçmişte yaşananları yüz yüze konuşmak artık mümkün mü? Acıların paylaşmak, yaşananları anlamak ve insanlığa aykırı ne yapılmışsa teşhir etmek? Bugün böyle bir dönemin eşiğindeyiz. Bunun için her şeyden önce hiçbir tabunun esiri olmadan konuşmaya, dertleşmeye, keşfetmeye, öğrenmeye, anlamaya ihtiyacımız var. Ahmet İnsel ve Michel Marian bunları yapmaya uğraşıyorlar. Suni bir *consensus*’a teslim olmadan ve ortak değerlendirmeleri yanında farklı görüşlerini hasır altı etmeden birbirleriyle konuşuyorlar. Bu kitapta Ermeni sorununun bütün cepheleri, dünü ve bugünüyle ele alınıyor. Zorlukların üzeri örtülmüyor. Bunca yılın unutmama ve unutturma, inkâr ve gizleme politikalarından sonra Ermenilerin başına gelen felaketin tüm boyutlarıyla büyük bir insanlık dramı olarak kabul edilmesinin önünde elbette çok büyük zorluklar olacaktır. Bu zorlukların aşılmasının önkoşulu, iki halkın yakın tarihlerini kişisel tarihlerin kıvrımlarını unutmadan, birlikte ele almaktır. Bu topraklarda yakın tarihimizde yaşanmış en büyük insanlık dramlarından biriyle yüzleşmek, acıları paylaşmak, insanlığa karşı suç işlemiş olanları teşhir etmek, vicdanlarımızı bu ağır yükten kurtarmak için acilen karşılıklı konuşmaya başlamaya bir davet niteliğinde bu kitap. İttihat ve Terakki yönetiminin yaptıklarını ‘soykırım’ olarak tanımlayan Michel Marian’la bunu insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak niteleyen Ahmet İnsel’in bu diyalogunda herkes kendinden bir parça bulacaktır.

İSMAİL CEM [İPEKÇİ], *TRT’de 500 Gün: Bir Dönemin Siyasi Hikâyesi* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 450 ss. ISBN 978-994-488-875-2

“*TRT’de 500 Gün*, bir bakıma, bir kurumun ve bir ekibin, Türkiye’deki sınıfsal ve siyasal güç dengelerine direnişinin hikâyesidir. TRT’nin ve bizlerin, mevcut toplumsal yapının kurallarına, halk kitlelerinin yararı doğrultusunda bir istisna yaratmasıdır. Bir mücadelenin 500 gün sürdürülerek kitlelere ulaştırılmasıdır. Bu mücadelenin halkta yol açtığı önemli gelişmeleri görebilmenin mutluluğudur *TRT’deki 500 Gün*.”

HURİCİHAN İSLAMOĞLU, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Köylü*, ikinci baskı (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 376 ss. ISBN 978-975-050-780-9

Batı dışındaki toplum ve ekonomilerin durağanlığını vurgulayan modernleşme ve oryantalizm anlayışlarına eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan Huricihan İslamoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Köylü*'de ilk kaynaklara inerek yaptığı kapsamlı araştırmayla Osmanlı'nın erken modernitesine ışık tutuyor. Onaltıncı Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda, kırsalda ve kentlerde üretim ve nüfus eğilimlerinin, vergilendirme ilişkilerinin ayrıntılı bir incelemesi olan *Devlet ve Köylü* sadece Osmanlı için değil, erken modern dönemde diğer Avrasya bölgelerinin tarihlerine de ışık tutabilecek nitelikte bir toplumsal-iktisadî dönüşüm modeli ortaya koyuyor. Osmanlı iktisadî yapısında iç ticaretin önemine dikkat çeken, ticari hayatın, tarımsal faaliyetin belirlenmesinde siyasî tercihlerin etkisine vurgu yapan çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki iktisadî ve toplumsal yapıyı 'Şark Despotizmi' anlayışlarından farklı bir şekilde değerlendirmesiyle de dikkat çekiyor. Yayımlandığı ilk günden beri referans kitap olma özelliğini koruyan *Devlet ve Köylü* gözden geçirilmiş ve genişletilmiş baskısıyla araştırmacılar ve özellikle Osmanlı'nın iktisadî yapısını daha iyi anlamak isteyenler için eşsiz bir kaynak.

ÇİĞDEM KAĞITÇIBAŞI, *Benlik Aile ve İnsan Gelişimi – Kültürel Psikoloji* (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 496 ss. ISBN 978-975-081-734-2

Sosyal psikolojinin kurucularından, uluslararası üne sahip Türk akademisyen Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın yirmi yıllık çalışmalarını bir araya getirdiği kitap, yazarın bundan on yıl önce yayımlanmış olan *Kültürel Psikoloji* kitabının genişletilmiş ve güncelleştirilmiş yeni baskısı. İnsan psikolojisi ve sosyal gelişimi, Kağıtçıbaşı'nın 'Çoğunluk Dünya' olarak adlandırdığı tarafın bakış açısından ele alan kitapta yazar kültürün kişisel gelişime etkisini bağlamsal-gelişimsel-işlevsel bir yaklaşımla inceliyor. Benliğin doğasına ve insan gelişimine, küreselleşme sonucu giderek benzeyen yaşam tarzları bağlamında kültürlerarası bir perspektiften bakan çalışma, Batı'nın kültüre bağımlılığını ve göreceliliğini düzeltiyor. Kültürel ve kültürlerarası psikologlara psikolojiyi evrensel hale getirme ve kültüre daha az bağımlı kılma konusunda yol gösterirken, psikoloji ve sosyal bilimler öğrencileri için de benzersiz bir kaynak olma niteliğini taşıyor.

SEDA KALEM (der.), *Adalet Gözet: Yargı Sistemi Üzerine bir İnceleme* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 168 ss. ISBN 978-605-399-123-6

Türkiye'de yargının işleyişine dair tartışmalar daha ziyade sistemin eksikliklerine odaklanmaktadır. Davaların uzunluğu, artan iş yükünün ortaya çıkardığı sorunlar, hâkim ve savcı sayısının azlığı gibi konular, adeta yargının işleyişindeki aksaklıkların genel bir çerçevesini oluşturmaktadır. Bu kitap İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen 'Adalet Gözet' projesinde elde edilen bulguların değerlendirilmesine dair farklı alanlardan araştırmacıların katkılarından oluşmaktadır. Adalet Gözet, yargı sistemine vatandaşın gözünden bakmayı hedefleyen bir inceleme projesidir. Bu kitaptaki katkılar arasında Türkiye'de vatandaşların mahkemelere yönelik algı ve tutumları, bir kamu hizmeti olan adalet hizmetlerinde performans kriterlerinin ölçülmesi, hesap verebilirlik, adalet hizmetlerinde insan hakları ve medyanın yargıya ilişkin haberleri yansıtma tarzı gibi konular yer almaktadır.

ALTAN KAR ve YASEMİN G. İNCEOĞLU, *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 208 ss. ISBN 978-975-539-562-3

Güzellik kavramı insanoğlunun yolculuğuna paralel olarak, bir dönem tinsel çalışmalarda kendine yer bulurken, başka bir dönemde ise nerdeyse matematiksel formüllere indirgenmiştir. Güzellik, aslında bir anlamda, insanın estetik tarihinin ve bu tarihsel süreç içinde ‘estetik bir obje olarak insan bedeni’ nin incelenmesidir. Kadın bedeni günümüze değin her dönemde güzelliğin sembolü olmuştur. Aydınlanma yıllarına kadar çeşitli yasaklarla baskı altında tutulmuş olan kadın bedeninin, özgürce sergilenmesi engellenmiştir. Buna karşın, yasaklı dönemlerde bile, kadın bedeni ironik biçimde imgesel olarak sanatta, felsefede ve diğer alanlarda yaratıcılığın kaynağı olmuştur. Kadının küçük yaşlardan itibaren kendisini toplum içinde seyredilen bir nesne olarak algılaması ve her zaman bir sahne üzerinde hissetmesi kapitalist ideolojinin bu yönde ilerlemesini kolaylaştıran temel faktörlerden biri haline gelmiştir. Günümüzde kadın, popüler kültür tarafından idealize edilen bir ‘öteki beden’ ile hiçbir zaman memnun olmadığı kendi bedeni arasında sıkışıp kalmıştır. Cinsel istismar, ayrımcılık, ötekileştirme ve güzellik söylemi altında kadının içselleştirdiği tüm baskıcı normlar, kadın bedenini zapturapt altına almaya yöneliktir. Bu kitapta yer alan makaleler, güzellik kısılcasına sıkışmış kadın bedeninin gönüllü veya gönülsüz biçimde maruz kaldığı şiddeti, disiplinler arası tartışmaya açmayı hedefliyor.

KAZIM KARABEKİR, *İstiklal Harbimizde Enver Paşa ve İttihat ve Terakki Erkânı* (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 344 ss. ISBN 978-975-081-806-6

“Talât Paşa daha evvel Enver’le Cemal Paşalar ise hemen birbirini takiben şehit edilmişlerdir. Harb-i Umumi’ye vakitsiz ve lüzumsuz girdiler ve lüzumsuz israflarda bulundular. Türk kanı ve Türk altını pek lüzumsuz zamanda ve yerlerde seller gibi aktı. Meşrutiyetin istihali için çalıştığımız 1906, 1907 ve 1908 senelerinin bu fedakâr ve samimi arkadaşlarını, sonra pek mağrur birer kahraman-ı hürriyet olarak fazla alkışlar arasında tufeyli mahlûklar arasındaki eski samimi ve fedakâr arkadaşlarının sözlerini istihza ile—Cemal Paşa bir de şiddetle—karşıladılar. Hususiyle benim daha 31 Mart 1325 [13 Nisan 1909] irticaından beri Anadolu’ya ehemmiyet veriniz, ‘Bir gün anavatan diye elimizde bunu tutabilirsek ne mutlu!’ dediğim bir hakikati bir türlü göremediler; şimendiferleri, yolları, tesisatı daha ziyade hariç illerde yaptılar. Bu hususta Cemal Paşa beni Divan-ı Harb-i Örfi’ye vererek nisbet-i askeriyemin kat’ına ve memleketten ihracıma kadar yürüdü. Suriye ve Filistin’e ta Kanal boyuna kadar döktüğü Türk kanı ve Türk parası bilmem can verirken ruhunu hırpaladı mı? Ve kim bilir hâlâ da hırpalıyor mu? Benden hepsine bin rahmetler. Bunların bu halleri ve akıbetleri hepimiz için inşallah hayırlı bir ibret levhası olur.”

ANASTASIA N. KARAKASIDOU, *Buğday Tarlaları Kan Tepeleri: Yunan Makedonyasında Millet Olma Aşamasına Geçiş Süreçleri, 1870-1990* [çeviren Nurettin Elhuseyni] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 382 ss. ISBN 978-605-399-144-1

Antropoloji ve Balkan tarihi üzerine çalışan öğrencilerin en çok faydalandığı kaynaklardan biri olan kitap 1870’ten 1990 yılına kadar Selanik’in yaklaşık otuz kilometre kuzeybatısında bulunan Assiros nahiyesinin dilini, dinini, geleneklerini ve yaşanan birçok savaşın ve göçlerin nahiyeye nüfusu üzerindeki etkilerini yöre halkıyla birebir yürüttüğü görüşmelerle aktarıyor. Yirminci Yüzyıl başlarında Makedonya’nın Yunan olmayan ve çok etnili yapısını anlatan kitap, yayımlanmadan önce Yunanistan’da ve Yunan diasporasında ciddi tepkilere yol açan araştırmasıyla Helen ulusu ve Yunan devletini ‘teh-

dit' ettiği için bir 'devlet düşmanı' ilan edilen Karakasidou, yaşadığı süreci şöyle aktarıyor: "Makedonya meselesi üzerine eleştirel yaklaşımla yazı yazan bir Yunanlı olarak, kimi zaman kendimi kendisine giydirmiş peçeyi sıyırıp etrafı çıplak gözleri ile izleyen ve böylece Yunan milli ideolojisinin kutsal tabularını akılsızca çiğnemiş bir kadın gibi hissettim."

MUHSİN KIZILKAYA, *Bir Dil Niye Kanar?* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 293 ss. ISBN 978-975-050-784-7

Bir kimliğin, dilin, 'öteki' sayılmanın yaralarından bahsederken tepkisel bir ötekileştirmenin, hesap sormanın, suçlamanın, mağduriyetin üslubuna kapılmamak herhalde çok zordur. Bu zorluğun üstesinden gelebilmek ancak ve sadece paylaşımcı bir dille, okuyanı ortak eden bir anlatımla mümkündür. Muhsin Kızılkaya'nın 'Kürt Sorunu' muza odaklanmış yazılarında başardığı her şeyden önce budur. Muhsin Kızılkaya, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarını bir araya getirdiği *Bir Dil Niye Kanar?* da bir kafese kapatılıp üstü örtülmüş Kürtçe'nin hikâyesini anlatıyor. Çocukluğundan bu yana belleğinin biriktirdiği anlatıları, masalları, sesleri, kokuları, görüntüleri, hayatının dönemeçleri üzerinden aktarıyor: 'okul dili'yle 'ev dili' arasında gidiş-gelişleri, Hakkâri'den İstanbul'a ve İsveç'e uzanan yolculuğu, gazeteciliği, çevirmenliği... Kızılkaya'nın yaşamıyla 'dili'ni sarmalayan *Bir Dil Niye Kanar?* Ehmedê Xanî'den Cegerxwîn'e, Celadet Bedirxan'dan Bediüzzaman'a, Mehmed Uzun'dan Musa Anter'e, Yılmaz Güney'den daha nicelerine uzanan bir saygı duruşu niteliğinde. 'Halkların kardeşliği'ne değil, bundan böyle 'halkların sevgililiği'ne davet eden etkileyici bir kitap.

SÜLEYMAN KIZILTOPRAK, *Mısır'da İngiliz İşgali: Osmanlı'nın Diplomasi Savaşı, 1882-1887* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 368 ss. ISBN 978-975-333-256-9

Osmanlı Devleti açısından Mısır sorunu nasıl görünüyordu? Osmanlı devlet adamları Mısır sorununu nasıl yorumladılar? Doğru anlayabildiler mi? İngilizlerin karşısında argümanlarını iyi savunabildiler mi? Urabî Paşa Hareketi karşısında, II. Abdülhamid'in izlediği politikanın çelişkileri nelerdir? İngiltere Mısır'ı işgal ettikten sonra ne gibi bir politika izleyerek tahliye görüşmelerini uzattı? İngiltere'nin tahliye konusunu gündemden uzaklaştırma politikası Osmanlı tarafından nasıl algılanmıştır? İngiltere Mısır'ı işgal etmesinden önce ve sonra, Mısır'a ve Kızıldeniz'e Osmanlı askerinin müdahale etmesini niçin gündeme getirmiştir? Tahliye görüşmelerinde, İngiltere, Sudan Sorunu'nu niçin gündeme getirmiştir? Bu işgal karşısında Avrupalı büyük devletler ne gibi tepki gösterdiler? Avrupalı güçlerin tahliye görüşmelerindeki tavırları ne gibi değişikliklere uğradı? 1880'li yıllarda Avrupa'da eskisine nazaran, daha da güçlenen diplomatik yakınlaşmalarda, Mısır Sorunu nasıl bir yer edindi? Osmanlı Devleti, Mısır Sorunu'nu çözmek için, ittifak sistemlerinde yer alma politikasına başvurdu mu? Osmanlı Devleti'nin 1880'li yılların şartlarında ağırlık verdiği dış sorunlar içinde, Mısır Sorunu nasıl bir öneme sahipti? II. Abdülhamid'in dış politikada da merkezîyetçi bir anlayış benimsemesinin Mısır sorununa yansımaları ne şekilde olmuştur? II. Abdülhamid'in Mısır Sorunu karşısında izlediği dış politika, temelde ne gibi özellikler taşıyordu? Bu politika, realist mi, yoksa idealist miydi? Hıdiv İsmail Paşa devrinin sonlarında patlak veren Mısır krizine gelindiği sırada, Osmanlı Devleti'nin Mısır'daki egemenliği hangi noktadaydı? Osmanlı Devleti ne için, ne kadar, nasıl bir mücadele verdi? İngilizler, Osmanlı Devleti'nin sorunu çözmek için gösterdiği gayrete, zaman zaman karşı çıktılar. Bazen de çözüm önerilerinde bulundular. İngilizlerin bu tavırlarının arkasında başka bir niyetleri var mıydı, yoksa isteklerinde ve itirazlarında—soruna çözüm bulmak noktasından değerlendirirsek—samimi miydiler? Orta Doğu'da, sömürgeci emelleri olan İngiltere ve Fransa farklı zamanlarda, niçin Osmanlı askerinin aynı bölgeye gelmesi yönünde bir baskı politikası izlediler?

ERGUN KOCABIYIK, *Aynadaki Narkissos: Herşey ve Hiçbirşey Olarak Yüz* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 239 ss. ISBN 978-605-423-807-1

Görünen yönü dışında yüz nedir? Yüz, uzuvlarının toplamından mı ibarettir? Bu kitapta savunulacak düşünce, yüzün, onu oluşturan parçaların toplamından daha fazlası olduğudur. Ancak basit bir şekilde, her yüzün biricik olduğunu ifade etmekle de yetinilmeyecektir. Evet, yüz herkeste başkadır. Ancak bütün bu birbirinden farklı ve değişken yüzlerin ardında, zihnin derinliklerinde bir yerlerde bir Yüz var mıdır? Bu kitabın niyeti, yüz'den Yüz'e doğru gitmek. Maskenin ardında gerçekten bir yüz olup olmadığını sorgulamak. Bu kitabın; kendini bilme bilgisini, daha önemlisi kendini bilmeye verilen selamete erdirici değeri, kişiyi hayvan olmaktan kurtarıp insan kılan ve onu 'kendinden-içeri olan'la tanıştıran ben-bilgisine yüklenen dönüştürücü gücü araştırdığı ve 'hayal eden insan'dan 'muhayyel insan'a doğru yöneldiği söylenebilir. Yüz, ayna, görme, benlik gibi temel izleklere sahip bu incelemede benliğin kendini inşasında, görmenin ve konuşmanın kurucu işlevleri, insanın varoluşundaki paradoksalılık, insanın hayvan-oluş ile kâmil insan veya tanrı imgesi arasına gerilmişliği, burada dikkat çekilen temel konuları oluşturuyor ve kitap, okurunu, birlikte düşünmeye, simgeleri konuşmama, gözün perdesini aralamaya çağırıyor.

CEMİL KOÇAK, *Geçmişiniz İtinayla Temizlenir* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 558 ss. ISBN 978-975-050-635-2

Yirminci Yüzyıl boyunca kurulmuş ulus-devletler tarih yazmak konusunda kendilerinden önce hüküm sürmüş devletlerden daha zor görevler biçtiler. Türkiye Cumhuriyeti de bu geç ulus-devletlerden biri olarak, benzer bir yol tuttu kendine. Önce resmî tarih, devletlularca bilinmesi istenilenlerin sunulduğu bir tarih anlatısı tedavüle sokuldu. Bu tarihin içinde büyük kahramanlar ve zavallı hainler yer alıyor, kahramanların her yaptığı doğru sayılırken, kahraman olarak sunulmayanların her tecrübesi reddediliyordu. Eğitim vasıtasıyla bu tarih anlatısı kendinden başka herkese, her topluluğa düşman bir milliyetçi dil ve ideolojiyi benimseyerek serpildi, gerçek 'tarih' oluverdi. Oysa bu 'tarih' sadece istediği kısımları öne çıkarıyor, tarihsel bilginin önemli kısımlarını 'sakıncalı' ya da 'gereksiz' sayarak gözlerden uzak tutuyordu. Cemil Koçak *Geçmişiniz İtinayla Temizlenir* adlı kitabında 'Erken Cumhuriyet' olarak adlandırılan dönem boyunca Atatürk, İsmet İnönü ve tek-parti hakkında 'gerçek' olarak sunulan bilgileri, belgeler, anılar, eserler ve gazeteler aracılığıyla yeniden incelemeye girişiyor. Tarihi yazarların, tarihi yapanları nasıl tahrif ettiğini gösterirken, geçmişin temizlenmesi değil, bilinmesi gerektiğini hatırlatıyor.

CEMİL KOÇAK, *İkinci Parti: Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları, 1945-1950* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 976 ss. ISBN 978-975-050-759-5

Türkiye'de tek-parti rejiminin sona ermesi genellikle demokrasiye ya da çok partili hayata geçiş dönemi olarak adlandırılır. Cemil Koçak *Türkiye'de İki Partili Siyasî Sistemin Kuruluş Yılları, 1945-1950* adlı kitap dizisinde yerleşik sayılan tarihsel kabulleri tartışmaya açıyor ve bu adlandırmayı sorguluyor. Rejimin değişmesi, fakat dönüşmemesi bu sürecin temel özelliğidir. İçinde yaşadığımız siyasî sistem ve bu sistemin kuruluş sürecinin yol açtığı sorunlar, bu dönemin de ürünüdür. Bu kapsamlı araştırma, üzerinde hayli tartışılan dönemi, bütün boyutlarıyla ve derinlemesine yeniden ele almayı öneriyor. Bunu önerirken yalnızca dış politika gelişmelerini ya da iç siyasî tartışmaları değil, fakat bunların aynı anda işlediği dinamik bir analizi hesaba katıyor. Belgeler, anılar, dergiler, gazeteler, diplomatik raporlar ile araştırmalar temelindeki tartışmalarla analiz çerçevesini geniş bir ufka yerleştiriyor. Cemil Koçak *Türkiye'de Millî Şef*

Dönemi, 1938-1945 adlı araştırmasının devamı niteliğindeki bu kitap dizisiyle, Türkiye siyasî tarihinin tartışmalı dönemlerinden birinin en ayrıntılı ve en kapsamlı panoramasını gözler önüne seriyor.

CEMİL KOÇAK, *27 Mayıs Bakanlar Kurulu Tutakları*, 2 Cilt (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 1232 ss. ISBN 978-975-081-795-3

Yakın dönem siyasi tarihimize ilişkin yayımlanabilen pek az sayıdaki belge tomarına bir yenisi ekleniyor: 27 Mayıs Bakanlar Kurulu Tutakları. 27 Mayıs 1960'ın ellinci yıldönümünde bu belgeler geçişimize ilişkin tartışmalarımızda önemli rol oynayacaktır. Tutanakların önemi ve değeri hakkında herhangi bir yorumda bulunmak bile gereksiz. *27 Mayıs Bakanlar Kurulu Tutakları*, bir dönemin zihniyetini açığa çıkarmak bakımından önemli belge niteliğindedir. "27 Mayıs Bakanlar Kurulu elbette dönemin yegâne yürütme gücü değildi. Hatta esas yürütme gücü de sayılamazdı. Aksine, MBK'nın yanında, olsa olsa ancak ikinci derecede yürütme gücüne sahipti. Bu gücü bağımsız kullanma imkânına da sahip değildi. Bakanlar Kurulu inisiyatif alabilecek yürütme gücü olmaktan çok uzaktı. Bu bakımdan Bakanlar Kurulu'nu değerlendirirken, onu bağımsız yürütme gücü olarak düşünmek haksızlık olacaktır. Diğer yandan, Bakanlar Kurulu üyelerinin askeri bir hükümete katılırken bunun olası sonuçlarını öngörememiş olmaları, ayrıca üzerinde durmayı gerektirir. Belki de bazı üyeler 27 Mayıs darbesiyle askerlerin görevlerini yerine getirdiklerini düşünmüşlerdi. Artık görev, askerlerden çok yeni hükümete düşecekti. Bu düşüncenin ne denli yanıltıcı olduğunu tecrübe ederek öğrenmiş olmalılar. Birinci Cemal Gürsel Hükümeti'nde kısa sürede meydana gelen önemli ve dramatik değişiklik, kanımca bu gerçekçi olmayan düşünce ile yakından ilgili olmalıdır. Bununla beraber, Bakanlar Kurulu'nun zaman zaman bu gerçekçi olmayan düşünceyi seslendirmeye devam ettiğini de biliyoruz." Steno ile tutulup daktilo edilen, 2 Haziran 1960-16 Kasım 1961 tarihleri arasındaki 123 Bakanlar Kurulu tutanağından ulaşılabilen 111'ini kısaltmadan ve hiçbir sansüre uğratmadan yayımlayarak, yakın dönem siyasi tarihimize büyük bir katkı yaptığımıza inanıyoruz.

DOĞAN KUBAN, *Türkiye'de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 269 ss. ISBN 978-975-333-032-9

Türkiye'de kentlerin tarihsel karakterini koruma amacı güden bilinçli çabalar 1960'lı yılların ikinci yarısında başlatıldı. Bu kitapta, Doğan Kuban'ın kent koruma sorunlarıyla ilgili olarak o dönemde hazırladığı altı çalışma bir araya getiriliyor. Plan önerileri, değerlendirme ve raporlardan oluşan ve çok sayıda fotoğraf, çizim ve planla desteklenen bu kapsamlı çalışmalarda İstanbul, İzmir, Gaziantep, Safranbolu, Kastamonu ve İznik kentleri ele alınıyor. Ancak kentlerin her birinin kendilerine has özelliklerinin yanı sıra, Türkiye'nin bütünü için geçerli belli ortak özellik ve sorunlara sahip oldukları da görülüyor. Her bölümde önce söz konusu kentin tarihi ve mimari yapısının özellikleri ortaya koyuluyor, ardından da bu özelliklerin korunmasıyla ilgili değerlendirmelere geçiliyor. Kentlerin tarihsel yapısı, bu yapının işlevsel bölünmesi, ulaşım ve yol dokusu, anıtların dağılımı, silüet değerleri, yeşil alanlar, manzara noktaları, sit alanları, tarihi yapının korunmuş özellikleri gibi konular incelenerek tartışma ve önerilere bir arka plan oluşturulduktan sonra korumanın yöntemi ve uygulamasıyla ilgili ayrıntılar ele alınıyor. İstanbul'un Suriçi'nden İzmir'in Kadifekale'sine, İznik'in tarihsel dokusundan Safranbolu evlerine uzanan bir alanda ortaya koyulan bu tespit ve önerilerin yer aldığı metinler, bugün artık başlı başına bir tarihsel belge niteliği de taşıyor. Bu niteliğiyle kitap o yıllardan bugüne kent konularında nelerin değişip nelerin değişmediğini ve söz konusu koruma önerilerinin ne ölçüde değerlendirildiğini izleme açısından da önem taşıyor.

IRA M. LAPIDUS, *İslam Toplumlari Tarihi, Cilt 2: 19. Yüzyıl'dan Günümüze* [çeviren Tayfun Atay] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 685 ss. ISBN 978-975-050-727-4

İslâm Toplumlari Tarihi'nin ikinci cildi Ondokuzuncu Yüzyıl'dan başlayarak günümüze değin Müslümanlığın farklı ülke ve bölgelerdeki gelişimini anlatıyor. Lapidus Ondokuzuncu Yüzyıl'daki global ölçekli kapitalist deveranların İslâm'ın geleneksel yapısını geri dönülmez biçimde başkalaştırdığını düşünüyor. Ulusal kimliklerin ve milliyetçiliğin etkisiyle farklılaşan dinin, günümüzde, yükselen yeni İslâmî söylemlerle bir kez daha biçimlendiğini de ekliyor. Lapidus titiz ve mesafeli anlatımıyla tarih ve sosyoloji bağlamında İslâm'ın siyasî, kültürel ve ekonomik olarak nasıl dönüştüğünü irdeliyor. Farklı kimlik ve kültürlerin hangi güdülerle dinle bağ kurduklarını gösterirken, benzer ve farklı yaşanan karakteristikleri de işaretliyor. Kapsamlı bir ansiklopedik döküm sunmakla kalmıyor, din ve siyaset ilişkisine dair zihin açıcı tasvirler de yapıyor. *İslâm Toplumlari Tarihi*, tüm dünyada olduğu gibi dilimizde de referans kitaplardan biri olacak.

EMMANUEL LEVINAS, *Sonsuza Tanıklık: Emmanuel Levinas'tan Seçme Yazılar* [çevirenler Hakan Yücefer, Ceylan Uslu, Umut Öksüzan, Cemalettin Haşimi, Özkan Gözel, Erdem Gökyaran, Zeynep Direk, Gaye Çankaya, Melih Başaran ve Medar Atıcı] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 346 ss. ISBN 978-975-342-430-1

Fransız felsefesinin önde gelen düşünürü Levinas'ın 1930'lardan 1990'lara kadar süren felsefe yolculuğunun başlıca anlarını bir araya getiren bir kitap *Sonsuza Tanıklık*. Ben ve başkası, yüz yüze ilişki, öznellik, varlık, felsefe, aşk ve eros, etik ve adalet, Tanrı ve Sonsuz üzerine bilgece metinler ve yanı sıra kendisiyle yapılmış söyleşiler okuyacaksınız bu kitapta. Başkası'yla ilişkinin filozofu olarak tanınan Levinas'ın, bütün yapıtı boyunca, nasıl, 'insanın insan için olduğu bir dünya'nın peşine düştüğüne tanık olacaksınız.

FRANKLIN LEWIS, *Mevlânâ – Geçmiş ve Şimdi, Doğu ve Batı* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Kalcı Yayınevi, 2010), 790 ss. ISBN 978-975-997-163-2

Miladi takvime göre 30 Eylül 1207 tarihinde doğan Mevlânâ'yı sekizyüz yıl sonrasında bile dünyanın en önemli ve etkili kültür simgelerinden biri haline, dünya tarihinde eşine rastlanamayan bir hoşgörü ve evrensellik anıtı haline getiren şey neydi? Kim olursan ol, hangi dilde konuşursan konuş, ama 'dilsizlerin dilini öğren' diyen bir şairin, yediyüz yılı aşkın bir zaman boyunca Bosna'dan Hindistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşayan okurların yüreklerinde hep canlı kalmasını ne sağladı? Araştırmacıların son yarım yüzyılda insan olarak Mevlânâ'nın daha tarihsel gerçeklere dayalı hikâyesini oluşturmaya çalışmalarına karşın henüz onun hakkında mevcut bilgilerin tümünün özenli bir şekilde incelenmesini üstlenen olmadı. Franklin Lewis'in *Mevlânâ*'sı her geçen gün daha da büyüyüp güçlenen bu efsanenin ve adını verdiği tarikatın arkasındaki ismi tüm yönleriyle anlatmayı amaçlıyor. Bunu yaparken de üst üste katlanan söylentilerin ve sır perdelerinin içine girmeye çalışıyor. Varlığıyla Mevlânâ'yı coşturup, yokluğuyla bir yangını ateşleyerek bir anlamda ona ses veren Şems-i Tebrizî'den, Moğol saldırısı altındaki karmaşa içindeki dönemin politik ilişkiler ağına, Sultan Veled'in ardından genişleyen bir tarikatın Osmanlı devletiyle ve genç Türkiye Cumhuriyeti'yle olan bağına varana dek tüm etmenleri göz önüne alıyor.

SUSAN MCKINNON, *Neo-Liberal Genetik* [çeviren Mehmet Doğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 144 ss. ISBN 978-805-423-839-2

Susan McKinnon bu kitabında evrim biyolojisi, bilişsel ve deneysel psikoloji, bilgisayarım, oyun kuramları ve antropoloji gibi alanlardan beslenen evrimsel psikolojiye yönelik bir eleştiri geliştirmektedir. Evrim psikologlarının evrim, psikoloji ve kültür hakkında yanıldıklarını, ortaya koydukları evrensel psikolojik mekanizmalar kuramının altında yatan genetiğe ve cinsiyete dair varsayımların, antropolojik kayıtlardan gelen gözleme dayalı kanıtlarla desteklenmediğini göstermeye çalışıyor. Bir kültürün başat değerlerinin doğanın bir parçası olarak kabul edilmesinin, bunlar dışında kalan diğer kültürel değerlerin önemsizleştirilmesi yönünde bir etki yarattığını ve insanoğlunun geçmişte ve bugün sahip olduğu ve gelecekte de sahip olacağı potansiyellerin geniş çeşitliliğinin göz ardı edilmesine yol açtığını savunmaktadır.

ALBERTO MANGUEL, *İlyada ve Odysseia* [çeviren Algan Sezgintüredi] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2010), 256 ss. ISBN 978-605-569-118-9

Homeros'un gerçekte yaşayıp yaşamadığı bilinmemekle birlikte, adına atfedilmiş epik şiirlerin, iki bin yıldır imgelemleri besleyerek Batı edebiyatının temel taşlarını oluşturduğuna kuşku yoktur. İlyada ve Odysseia, Troya Savaşları'yla, Achilleus, Odysseus ve Penelope'yle, Sirenleriyle, Tepegözüyle, Troyalı Helen'iyle ve huysuz tanrılarıyla defalarca anlatılmış, yorumlanmış, süslenip yeniden anlatılmıştır. Alberto Manguel bu lirik ve zarif çalışmasında, kadim Yunan'da doğuşundan başlayıp, Horatius ve Vergilius'un Roma'sından, Joyce'un Dublin'ine, Dante ve Racine üzerinden Derek Walcott'un Karayipler'ine kadar bu iki muazzam şiirin Batı edebiyatındaki etkisini ve bulduğu yankıyı özgün şiirlerin hazzıyla tarih boyu varlıklarını onurlandırarak gösteriyor. Akli müthiş derecede tahrik eden bir okuma.

CHRISTIAN MARAZZI, *Sermaye ve Dil* [çeviren Ahmet Ergenç] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 144 ss. ISBN 978-975-539-566-1

İtalyan asıllı İsviçreli ekonomist Christian Marazzi, Antonio Negri, Paolo Virno ve Franco Berardi ile birlikte İtalyan Marxist geleneğinin önemli düşünürlerinden biridir. *Sermaye ve Dil*'de Marazzi, finansal piyasaların aşırı oynaklığının nedeninin genel olarak maddi malların üretilip satılmasıyla ilgili olan 'reel ekonomi' ile daha spekülasyonlu olan parasal-finansal ekonomi arasındaki uyumsuzluk olarak gösterilmesi gerçeğinden hareket ediyor ve bu ayrımın post-fordist Yeni Ekonomi için artık geçerli olmadığını, bu ekonomi içinde iki alanın da dil ve iletişim tarafından yapısal olarak etkilendiğini savunarak yola çıkıyor. Ona göre, finansal piyasalardaki değişimler ve emeğin maddi-olmayan emeğe dönüşümü aynı madalyonun iki yüzüdür. *Sermaye ve Dil* 2001 uluslararası ekonomik ve finansal krizin arkasındaki nedenler ve ABD hükümetinin o tarihten bu yana bu krizle baş etmek için başvurduğu başlıca araç, yani savaş üzerinde duruyor. Marazzi'ye göre, merkantilizm, endüstri kapitalizmi ve post-fordizmden sonra bugün artık kapitalizm dördüncü aşamaya, Yeni Ekonomi'ye geçmiştir. Bu halen içinde yaşadığımız 'Savaş Ekonomisi'dir aynı zamanda. Marazzi mevcut uluslararası ekonomik aşamaya radikal olarak yeni, Marxist bir yorum getiriyor ve Sol'u, fabrikalar ofise, ofisler eve ve nihayet emek dile dönüşmeden önceki dönemin tipik yapılarına ve işçi sınıfına duyduğu özlem konusunda uyarıyor.

JOANNA MONCRIEFF, *İlaçla Tedavi Efsanesi: Psikiyatrik İlaç Kullanımına Eleştirel Bir Bakış* [çeviren Tefvik Alıcı] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 344 ss. ISBN 978-975-342-755-5

Joanna Moncrieff'in ifadesiyle bu kitap, "bir efsanenin yaratılışını ve gerçekliğin doğru bir tasviriymiş gibi nasıl kabul gördüğünü" anlatıyor. Söz konusu efsane, psikiyatrik ilaçların ruhsal bozukluk ve rahatsızlıkların temelinde yatan biyolojik aksaklıkları düzelttiği fikridir. Psikofarmakoloji alanının en saygın isimlerinden Moncrieff yaptığı kapsamlı araştırmalara dayanarak bu efsanenin temelsiz olduğunu gösteriyor ve özellikle de uzun süreli psikiyatrik ilaç tedavisinin zararlı etkileri konusunda bizleri uyarıyor.

ODILE MOREAU, *Reformlar Çağında Osmanlı İmparatorluğu: Askeri 'Yeni Düzen'in İnsanları ve Fikirleri, 1826-1914* [çeviren Işık Ergüden] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 302 ss. ISBN 978-605-399-103-8

Kitap, bir yandan Nizam-ı Cedid hareketinden başlayarak Osmanlı ordusunun geçirdiği yapısal değişiklikleri incelerken, diğer taraftan da askeri eğitimin okullaşma sürecini ele alıyor. Ayrıca, çeşitli portrelerden yola çıkarak, Osmanlı ordusunda subayların ve askerlerin mikro dünyasından hareketle, imparatorluğun son döneminde ordu içindeki karşı çıkışlara yer vererek, bunun yol açtığı değişiklikleri ve toplumsal hayat üzerindeki etkilerini değerlendiriyor. Bugün çağdaş Türk ordusunun gelişimi ve bu gelişimin sosyal ve siyasal rolünü incelemek isteyen herkes için kaynak kitap olma özelliği taşıyan bu kitap, genel kabul gören dönemlendirmeleri yeniden değerlendirmeye olanak sağlayacak bir bakış açısı sunuyor.

SUSAN BUCK MORSS, *Görmenin Diyalektiği* [çeviren Ferit Burak Aydar] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 528 ss. ISBN 978-975-3426-92-3

Görmenin Diyalektiği farklı amaçlarla yapılacak okumalara cevap verebilecek bir kitap. Öncelikle Walter Benjamin'in Pasajlar çalışması üzerine kapsamlı bir düşünsel biyografi. İkinci bir okuma ise, Ondokuzuncu ve Yirminci Yüzyıl boyunca kapitalistleşmenin getirdiği temel nitelikteki kültürel dönüşümleri ve bunların nasıl olup da bugün yaşadığımız dünyayı ortaya çıkardığını anlayabilmek için Benjamin'in kavramlarını takip etmek olacaktır. Ve nihayet görme üstüne bir kitap: Nasıl 'görebiliriz'? Benjamin'in görüşünü çağdaşlarından ayıran neydi? Onun 'görme biçimini,' o denli etkilendiği diğer Marxistlerden, ilahiyatçılardan, Hristiyan ve Yahudi 'kurtuluşçular'dan farklı kılan neydi?

HAL NIEDZVIECKI, *Dikizleme Günlüğü* [çeviren Gökçe Gündüç] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 312 ss. ISBN 978-975-539-570-8

Farkında mısınız? 'Dikizleme Çağı'na çoktan girdik. Hem de hiç hissetmeden. Sanki hep o çağı yaşıyormuşçasına ve büyük bir hızla. *Reality showlarla* başladı her şey. Sonra YouTube, MySpace, Facebook, Twitter girdi hayatımıza. Yetmedi, casus yazılımlar, bloglar, sohbet odaları, amatör porno videoları ve Mobe-se kameralar da dahil oldu. Artık hayatlarımız sır olmaktan çıktı; ayrıntı denizinde yüzer olduk. Bizler sürekli başkalarını dikizlerken, birileri de bizi dikizliyor her an. Bu yeni durum, biz farkına varmaksızın, mahremiyet, bireysellik, güvenlik, hatta insanlık algımızı bile değiştirdi, değiştiriyor. Hal Niedzviecki, keskin zekâsıyla bu değişimin farkına varanlardan. Hatta fark yaratanlardan diyebiliriz; çünkü o, bu yeni âlemde bir yolculuğa çıkıyor ve tüm maceralarını bize eğlenceli bir üslupla anlatıyor. Yolculuğu, video *bloglarla* bağlıyor; ardından sosyal paylaşım siteleri geliyor. Derken küçük kızının güvenliği için evdeki dadıyı, hırsızlardan korunmak için

arka bahçesini dikizliyor. *Reality showlara* başvuruyor. Özel dedektif tutuyor. Deneyimlerini günlüğüne not ederken analizleriyle günlüğe sosyolojik bir boyut katıyor. Ve bizlere çok hayati bir soru yöneltiyor: “Bu ağın üzerindeki örümcek miyiz; yoksa ağa yakalanmış birer sinek mi?” *Dikizleme Günlüğü* yeni iletişim araçlarının yalnızca eğlence sektörünü değil, toplumu da değiştirdiğini, bu yeni kültürün seks, politika ve gündelik yaşamımız üzerindeki etkilerini ortaya koyuyor. Kitapta, *reality showların* parlayıp sönen yıldızları, çok okunan *blog* yazarları ve sosyal paylaşım sitelerinin yaratıcılarıyla yapılan söyleşiler, konuya ilişkin son akademik araştırmalarla harmanlanarak sunuluyor. Bu sayede popüler kültürün röntgencilğe, röntgenciliğin belgesele, sanata ve haber bültenlerine, röntgencinin gazeteciye nasıl dönüştüğüne tanık oluyoruz.

FINN SIVERT NIELSEN ve THOMAS HYLLAND ERIKSEN, *Antropoloji Tarihi* [çeviren Aksu Bora] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 295 ss. ISBN 978-975-050-779-3

Antropolojinin bir disiplin haline gelmesi bir asırdan uzun sürdü. Kültür nedir, insan topluluklarının özellikleri nelerdir, insan topluluklarının farklılıkları ve benzerlikleri niçin önemlidir gibi sorular, disiplini kuran entelektüellerin araştırma rotasını belirledi. *Antropoloji Tarihi* antropolojinin ne olduğunu, kültürün tanımının nasıl yapılması gerektiğini, yapılacak tanımlamalar arasındaki farkın disiplinin özelliklerini nasıl belirlediğini anlatıyor. Antropoloji disiplininin Kıta Avrupası’ndan Amerika’ya uzanan seyahatini, bu seyahat sırasında biçimlenen tartışmaları, tartışmaların tarafı olan akademisyenleri ve bu akademisyenlerin sorduğu soruları ele alıyor. Disiplinin karşılaştığı problemleri, antropoloji tarihinin önemli kavşaklarını ve bu kavşakları belirleyen kurucu entelektüellerin tartışmalarını gözler önüne seriyor. *Antropoloji Tarihi*, sadece disiplinin içindeki araştırmacılar için değil, antropolojinin ne olduğunu ve sosyal bilimler üzerindeki etkisini merak eden okuyucular için de benzerine az rastlanır bir başvuru kaynağı.

BÜLENT ÖZÇELİK, *Yeni Sol, Yeni Sağ* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 514 ss. ISBN 978-605-573-850-1

‘İdeolojiler öldü’ önermesi Yirminci Yüzyıl’ın ikinci yarısında formüle edildi. Bu tezin savunucularına göre mevcut paradigmlar işlemiyor, vaatler ile gerçekler arasındaki makas her geçen gün biraz daha açılıyordu. “Ne yapmalı” sorusu böyle bir ortamda soruldu. Yeni Sağ ile Yeni Sol’u besleyen kültürel ortam ve bu bağlamda eskiden köklü bir şekilde kopuş, yine bu dönemde belirgin hale geldi. Kapsayıcı çözümler ve toplumcu kurtuluş düşüncesi bir kenara bırakıldı. Sağdan veya soldan, kendi meşreplerine göre yeniyi arayan kesimler yeniyi oldukça eski bir yerde formüle ettiler. Böylelikle birey siyasal-sosyal teorinin merkezine yerleşti. Yeni Solcu bireyi kimlik temelinde ele almayı tercih ederken, Yeni Sağcı birey üzerinden piyasacı ideolojinin yerleşmesine katkıda bulundu. Ayrıca Yeni Sağ ve Yeni Sol’un yükselişe geçtiği post-modern konjonktür liberallerin muhafazakârlaştığı, sosyalistlerin ise liberalleştiği bir ideolojiler karmaşasının kapısını araladı. Tüm bu süreçlerin arkasında ise refah devletinin ve reel sosyalizmin çöküşü yatmaktadır. Post-modern birey yalnız ve umutsuzdur. Yeni Sağ ona sürekli haz peşinde koşarak ve yalnızca kendini düşünerek mutlu olabileceğini, Yeni Sol ise mutluluğun başkalarını değiştirmeye çalışan totaliter bir uğrakta değil, kendini gerçekleştirme amaçlayan içsel bir durakta elde edilebileceğini salık verdi.

ALI MURAT ÖZDEMİR, *Ulusların Sefaleti* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 282 ss. ISBN 978-975-533-655-8

Ölümü defaatle ilân edilen Marxism, 2000’li yıllarla birlikte teorik yetkinliğinin yeni bir aşamasına girmiş, kendi dilini, bilgi üretiminin hemen hemen bütün sathlarında yaygınlaştırmaya başlamıştır. Elinizdeki kitap, uluslararası ekonomi politiğe Marxist yaklaşımları iki sorunsal ekseninde derlemektedir: Kü-

resel ölçekli saldırı karşısında Marxism'in öğrendiklerini gözden geçirip kullanmak ve Marxism'in—bu alanda bilinen yorumlarının yanı sıra—güncel tartışmalarını okurun ilgisine sunmak. İlk sorunsal bizi siyaset felsefesi alanına ve yöntem tartışmalarına yöneltmektedir. Bu kapsamda, kitabın ilk bölümünde çağdaş Marxism'in yapı tartışması ekseninde yaptığı atılım ele alınmıştır. Yapı kavramı ekseninde kümeleşen yöntem bilgisi, Marxist olsun olmasın, uluslararası ekonomi politik alanına giren çalışmaları ve bunların karşılıklı konumlarını anlamlandırabilmek açısından esaslı önemi haizdir. Buna ek olarak, böyle bir çalışma, Marxist yaklaşımların çeşitliliğini anlamak ve Marxism içerisindeki farklı açıklama ve anlama kipliklerinin mantığına sirayet edebilmek için de gereklidir. İkinci sorunsal bizi Marxist yaklaşımların bir haritasını çıkarmaya götürmüştür. Marxist yaklaşımların haritası çıkartılırken, birinci bölümde ele alınmış bulunan Marxizmlerin yapı kavramına yükledikleri anlam pusula olarak kullanılmıştır. Sosyal gerçeklik alanı bu haritayla irdelendiğinde, kapitalistlerin zenginliği ulusların sefaletine denk düşmektedir.

NURAY ÖZDEMİR, *İzzet Baysal* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 210 ss. ISBN 978-605-573-836-5

İkinci Dünya Savaşı yılları sonrasında İstanbul'da yeni yeni gelişmeye başlayan yerli sanayinin sessiz öncülerinden biri. Benzerleri gibi ön plana çıkmamış, sadece işini iyi yapmış bir 'iş adamı.' Avrupa'nın karteline kafa tutmuş, rekabetsiz ortamda dokuz yıl fiyat arttırmamış, üretimi koruma adına iki buçuk yıl fabrikasının kapalı kalmasını göğüslemiş bir 'ilke insanı.' İş hayatındaki başarı öyküsünün yanında tüm kazandıklarını doğduğu kente armağan ederek tüm Türkiye'nin hayranlığını kazanmış bir 'gönül zengini.' İzzet Baysal'ın sanayicilikteki zorlu mücadeleleri anlatılırken, aynı zamanda Cumhuriyet'in bir dönemine de ışık tutuluyor.

AHMET ÖZER, *Memleket Şairi Naib Üçüncüoğlu* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 240 ss. ISBN 978-605-5738-33-4

Nabi Üçüncüoğlu 'ortalık ışımadan memleketime / güneş olurum' diyen bir değer, yaşamını dolduran güzellikleri bir demet kır çiçeğine dönüştürerek öğrencilerine aktaran bir öğretmen, sevdalı yüreğinin sesini şiire dönüştüren bir şairdi. Toplumsal sorumluluğunu, eğitimci kimliğini, yazınsal emeğini *Memleket* adlı yapıtıyla sevdiklerine armağan eden Üçüncüoğlu'nun ömrü yurdunun güzelleşmesine adanmıştı. Yaşamına ta-nıklık edenlerin ona olan sevgisi, izini sürenlerin coşkusu, hiç eksilmeden bugünlere geldi. Bir şairden arda kalanların insanlık tarihine nakış olarak eklenmesiydi söz konusu olan. Yaşadığımız toprağı şiir güzelliğine dönüştürmesini bilen, sevgisini, sevdiklerine avuç avuç serpen Nabi Üçüncüoğlu bir kardelen gibi zorluklara direnerek bizimle var oluyor. *Memleket Şairi Nabi Üçüncüoğlu* adlı yapıtı, kaleme alan şair Ahmet Özer'i değerlerimizin emeğine sahip çıkmanın toplumsal bilinç ve sorumluluğuyla selamlıyoruz.

YUNUS ÖZGER, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010) 301ss. ISBN 978-975-255-290-6

Yozgat, günümüzde olduğu gibi, son dönem Osmanlı bürokrasisinde de neticelik ve nitelik yönünden güçlü devlet adamları yetiştirmiştir. Sicill-i Ahval Defterleri'nde kayıt memurlar arasında Yozgatlı olanların, diğer pek çok şehre nazaran sayısal fazlalığı bunu doğrulamaktadır. Eserde ortaya konulduğu gibi, Yozgat doğumlu 218 devlet adamı, Osmanlı devlet yönetiminin hemen hemen her biriminde görev yapmış kişilerden oluşur. Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa maiyetinde, Tuna fırkası olarak savaştan Mehmed Ali Paşa gibi askerler, Sungurlu kaymakamlığı esnasında halkın ihtiyaçlarını karşılama noktasında gösterdiği gayretlerle anılan, inşa ettirdiği ve hala ayakta duran Sungurlu saat kulesiyle hatırlanan Mustafa Edip Bey gibi kaymakam-

lar, fahri olarak Daru'l-aceze'de tabiplik yapan Agop Servet Efendi gibi hekimler, 1911'de Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü—yani, bugünkü Emniyet Genel Müdürlüğü—görevine getirilmiş olan Mehmed Şakir Bey gibi bürokratlar, Yozgat doğumlu devlet adamlarından sadece birkaçını oluşturur.

ARMAĞAN ÖZTÜRK, *Postyapısalcılık* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 323 ss. ISBN 978-605-573-849-5

Post-yapısalcı metodoloji önemli ölçüde özne sorunu etrafında şekillendi. Post-yapısalcılar yapısalcı düşünüşün öznenin önemini gizleyen bir anlamlandırma tarzına karşılık geldiği iddiasındaydılar. Yapısalcılığın sunduğu analiz çerçevesi bir dizi ciddi etik ve epistemolojik sorunu beraberinde getiriyordu. Örneğin nesnel süreçlere aşırı şekilde değer verilmesi özneyi değersizleştiriyordu. Ayrıca gerçeği yapı olarak örgütlemek oldukça sorunlu bir uğraştı. Kesinliği elde etmek uğruna yapılanlar oluşu ve çokluğu parçalıyordu. Post-yapısalcı yakıma 19. yüzyılın son çeyreğinde formüle edilen Nietzsche felsefesinde kendine yer buldu. Ancak bu tür bir hassasiyetin tam anlamıyla olgunlaşması daha çok 20. yüzyılın ikinci yarısında söz konusu oldu. Foucault, Derrida, Deleuze, Guattari, Lyotard ve Baudrillard gibi düşünürler post-modern ve post-yapısalcı bir söylem yarattılar. Tabii bu söylem de sorunlara gebe. Post-yapısalcılığın nihilizmi aşmaya yönelik çabalara yardımcı mı olduğu, yoksa nesnelliği daha da dağıtarak var oluş krizinin derinleşmesine mi yol açtığı meselesi sorgulanmalıdır. Dahası post-yapısalcı okumadaki aydınlanma karşıtı tavır bu tür bir gerçeklik anlayışının ideolojik sonuçları konusunda derin şüphelere yol açmaktadır. Çünkü aydınlanma karşıtlığı noktasında post-yapısalcılar yalnız değildir. Akıldan ve aklın kurduğu yapılardan muhafazakârlar da en az post-yapısalcılar kadar rahatsız olmaktadır.

SERDAR ÖZTÜRK, *Osmanlı'da İletişimin Diyalektiği* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 410 ss. ISBN 978-605-573-834-1

Osmanlı ülkesinde iletişim ile toplumsal yapı arasında genellikle bir 'uyum' ve 'çakışma' olduğu kabul edilir. Bu varsayım göre iletişim toplumsal yapının tüm özelliklerini içinde barındırmakta, toplumsal yapı ile iletişim arasında bir 'çelişki' bulunmamaktadır. Oysa mevcut verilerin ve yeni belgelerin Osmanlı ülkesindeki içsel ve dışsal dinamikleri dikkate alan farklı bir okuması, toplumsal yapı ile iletişim arasında çelişkili ve gerilimli ilişkilerin varlığını göstermektedir. Üstelik toplumsal yapı ile iletişim arasındaki bu çelişki, Osmanlı toplumsal yapısının evrimine ve değişimine de katkı yapmıştır. Bu tarihsel iletişim sosyolojisi çalışması, var olan bu çelişkili ilişkileri sosyolojik ve tarihsel olarak ortaya koyuyor. Çalışma, 'toplum,' 'toplumsal yapı,' 'gündelik direniş,' 'altpolitika,' 'üstpolitika,' 'insani iletişim güçleri' ve 'teknik iletişim güçleri' gibi iletişim bilimi, sosyoloji ve siyaset bilimi içerikli çeşitli kavramlardan yararlanarak Osmanlı'da iletişim üzerine yeni ve farklı bir bakış sunuyor.

ANTHONY PAGDEN, *Avrupa Fikri* [çeviren Mesut Varlık ve Rahmi Ögdül] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 408 ss. ISBN 978-975-539-563-0

Avrupa'yı oluşturan devletler ve halklar görünüşte hem uzun ve iyi işlenmiş bir geçmiş deneyimine hem de oldukça gelişmiş bir kültürel homojenliğe sahiptiler. Kimlik Avrupa'nın ve Avrupalıların değil, yeni kurulan devletlerin ve kültürlerin sorunu olabilirdi ancak. Uzun yıllar bu inançla yaşadıkten sonra, Avrupa'nın hızla yok olan hudutları boyunca siyasal, ekonomik ya da kültürel nedenlerle sürekli artan nüfus hareketleri ve yaşanan iki dünya savaşı, Avrupalıların kendi kimliklerine karşı duydukları özgüveni kökünden sarstı. Görece yakın tarihte Avrupa Birliği'nin yaratılması ve zaman içinde Avrupa devletlerinin bütünleşme yönündeki evrimleri ayrı bir Avrupa kimliğinin varlığına ilişkin ciddi soruları iyice gün ışığı-

na çıkardı. Bütün o ulusal ve yerel farklılıklarına rağmen, bütün Avrupalıları insanlık âleminin geriye kalanından ayıran bir şey varsa şayet, nedir o ve yakın dönemde yaşananlar bunu ne oranda ve nasıl değiştiriyor? Bu kitap Antik Yunan'dan Yirminci Yüzyıl'a uzanan geniş bir zaman diliminde "Avrupa nedir?" ve "Avrupalı kimdir?" sorularına yanıt arıyor ve bunu yaparken de politika, hukuk, din, edebiyat, kültür, ekonomi alanlarına dalyor. Avrupa Birliği'ne dair bu zamana kadar yapılan çalışmalar düşünüldüğünde, bu kitap kucakladığı tarih dilimiyle konu zenginliği bakımından ve kimlik sorununu tüm ayrıntılarıyla irdelemesiyle apayrı bir yerde durmaktadır.

EVREN BALTA PAKER ve İSMET AKÇA, *Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 523 ss. ISBN 978-605-3991-46-5

Modern devletin oluşumunu statik değil devam eden bir süreç olarak değerlendiren derlemede devam eden bu süreçte devlet, uluslararası, ulusal ve yerel pek çok aktörün karşılıklı etkileşimi ve bu aktörlerin sosyal ve politik mücadelelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir kurumsal yapı ve pratikler bütünü olarak değerlendiriliyor. Kitapta ayrıca modern devlet oluşumuna ilişkin literatürün ulusal merkez odaklı yaklaşımıyla da hesaplaşıyor ve yerel pratiklerin merkezdeki pratiklerden nasıl farklı olabildiği, aynı ulusal birim içinde birbirine hiç benzemeyen farklı yönetim stratejilerinin varlığı ortaya seriliyor.

JULIA PARDOE, *Sultanlar Şehri İstanbul* [çeviren Banu Büyükkal] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 678 ss. ISBN 978-994-488-652-9

İngiliz kadın yazar Julia Pardoe 1836'da, Tanzimat Fermanı'nın okunmasından üç yıl önce, Yeniçerilerin kaldırılmasından on yıl sonra İstanbul'a gelir. On ay kaldığı ve büyüüne kapıldığı bu şehri ve tanıştığı insanları, maharetli kalemıyla üç ciltlik bir seyahatnameye konu eder. Türklere önyargısız yaklaşımıyla dikkat çeken seyahatname İngiltere'de büyük ilgi görür. Pardoe 1854'te ilk kitabının gözden geçirip kısaltarak, ünlü çizer W. H. Bartlett'in çizimleriyle yeniden yayımlar. 1836'da yazdığı ayrıntılı ve meraklı metin ve 1854 basımının çizimleri ilk kez bu kitapta bir araya geliyor. Paşa konaklarından hanım sultanların harem eğlencelerine, Harbiye Mektebi'ndeki çiçeği burnunda asker adaylarından günler süren saltanat düğünü şenliklerine, Beyoğlu'nun Frenk sosyetesinin dedikodularından mezarlıklardaki panayırlara dek sayısız meraklı sahne, yüzü aşkın gravürle birlikte.

MUAZZEZ PERVAN ve TUBA AKEKMEKÇİ (der.), *Doğu Sorunu: Necmeddin Sahir Silan Raporları, 1939-1953* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 528 ss. ISBN 978-975-333-242-2

Necmeddin Sahir Silan'ın CHP ve DP'ye 1939-1953 yılları arasında sunduğu onüç raporun derlenmesiyle oluşan bu kitap, 'Doğu Sorunu'nda devletin izlediği toplumsal mühendislik sürecini dönemin yakın bir gözlemcisinin kaleminden yansıttıyor. Ağırlıklı olarak Bingöl ve Tunceli ile ilgili olan bu raporların dokuzu CHP'ye, dördü DP'ye verilmiş. Raporlar Tek Parti dönemi siyasetine, bu dönemin siyaset bağlamında kazanımlarına, dar 'demokrasi' söyleminde burun kıvrınlara bir ülkede siyasetin nasıl bir süreç içerisinde genişlediğini kanıtlayacak nitelikte. Siyasetin yoktan var olmadığını, bir birikim süreci olduğunu kanıtlar nitelikte bir çaba. Kuşkusuz raporlar toplumsal mühendislik bağlamında önem taşıyor. Cumhuriyet Türkiye'si'nin karşılaştığı en engebeli sorun o günlerde 'Vilayât-ı Şarkıyye' diye tanımlanan

bu ulaşılması zor yöreleri, inşa sürecinde olan ulus devletle bütünlemek. Buralara yol yapmak, su, elektrik götürmek. Yörenin beşeri yapısının ülkenin diğer yörelerinden farklı olduğu Cumhuriyet yöneticilerince çok iyi biliniyor. Doğu ve Güneydođu Anadolu Osmanlı döneminde görece özerk sayılabilecek bir konumda kalmış. Devletin bu coğrafyalardan beklentisi çok sınırlı olmuş, o nedenle de yöre sükûn içinde kaldığı sürece pek dokunmamayı tercih etmiş. Cumhuriyet'e kadar bu yörelerde devletin varlığından söz etmek neredeyse olanaksız. Necmeddin Sahir Sılan, Tek Parti döneminde siyasetin ne olduğunu biliyordu. Tek Parti yönetiminin sınırlarını aşarak seçilmiş olduğu yörede halkla temas kurmuş, 'halkın gösterdiği hassasiyet'i gündeme getirmiş. Kimi yöre yöneticilerinin görüşlerini almış, halkla yönetim arasında köprü işlevi görmüş. Raporlarında ise 'derinlemesine mülakat' diye nitelediğimiz yöntemi uygulayarak bölge hakkında zengin bir bilgi toplamış. Dönemin çok az siyasetçisi bu denli seçildikleri bölge ile ilgilenmiştir. Bugün bile eşine ender rastlanan bir siyaset anlayışını benimseyen Necmeddin Sahir Sılan, arşiviyle de tarih alanına özgün bir katkıda bulunmuş, bizlere dünü bırakmıştır. Bu ilk kitabı Türkiye'nin dününü aydınlatan ve kolay ulaşılamayacak olan Necmeddin Sahir Sılan'ın diğer arşiv malzemeleri izleyecektir.

GÉRAUD POUMARÈDE, *Haçlı Seferi'ne Son Çağrı: Yeniçağ Avrupası'nda Osmanlı İmgesi* [çeviren İsmet Birkan] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 788 ss. ISBN 978-975-050-762-5

Onaltıncı ve Onyedinci yüzyıllarda Hıristiyan Avrupa'yla Müslüman Osmanlı arasında gerçekten bir uygarlıklar çatışması yaşandı mı? Géraud Poumarède'in ele aldığı konu hiçbir zaman gündemden düşmeyen soruları ve sorunları içeriyor. Kitap pek çok noktada Avrupa'daki Osmanlı imgesinin günümüze yansıyan yönlerini de keşfetmemizi sağlıyor. İhtilâfın sebebi bellidir: Osmanlı'nın Ondördüncü Yüzyıl'dan itibaren Avrupa'daki ilerleyişi Hıristiyan âleminde Haçlı Seferi ruhunun yeniden doğmasına sebep olmuştur. Osmanlı imgesi zaman içinde kâfir, barbar, despot veya tiran gibi tabirlerle anılır. Düşmanlık duygusuyla beslenen Avrupa'nın dört bir köşesinde Osmanlı'nın yıkımını haber veren kehanetler ve fetih planları birbiri ardına gelir. Bu çatışma kültürü dinî söylemin, siyasal düşüncenin ve sanatsal yaratının içine işlemiştir. Askerî tahlillerden popüler hikâyelere kadar uzanır. İmparatorların Osmanlı'yı alt edeceklerini ve Doğu'nun hâkimi olacaklarını müjdeleyen mitler, Vatikan'ın bitmeyen seferberlik ilanları ve sürekli bir savaş tedirginliğiyle geçen iki yüzyılın ardından ne olur peki? Bu zafer ve fetih kurgusu giderek çekiciliğini yitirir; Kilise'nin Osmanlı'ya karşı birlik çağrısı da. Ama bugün hâlâ canlı olan Osmanlı imgesi işte o zamanda şekillenmiştir. Géraud Poumarède'in Vatikan, Venedik ve Paris gibi pek çok arşivde yaptığı araştırmalara dayanarak yazdığı *Haçlı Seferi'ne Son Çağrı* bir bakıma, bugünün yüzyıllar öncesindeki yansımasını aktarıyor.

MICHEL RAGON, *Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi, 1800-1991* [çeviren Murat Aykaç Erginöz] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010), 780 ss. ISBN 978-975-997-169-4

Onüç yıllık bir çalışmanın ürünü olan *Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi* tarih, teknoloji, sosyoloji ve estetik gibi alanların iç içe girdiği çetrefil bir konuda, yaklaşık iki asırlık bir zaman dilimini (1800-1991) kuşatan başarılı bir sentez sunuyor. Michel Ragon, Sanayi Devrimi öncesinde bir düzenleme sanatı olan şehirciliğin geçirdiği dönüşümleri, şehirli işçi sınıfının doğuşu ve konut sorunlarını ele alıyor; modern şehirciliğin, sanayi uygarlığıyla birlikte gelen büyüme krizine bir çözüm üretme çabası içerisinde nasıl şekillendiğini anlatıyor. Mimarlık ile şehirciliğin birbirinden ayrılamayacağı kanısıyla kaleme alınan kitapta,

metal, betonarme gibi yeni yapı malzemelerinin kullanımıyla ortaya çıkan yeni estetik ve mimari yöntemler, Walter Gropius, Mies van der Rohe, Le Corbusier gibi kuramcı mimarlar, Bauhaus, işlevselcilik ve uluslararası üslup gibi akımlar proje ve icraatlarıyla birlikte ele alınmakta. Kronolojik tablolarla, fotoğraflarla ve çizimlerle zenginleştirilmiş eserde Barselona, Moskova, Viyana, Chicago, Paris ve Brasilia gibi şehirlerdeki mimarlık ve şehircilik serüvenlerini, başarıları ve başarısızlıklarıyla birlikte gözler önüne seriliyor.

JEREMY RIFKIN, *Avrupa Rüyası* [çeviren Buket Okucu Özbay] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 434 ss. ISBN 978-605-399-154-0

Vietnam Savaşı karşıtlığıyla başlayan ve tüm dünyaya barış hareketi olarak yayılan '60'lı yıllar Amerika'nın özgürlükler, kişisel haklar ve ilerleme konusunda tek adres olduğuna dair bir hava da yaymıştı. Dünyanın her yanına güven aşıl原因an bu atmosfer, gençlerin '70'li ve '80'li yıllarda Amerika'nın neden olduğu sıkıntıları gidermek için yine Amerika'dan bir hareketin başlayacağına ve oradan tüm dünyaya yayılacağı gibi bir inanca bağlanmasına neden oldu; çünkü seyyahların 1620 yılında Plymouth Kayası'nı keşfiyle başlayan, özel görevlerle yüklü Amerikan Ruhu'nun başaramayacağı pek bir şey yoktu. Amerika'da duyulan ayak sesleri Atlantik'in öte yakasındaki Avrupa'da yankılandı ve '60 Hareketi Avrupa kıtasındaki yaşamlarda daha farklı izler bıraktı. Avrupa'nın Yeni Çağ'da dünyanın takip ettiği bir merkez olmasının bir nedeni de Amerika'nın kişisel ve maddi başarıya dayanan rüyasının artık yorulmuş olmasıydı: "Amerikan Ruhu yorulur ve yıpranırken yeni bir Avrupa Rüyası doğuyordu. İnsanlık tarihinin yeni aşamasına çok daha uygun bir rüyaydı; her gün daha da sıkı ağlarla örülen ve küreselleşen dünyaya yakışır bir küresel bilinç vaat ediyordu insanlığa."

JACQUELINE ROSE, *Görme ve Cinsellik* [çeviren Ayşe Deniz Temiz] (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 248 ss. ISBN 978-975-342-735-7

Psikanalizin feminizm açısından önemi nedir? Feminist hareket psikanalizden nasıl yararlanabilir? Jacqueline Rose *Görme ve Cinsellik*'te, statükoyu destekleyen kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarını eleştirel bir gözle ele alıyor. Lacancı psikanaliz teorisinden yola çıkarak, fantaziye dayanan kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarının yapıbozumuna girişiyor ve asıl meseleye, öznellik meselesine yöneliyor. Psikanaliz alanındaki ve psikanaliz üzerine tartışmaları, feminizmin günümüzde yüzleştiği temel meseleleri yetkinlikle ele alırken, kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarının izini edebiyattan sinemaya birçok alanda sürüyor.

NICOLAS ROUVIÈRE, *Asteriks ya da Uygarlığın Savaşı* [çeviren İsmail Yergüz] (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 328 ss. ISBN 978-975-533-652-7

Çizgi roman olarak Asteriks yüzden fazla dil ve lehçeye çevrilmiş ve bütün dünyada üçyüz milyondan fazla satmıştır. Yankıları Fransa'nın oldukça dışına taşan böyle bir diziyi 'Galyalılar' üzerine bir parodi olarak görmekle yetinemeyiz. O halde, sayısız çevirilerle yaşayan Asteriks'in evrensel yanı nedir? Nicolas Rouvière bu kitabında sık sık, dizinin uygarlık ve barbarlık arasındaki sınırı sorgulamasına işaret ediyor. Gerçekten de René Goscinny ve Albert Uderzo demokratik bir köy ütopyasını mutlakiyetçi, hatta totaliter rejimlerle karşılaştırırlar. Ve her rejimin bireylerin yaşamları üstünde özel, sembolik bir etkisi vardır. Böyle bir model, toplumlarda uygarlığın cilasının ne kadar zayıf ve eğreti olduğunu bilen yazarların kişisel öyküleriyle de ilintilidir hiç kuşkusuz. 1959'da direnişçi Galya dalgası içinde yaratılan bu dizi, sa-

vaş yıllarının gizli anlaşmalarına eleştirel bir gözle bakar ve 1965-1975 yılları arasında etkili olan bireysellik tarihinin dönemecini alaya alır. Yazar, en önemli temaları ayrıntılarıyla gözden geçiriyor. Antropoloji ve psikanalizin ışığında heyecan verici ve yepyeni bir okuma sağlıyor.

PETER L. RUDNYTSKY, *Psikanalizi Okumak: Freud, Rank, Ferenczi, Groddeck* [çeviren Beyza Sümer Aydaş] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 340 ss. ISBN 978-975-298-414-1

Yazın eleştirisi ve entelektüel tarihin şaşırtıcı bir ustalıkla bir arada işlendiği bu çalışma, temelde edebiyat ve psikanaliz arasındaki diyalektik ilişkiyi çözümlüyor. Freud'un yaşamını ve yapıtındaki çıkış noktalarını kendisine merkez alan Rudnytsky, Freud'un en parlak üç izleyicisi sayılan Rank, Ferenczi ve Groddeck'in de izini bu koşutluk içinde sürüyor. Disiplinlerarası bir okumayla psikanalizin tabii tutulduğu bu karşılaştırmalı çözümleme, Freud'la nesne ilişkileri kuramı ekseninde yapıt veren bir dizi düşünür arasındaki kayıp halkayı gözler önüne seren bir sorgulama aynı zamanda. Psikanaliz alanındaki bilinen yapıtların yanı sıra, ikincil önemde sayılan, hatta kimisi gözden kaçmış bazı metinleri de derinlikli bir üslupla çözümlenen Rudnytsky, psikanaliz çalışmalarının temel eksenini oluşturan 'ilişkisel gelenek'ten yorumbilime uzanan bir yelpazede düşünmeye çağırıyor okurunu.

AYŞEGÜL SABUKTAY, *Devletin Yasal Olmayan Faaliyetleri: Susurluk Olayı'na Hukuk Siyaset Kuramından Bir Bakış* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 168 ss. ISBN 978-975-342-739-5

Devletin hukuki sınırlar içinde faaliyet gösterip göstermediği tartışması ister istemez devlete ve hukuka ilişkin öncüllere yaslanır. Dolayısıyla, devlet ve hukuk kavramlarının içeriğine göre, devlet faaliyetlerinin değerlendirilmesi de farklılaşacaktır. Bu kitabın katkısı, önceden sözü edilen, bugün kısmen davalara konu olan bu tip olaylara nasıl bakılabileceği konusunda, hukuk-siyaset kuramından beslenerek farklı yaklaşımları ortaya koymasındır. Bu nedenle kitap, Susurluk Olayı'nda bahsedilen, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş tarafından hazırlanan raporda faaliyetleri örneklenmiş, bugün kısmen dava konusu haline gelen Jitem'e ve devletin sorgulanan diğer faaliyetlerine kuramsal alandan bakmak, belki de somut olarak karşımıza çıkan haliyle devlet hakkında düşünmek için bir yol arkadaşı olarak görülebilir.

AFAF LUTFİ AL-SAYYID MARSOT, *Mısır Tarihi: Arapların Fethinden Bugüne* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 158 ss. ISBN 978-975-333-244-6

Afaf Lutfi al-Sayyid Marsot 639'daki Arap fethinden başlayarak Mısır tarihini kısaca aktarıyor. Yazar, kitabının ana temasının Mısır halkının yönetenlerine yabancılaşması olduğuna dikkat çekiyor. Kitabının önsözünde ise Mısırlıların mücadeleleri konusunda şunları söylüyor: "639'daki Arap fethinden, 1882'de başlayıp 1952'ye dek süren İngiliz işgaline ve her türden yabancı işgale uğrayan Mısırlılar, 1952'den önce gerçek bir ulusal yönetimin gerçekleşmemesi kaydıyla, çağlar boyunca yabancı yöneticilerle veya yabancıların egemenliğindeki yöneticilerle başa çıkmak zorunda kaldılar. Gene de yabancı hâkimiyeti yıllarının başından sonuna değin mısırlılar; bir imparatorluğun merkezi olduğu veya sadece bir vilayet olarak bir imparatorluk içinde eridiği zaman bile, bir coğrafi bütün olarak ayrı, sabit doğal sınırlara sahip, 'Mısır' adı verilen sınırları değişmez bir ülkenin varlığını kabul ettiler. Böylelikle Mısırlı, yabancı hükümdarlarla başa çıkarken aynı zamanda Mısır olarak tanımlandığı ve öyle tanıdığı sabit bir toprak parçasına bağlı kaldı. Milliyetçilik çağının insanları, ulusal bağlılıkların bilincine daha henüz varmadan önce Mısırlılar, Mısır diye bir ülkede yaşadıklarının bilincindeydiler."

MICHAEL SEIDMAN, *İşçiler Çalışmaya Karşı* [çevirenler Emine Özkaya ve Gün Zileli] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 445 ss. ISBN 978-805-423-824-8

Halk Cepheleeri Döneminde Barselona ve Paris'te İşçiler. İspanyol Devrimi ile Paris'teki Halk Cephesi'nin sosyal ve siyasi tarihi hakkındaki bu karşılaştırmalı çalışma, zayıf bir burjuvaziye sahip İspanya'da devrimci ideolojiler güçlenirken, kapitalist bir ekonomiye sahip ve endüstrisi gelişmiş Fransa'da aynı ideolojilerin nasıl giderek gerilediğini göstermeye çalışıyor. Michael Seidman, işçi sınıfını temsil ettiğini iddia eden örgütlerin iktidarı ellerinde tuttıkları Halk Cepheleeri döneminde bile işçilerin çalışmaya nasıl zorlandığına dikkat çekmektedir. Bu inceleme işçi ve emek tarihinin şu ana dek hep göz ardı edilen bir gerçeğini ortaya koyuyor: işçiler çalışmaya karşı!

SAMI SELÇUK, *Demokratik Yönetim – Özgür Bey* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 400 ss. ISBN 978-975-533-543-8

Demokraside devlet, toplumun çoğulcu yapısını benimser ve onu özendirir. Çoğulculuk, düşünce ve inançlar karşısında devletin yansızlığını gerektirir. Devletin, ne dayatacağı resmi bir görüşü vardır ne de bir dini. Çoğulculuk devletin yansızlığını, yansızlık ise laikliği gerektirir. Laiklik demokrasinin izdüşümüdür. Doğa, tek tip insan yaratan bir laboratuvar ya da insan çiftliği değildir. Doğa, tek düşünce, tek inanç, tek tip insanı reddeder. Doğanın çoğulculuğuna dokunulamaz. İnsan her şeyin ölçüsü ise insanı ölçü almayan toplum ve devlet ikiyüzlülük ahlakını yaratır, adalet bilincini ve kültürel kimliğini yitirir. Devlet insanı hiçleştirir, hiç kimseleştirir. Ters durumda meşruluğunu yitirir. Demokrasinin özü, başkılıkların kabul edilmesi, çoğulculuğun benimsenmesidir. Çoğulculuk bireysel özgürlük olmadan gerçekleşemez. Demokratik rejim düşünceler karşısında yansızdır. İyi-kötü, doğru-yanlış seçimini bireye bırakır. Demokrasi gücünü özgürlükten alır. Birey ne kadar özgürse demokrasi o kadar güçlüdür.

PINAR UYAN SEMERCİ, *İnsan Hakları İhlali Olarak Yoksulluk* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 166 ss. ISBN 978-605-3991-42-7

Bu kitap, yoksullukla ilgili egemen paradigmayı sorgulayarak, yoksulluğu insan hakları ihlali olarak kavramsallaştırmayı yaygınlaştırma amacıyla derlenmiştir. Türkiye'de yoksulluğu beraberce ele almanın ve tartışmanın politikaları belirleme açısından gerekli olduğunu düşünen bu derlemenin yazarları, yoksulluğun nedenleri, yoksulluk algısı ve yoksullukla mücadele noktasında hak temelli bir yaklaşımının ön plana çıkması perspektifinde bir ortaklık taşımaktadır. Yoksullukla ortaya çıkan sorunların yalnızca gelir yetersizliği olarak görülmemesi gerektiğini belirten yazarlar, insanların yapabilirlikleriyle topluma, toplumun tüm kurum ve yapılarına katılabilen yurttaşlar olması için gerekenleri sağlayacak ciddi bir politika değişikliğine gidilmesi ihtiyacının altı çizmektedirler.

MEHMET SEYİTDANLIOĞLU, *Tanzimat Dönemi Modern Belediyeciliğin Doğuşu – Yerel Yönetim Metinleri* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), 240 ss. ISBN 978-994-488-899-8

Tanzimat döneminin getirdiği, fermanlara ve padişah kanunnamelerine değil de yasalara dayanan modern hukuk anlayışının ilk ürünleri, yerel yönetim alanında ortaya çıktı. İstanbul'un belediye teşkilatına yönelik ilk kanunu, bazen belli mekânlara ya da konulara yönelik, bazen de genel nitelikli pek çok başka kanun ve yönetmelik izledi. Modern hukuk ve yerel yönetim tarihimizin kilometre taşları olan bu metinler, ilk kez bu kitapta bir arada yayımlanıyor. Yerel yönetim ve hukuk tarihimizin kaynaklarına ilk elden ulaşmak için.

STEPHEN ANTHONY SMITH, *Rus Devrimi* [çeviren Ü. H. Yolsal] (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2010), 223 ss. ISBN 978-975-298-417-2

Rus Devrimi'nde Bolşevikler'in amacının tüm bir toplumsal sistemi yıkarak onu daha üst düzeyde bir yenisiyle ikame etmek olduğu bilinir. Bu çalışma ise geri kalmış, tecrit olmuş bir Rusya'nın bu süreçte nasıl modernize olduğunun, nasıl değiştiğinin öyküsüne odaklanıyor. Yirminci Yüzyıl biterken komünizmin yaşadığı düşüşe dek uzanan tartışma, bu tarihsel süreci Bolşevikler'in yarattığı itici ve öncü güç kadar devrimin kendi çelişkileriyle boğuştuğu buhranlı dönemlerle de bütünlük içinde gözler önüne seriyor.

BÜLENT SOMAY, *The View From the Masthead: Journey Through Dystopia Towards an Open-Ended Utopia* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 228 ss. ISBN 978-605-399-140-3

İngilizce olarak yayına hazırlanan kitapta Bülent Somay, Ütopya'yı hem bir tema hem de özel bir edebiyat türü olarak ele alıyor. Türü felsefe ve edebiyat olduğu kadar siyasi bir önerme de olan Ütopya'yı mevcut şeylerin düzenine karşı bir önerme olarak değerlendiren kitap, sadece hikâyenin değil tüm evrenin kurgusal olduğu Ütopya'larda olanaklı ve alternatif yaşam biçimlerine yer açmaya çalışıyor. Yeni bilim kurgu ve ütopya örneklerinin ele alındığı ve derinlenmesine tartışıldığı bu kitapta yazar Ütopya'nın açık uçlu hiç bitmeyen bir devrim süreci olduğunu söylüyor.

SELÇUK AKŞİN SOMEL, *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi, 1839-1908: İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin* [çeviren Osman Yener] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 438 ss. ISBN 978-975-050-750-2

Osmanlı İmparatorluğu'nun geçirdiği modernizasyon ve reform süreci kamu eğitimindeki reformların sağlıklı bir değerlendirmesi yapılmadan anlaşılabilir. Bir örneklenme, disiplin ve etkinlik, gerek merkezde gerekse taşrada malî ve idarî sistemi yeniden yapılandıran Osmanlı islahatçılarının ana prensipleri oldu. Bu prensipleri hayata geçirmek için ihtiyaç duyulan memurlar Osmanlı okullarında yetişti. Bir kurum olarak devlet okulları, imparatorluk sınırları içindeki halkta düzen, disiplin ve verimlilik gibi fikirlerin uyanmasına yardım etti. II. Abdülhamid döneminde dinsel ve otoriter değerler yukarıdaki fikirlerle birleştirilerek eğitim tedrisatına eklenmişti. Özellikle nizam ve disiplin fikri Osmanlı kamu eğitiminde bir örneklemenin giderek ağırlık kazanmasına yol açmış, bu eğilim baskın Osmanlı kültüründen farklı yapıda olan pek çok etnik grup için eğitimin yetersiz kalması sonucunu doğurmuştu. Eğitim alanı aynı zamanda, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın kapitalist dinamiklerinin ihtiyaçlarıyla, milliyetçiliğin etkisiyle ve devletin makbul vatandaş talepleriyle de bağlantılı olarak biçimlendi. Dolayısıyla taşrada ortaya çıkan tepkilerin bu nedenleri de içerecek şekilde düşünülmesi gerekir. Selçuk Akşin Somel, eğitim alanındaki modernleşme hamlesinin çerçevesini ve etkisini, taşrayı da hesaba katan bir bakışla ayrıntılı bir şekilde inceliyor. *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi, 1839-1908*, Osmanlı eğitim ve modernleşme tarihini anlamak için de temel bir başvuru kaynağı olma özelliği taşıyor.

İBRAHİM SORGUÇ, *Bu Defa Niçin Harp Edeceğimi Biliyorum* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 306 ss. ISBN 978-994-488-898-1

Yüksek öğrenimini bitiremeden askere alınan, Filistin Cephesi'nde, ne uğruna savaştığını tam da anlayamadan esir düşen bir genç... 1920'de yurda döndüğünde, Milli Mücadele'yi günü gününe takibe başlar. Sakarya'dan gelen zafer haberinin ardından askere giderken hislerini, "Mamafih bu defa ne için

harp edeceğimi biliyorum,” diye günlüğüne kaydeder. 736 gün boyunca tuttuğu notlar sadece savaşı değil, tüm insani yönleriyle, savaşanları ve cephede süren gündelik hayatı da anlatır. İbrahim Sorguç’un ‘harp sandığı’nda özgün elyazmaları, emirnameler, pusulalar, fotoğraflar ve eşyalarla birlikte sakladığı bu samimi günlük, Kurtuluş Savaşı’na bambaşka bir pencere açıyor.

PIETER SPIERENBURG, *Cinayetin Tarihi* [çeviren Yiğit Yavuz] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 326 ss. ISBN 978-975-050-772-4

Kılıçlar, sopalar, düellolar, namus ve aşk cinayetleri... Erkek erkeğe kavgalar, aile içi katliamlar ve soygun amaçlı öldürmeler... Suç ve şiddetin kategorileştirilmesi, soruşturulması, yıllar boyunca akıllarda kalması, konuşulması... Kadınlar, erkekler ve seri katiller... Orta Çağ’da insanlar cinayeti şerefli bir savunma ya da intikam eylemi olarak görüyorlardı. Kavgedan kaçmak ya da intikamı ertelemek, itibar kaybıydı. Sonraları soylular, alt sınıflardan insanlarla hiçbir biçimde kavgaya girmez oldular. Saygın vatandaşlar gerektiğinde kendilerini savunmak zorunda kaldılarsa da, bıçak kavgalarına dâhil olmayı reddettiler. Bıçak kavgası alt sınıfların sakilliğini taşıyordu; izlenebilirdi, ama katılmak yersiz ve mantık dışıydı. Çatışmalar erkekler arasında geliyordu ve öğrenilmiş cinsiyet rolleri, kadınları, katil olmaktan alıkoymuyordu. Ondokuzuncu Yüzyıl’a gelindiğinde şeref kavramı yeniden tanımlanıyor, uygarlaşmanın sonucu olarak kan davaları ve bıçak kavgaları, siyasal iktidarın daha az nüfuz edebildiği, ekonomik olarak az gelişmiş bölgelere kayıyordu. Bugün, küreselleşmeyle birlikte yaşanan göç ve örgütlü suçlar, uygarlaşma eğrisini yanlışlayacak biçimde metropollerde yoğunlaşıyor. Pieter Spierenburg, Orta Çağ’dan günümüze cinayetin tarihini ustalıkla anlatıyor: “Cinayet düzeyinin yüksek olduğu Orta Çağ’da, insanlar cinayetten korkmuyorlardı. Ondokuzuncu Yüzyıl’a doğru öldürme fiilleri azaldıkça, korku arttı. Ancak, Yirminci Yüzyıl boyunca, bu ters bağıntı ortadan kalkmaya başladı. Şiddetin en düşük noktaya indiği 1950’ler ve 1960’larda, başka toplumsal kaygılar öne çıktı ve cinayetlerin 1970’ten sonraki artışına, şiddete karşı yükselen bir duyarlılık eşlik etti.”

BİRSEN ŞAHİN, *Almanya’daki Türkler* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 272 ss. ISBN 978-908-873-845-7

Son yıllarda göçle ilgili tartışmalarda üzerinde en çok durulan konular arasında entegrasyon ve çokkültürlülük gelmektedir. Ancak 2000 yılından sonra başta Hollanda’da olmak üzere bazı ülkelerde göçmenlere verilen hakların yeniden düzenlenmesine gidilmiş ve bunlar da asimilasyon politikasından vazgeçen ve entegrasyon üzerine yoğunlaşan Avrupa ülkelerinin bir kısmında adete yeniden asimilasyon politikalarını andıran uygulamaların arka arkaya başlamasına neden olmuştur. Almanya’da ise 2007 yılında uygulamaya konulan yeni göç yasası ile verilen haklarda bir geriye dönüş yaşanmaktadır. Vatandaşlığa geçiş ve oturma hakkı için getirilen zorunlu dil ve vatandaşlık sınavları Almanya’da yaşayan Türkler tarafından büyük bir tepki ile karşılanmaktadır. Yazar bu araştırmayı Almanya’da son dönemde yaşanan gelişmelere ilişkin Türklerin düşüncelerini konunun yerinde incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş ve Türkiye’de 1980’li yıllardan sonra oldukça ihmal edilmiş bir araştırma konusu olarak Almanya’daki Türklerin gerek entegrasyon gerek ulusötesi bağlar gerekse yaşanan son değişimlere ilişkin düşüncelerini ve durumlarını sosyolojik bakış açısı ile ele almıştır.

HASAN ENGİN ŞENER, *Macaristan ve Türkiye’nin AB’ye Uyum Süreci* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 407 ss. ISBN 978-605-578-217-7

Hasan Engin Şener lisans ve yüksek lisansını Kamu Yönetimi disiplini alanında Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde tamamladıktan sonra Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktoru unvanını

2008 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden almıştır. Şener halen Antalya'da Akdeniz Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nde çalışmaktadır. Şener'in temel ilgi alanları kamu yönetimi kuramı, kamu politikaları analizi ve Avrupa Birliği'dir.

SEBAHATTİN ŞİMŞİR, *Tarihçi Gözüyle Türk Tarih Sosyolojisi Yazıları* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010), 208 ss. ISBN 978-975-255-287-6

Sosyoloji bilgileri elde edilen sonuçlara göre değerlendirmektedir. Sonuçların mutlak doğru olduğunu ve kalıcı olacağını da ifade edemeyiz. Günümüz sosyolojisinin yöntem ve metot olarak takip ettiği batı sosyolojisi olması dolayısı ile problemlerin ortak olup olmadığı sorusu akla gelmektedir ki, ne yazık ki batının hem tarih hem sosyoloji problemleri hususunda benzer yönlerimiz problemlerde dahi pek yoktur. Bundan dolayı, Türk sosyolojisi tarih ile münasebetlerinde batı sosyologları gibi değil, daha farklı usul ve yöntemlerle ilişki kurmak zorundadırlar. Söz gelimi, Avrupa ile ilk münasebeti kuran Türkler olan İskit ve Hunların bıraktığı izler ile Avrupa içlerine kadar coğrafi sınırlarını genişleten Osmanlıların, hem tarihi hem de sosyolojik değerlendirmeleri hem Türk hem de batı sosyologlarının yaklaşımlarından farklı sonuçlar ele geçecektir.

İLHAN TEKELİ, *Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 215 ss. ISBN 978-975-333-249-1

Bu kitapta üç kavram—gündelik yaşam, yaşam kalitesi ve yerellik—ilişkilendiriliyor. Bu üç kavram da zaman ve mekana eşit önem veren bir yaklaşımla ele alınıyor. Üç kavramın birlikteliği yalnız şehir ve bölge planlama alanı için değil tüm sosyal çözümler için yeni bakış açıları geliştirilmesine olanak sağlıyor. Toplumsal analizlerde genellikle ikincil yer verilen bu üç kavram bir araya getirildiğinde ulus devlet ve kalkınma merkezli hakim sosyal bilimler paradigmalarına karşı güçlü yeni bir açılım yaratabiliyor. Rutinleştiği için çözümlerimizde genellikle ihmal edilen gündelik yaşam, toplum düzeninin belli bir şekilde oluşmasının hem nedeni hem de sonucu oluyor. Yaşam kalitemiz büyük oranda gündelik yaşamımız tarafından oluşturuluyor. Bu kitapta yer alan yaşam kalitesine ilişkin yazılarda da tüketici değerlerine dayanan yaklaşımlar veriliyor. Ancak, hakim olan bu bakış açısının sürdürülebilir bir toplum düzeni yaratmak açısından olumsuzlukları ortaya konularak, insan faaliyetlerinin sağladığı doyuma dayandırılacak bir yaşam kalitesi anlayışının, sürdürülebilirlik bakımından yaratabileceği potansiyeller üzerinde de duruluyor. Ulusdevlet ve kalkınma merkezli paradigmalarda, mekan boyutunun dışta bırakılmasıyla görmezden gelinen, çoğu kez durağanlığı, dış dünya ile ilişki içinde bulunmamayı da içeren bir anlam yüklenen yerelden söz edilmiyor. Yereli ebedi özler olarak değil karmaşık olumsal, siyasal ve tarihsel süreçlerin biriken sonuçları olarak düşünmek gerekir. Eğer yerelin bilgi üretimi açısından üstünlükleri ortaya konulabilirse bilgi toplumunun yerelini kurabilmek için sağlam bir başlangıç noktası elde edilmiş olur. Günümüz dünyasında bir yerelliğin yarışabilirliğini sürdürmesi, öğrenen bir yerel haline gelmesine ve üretimde yüksek dışsallıklar oluşturabilmesine bağlıdır. Bunların oluşturulması büyük ölçüde yerele bağlı olacaktır.

İLHAN TEKELİ, *İstanbul ve Ankara için Kent İçi Ulaşım Tarihi Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 284 ss. ISBN 978-975-333-239-2

İlhan Tekeli *İstanbul ve Ankara için Kent İçi Ulaşım Tarihi Yazıları*'nda iki büyük kentimiz İstanbul ve Ankara'nın kent içi ulaşım tarihini, tüm ulaşım tarihini kuracak bir kapsamda ele alıyor. Bu öykü,

bu bağlamda anlam kazanan Boğaziçi Köprüsü, Ankara Metrosu, Ankara’da otopark sorunları, dolmuş ve minibüslerin plaka rantları, halk otobüsleri ve Türkiye’de kent içi ulaşımda spontane bir çözüm olarak ortaya çıkan dolmuş olgusunun Türkiye’de kentlerin oluşumuna etkileri konusundaki yazılarla zenginleştiriliyor.

İLHAN TEKELİ, *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 272 ss. ISBN 978-975-333-253-8

İlhan Tekeli bu kitapta, Türkiye’nin konut sorununun tanımlanma biçimini ve bu konudaki çözüm arayışlarını tarihsel bağlamı içinde analiz ederken, kendi geliştirdiği ‘konut sunum biçimi’ kavramının sağladığı çözümleme zenginliğini ortaya koyuyor. Böyle bir kavramı kullanan bir kent plancısının, konut sektörü sorununa yaklaşırken, kendisini konut sektörü plancısının yaklaşımlarına hapsolmaktan nasıl kurtarabileceğine açıklık kazandırmaya çalışıyor. Kitap üç bölümden oluşuyor. Birinci bölümde gecekondu olgusu ele alınıyor. Gecekondu olgusu ele alınırken ona salt bir sorun olarak değil, Türkiye’nin sanayileşmesi için çok önemli bir çözüm olması bakımından yaklaşıyor. Bu çözümün o dönemin profesyonelleri tarafından üretilemeyeceğine dikkat çekiliyor. Bu olgunun, profesyonellerin ezberlerini nasıl bozduğunu, Türkiye’deki kent plancılarının ve araştırmacılarının bu yeni olguyu kavramasının, onların anlayışlarını nasıl derinleştirdiğini ve var olan paradigmaları sorgulamaya ittiğini anlatıyor. Kitabın ikinci bölümünde konut sorununu, insan hakları perspektifi ve Türkiye deneyimi içinde tanımlamaya çalışan yazılar yer alıyor. Gecekondu olgusunun varlığı ve bunun üzerinde sağlanan bilgi birikimi, konut sorununun sığ olarak tanımlanmasını engelliyor. Kitabın üçüncü bölümünde ise konut sunum biçimi kavramının gelişimini ve bu kavramı kullanarak Türkiye’nin konut tarihini anlatan yazılar yer alıyor. Bu yazılarda konut sunum biçimi kavramı kullanıldığında, konut tarihinin kent planlaması tarihiyle köprülerinin nasıl sıkı bir şekilde kurulabildiği ortaya çıkıyor.

İLHAN TEKELİ, *Mekansal ve Toplumsal Olanın Bilgibilimi Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 304 ss. ISBN 978-975-333-241-5

“Toplu Eserlerin onuncu kitabının adını *Mekansal ve Toplumsal Olanın Bilgibilimi Yazıları* olarak saptadım. Bu ad kırk yıllık bir uğraş sonunda vardığım noktayı yansıtıyor. 1961 yılından sonra şehir planlama eğitimine başlamam ve bir süre sonra bölge planlama konusunda uzmanlaşmaya yönelmem beni mekan konusunda duyarlı hale getirmişti. Ancak bu başlangıç noktasından itibaren mekanla ilişkili konuları ele almakta, insan yaşamında mekana ilişkin alanda düzenlemeler yapılması konularında nasıl düşünülebileceği ile ilgili sağlam bir dayanak ya da kuramsal çerçeve bulamamanın sıkıntısını yaşıyordum. Zonguldak bölge planını hazırlarken, o yıllarda büyük saygınlığa sahip olan devlet planının dayandığı kalkınma modellerinin mekansal boyutu ihmal ettiğinin farkına varmıştım. Şehir formları hakkındaki Chicago Okulu’nun kuramları bana çok statik geliyordu ve kent planlamaya yol göstermekte de yetersiz kalıyordu.”

İLHAN TEKELİ, *Sanayi Toplumu için Sanayi Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 341 ss. ISBN 978-975-333-248-4

Bu kitap İlhan Tekeli’nin 1960’lı yıllarda, Birinci Beş Yıllık Plan’la birlikte Türkiye’de içine girilen sanayileşme yoluyla kalkınma tutkusunun güçlü olduğu bir dönemde, Türkiye’nin sanayileşmesi konu-

sunda yazdığı yazılardan oluşuyor. O günlerde ulaşılmak istenilen sanayileşmenin Fordist bir sanayileşme olacağı konusunda kavramsal bir gelişme henüz yaşanmamıştı. Bu kavramın üretilmesi için esnek sanayi üretiminin gelişmeye başlaması gerekiyordu. Bu kitaptaki yazılar Tekeli'nin iki farklı ilgi alanını yansıtıyor. Bunlardan birinci grubu Türkiye'nin sanayileşme tarihine ilişkin yazılar oluşturuyor. Bu yazıların okunması Birinci Dünya Savaşı sonrasında sanayileşmek isteyen bir ülkenin ne tür uluslararası ve ulusal dirençlerle karşılaştığının daha derinden kavranmasına yardım ediyor.

İLHAN TEKELİ, *Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye'de Yükseköğretim ve YÖK'ün Tarihi* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 400 ss. ISBN 978-975-333-255-2

Toplu Eserlerin on dördüncüsü, İlhan Tekeli'nin değişik tarihlerde Türkiye'de yükseköğretimin tarihi konusunda yazdığı yazıları bir araya getiriyor. Bu yazılarla Osmanlı döneminde ilk yüksek okulların ortaya çıkışından günümüze kadar uzanan bir süreklilik büyük ölçüde kurulmuş oluyor. Bu bütünlüğün kurulmasında, ayrıntılı bir biçimde YÖK tarihinin yer almış olmasının payı yüksek. Türkiye'de YÖK üzerine çok konuşulmuş olmasına karşın, YÖK'ün tarihi yazılmamıştı. Tekeli'nin kitapta yer alan yazısı bu bakımdan bir ilk oluşturuyor. Bu kitabın sunuş yazısı diğer dizinin diğer kitaplarının sunuş yazılarından daha uzun. Bunun nedeni, ise kitaptaki diğer yazıların eksik bıraktığı, 1968-1981 yılları arasında Türkiye'deki üniversitelerde ortaya çıkan ve dönüşen öğrenci hareketlerini, İlhan Tekeli'nin bu dönemde, ODTÜ'deki öğretim üyeliği sırasında yaşadıklarını merkeze alan bir anlatıyla ortaya koymasındır. Kendi öyküsünü merkeze almış olsa da kitabın diğer yazılarının eksik bıraktığı bir gerçeklik alanının değerlendirilmesini anlattığı içine almış oluyor. Kitabın kurduğu anlatı yaklaşık 250 yıllık bir süreyi kapsıyor. Bu uzun süre toptan bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda yükseköğretimin Osmanlı'dan Cumhuriyet'e modernleşme süreciyle ilişkisi açıkça ortaya çıkıyor. Bu sürecin hem bir sonucu hem de bir nedeni oluyor. Ama her dönemde iktidar sahipleri yükseköğretim kurumlarını denetim altında tutmak istiyorlar. Hem onun başarılı olmasını istiyorlar, hem de her an kendi denetimleri altında kalmayacağı korkusunu taşıyorlar. Bu bakımdan, dönemden döneme bir zihniyet değişikliği görülüyor.

İLHAN TEKELİ, *Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 396 ss. ISBN 978-975-333-258-3

İlhan Tekeli, Toplu Eserlerin on beşinci kitabında birbiriyle yakından ilişkili olan, Türkiye'nin kent planlama ve kent araştırmaları tarihi konularındaki yazılarını bir araya getiriyor. Toplu Eserlerin sekizinci kitabında, Türkiye'nin kent planlamasının modernite eksenli dış tarihine ilişkin yazılarını toplayan Tekeli, on beşinci kitapta ise Türkiye'nin kent planlamasına ve kent araştırmalarına, planlama faaliyetinin içinden bakarak yazdığı tarih yazılarını bir araya getirmiş oluyor. Kitabın başlığında birbiriyle ilişkili iki faaliyetin tarihinden söz ediliyor. Bunlardan birincisini kent planlaması diğerini ise kent araştırmaları oluşturuyor. Günümüz kent planlama pratiğine bakarak bu iki alanın birlikte var olduğu düşünülebilir. Oysa Türkiye tarihinde iki alanın gelişmesi arasında yüz yıla yakın bir aralık bulunmaktadır. İlk kent planları 1850'li yıllarda yapılmaya başlanmıştır. İlk şehircilik kitapları ise 1920'li yıllarda yayımlanmıştır. Bu kitaplar, bir kent araştırması olmaktan çok kent planı yapacaklara genel geçerlilik iddiası taşıyan yollar öğreten ders kitapları niteliğindedir. Kentlere ilişkin araştırmaların başlaması için 1950'li yılları beklemek gerekmiştir. Türkiye'de bu alandaki ilk faaliyetler hızlı bir kentleşme başladıktan sonra, planlamada bir paradigma değişikliği yaşanarak kapsamlı rasyonel planlamaya geçilirken gerçekleşmiştir.

ŞİRİN TEKELİ, *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 350 ss. ISBN 975-470-079-6

Kadınların toplumdaki yeri 1980'lerde Türkiye'nin gündemine yeniden ve çarpıcı biçimde girdi. 'Kamuoyu'nu oluşturan herkesi yakından, derinden ilgilendiren tartışma konularının başında yer alan bu konu, çok yönlülüğünden, çok boyutluluğundan ve karmaşıklığından ötürü, kolay kolay gündemden kalkacağına da benzemiyor. Bu yüzden, önümüzdeki yıllarda da 'kadınların yeri' tartışmalarının güncelliğini koruyacağına kesin gözüyle bakabiliriz. Bu çok boyutlu ve karmaşık konuyu özünde şu ana soruya indirgemek mümkün: Kadınlar toplumun onlara uygun gördüğü konumu benimsiyor ve kabulleniyorlar mı, yoksa onu kendi özlemleri doğrultusunda yeniden biçimlendirmek mi istiyorlar? Elinizdeki kitapta, ortak yanları kadınların 1980'ler Türkiye'sindeki çelişkili varoluşuna 'kadın bakış açısı'ndan bakmak olan yirmi kadın araştırmacı kendilerine bu soruyu sordular ve cevap bulmaya çalıştılar. *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*'da Nora Şeni, Feride Acar, Yeşim Arat, F. Yıldız Ecevit, Ferhunde Özbay, Günseli Berik, Fatma Gök, Yakın Ertürk, Ayşe Saktanber, Hale Bolak, Nükhet Sirman, Lale Yalçın Heckmann, Ayşe Güneş Ayata, Fatmagül Berktaş, Nilüfer Çağatay, Yasemin Nuhoglu Soysal, Şahika Yüksel, Arşalus Kayır, Deniz Kandiyoti ve kitabı yayına hazırlayan Şirin Tekeli'nin yazıları yer alıyor.

CHARLES TILLY, *Kolektif Şiddet Siyaseti* [çeviren Seda Özel] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 397 ss. ISBN 978-605-573-828-0

Son yıllarda sıklıkla gündeme gelen linç, futbol holiganlığı, caddelerde meydana gelen şiddet olayları arasında hiçbir benzerlik yok mudur? Bu kitapta, pek çok otoriteye ait literatürün tarihsel kapsam ve yetkisi ışığında, bu olayların kolektif şiddet bağlamındaki ortak nedenleri araştırılıyor. Kolektif şiddetin söz konusu olduğu sosyal etkileşimler, doğrudan doğruya en az iki fail içeren ve kısmen, zarar verici eylemleri gerçekleştiren kişiler arasındaki koordinasyondan kaynaklanan fiziksel zarara yol açar. Tilly, kolektif şiddetin bazı açılardan çetrefilli, değişken ve beklenmedik olduğunu ancak farklı zaman ve mekânların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan benzer sebeplerden ileri geldiğini savunmaktadır. Nedenlerin, bağlantıların ve olay yerlerinin saptanması, bir yandan kolektif şiddet ve varyasyonlarının açıklanmasına yardımcı olurken bir taraftan da şiddetin hafifletilmesi yönünde en geçerli çözüm yollarının belirlenmesine önayak olacaktır. Çoğu insan, iç savaş ve kavgaların alabildiğine yayılmış olduğu bölgelerde dâhi, şiddete başvurmayan yollardan etkileşime girerler. Buna rağmen, şiddet içermeyen etkileşimler şiddete dönüşür, barış içinde yana yaşayan insanlar birbirlerini öldürmeye başlar, bazen kovboylar silahlarına sarılır, köylüler sabotaja kalkışır, Ruandalı Hutular gözlerine kestirdikleri düşmanları katleder. Kimler, ne zaman ve nasıl şiddet içermeyen etkileşimlerden şiddet içeren etkileşimler yönüne geçiş yapar? Özellikle, insanlar ne zaman, nasıl ve niçin diğer insanlara zarar vermek için kolektif olarak bir araya gelirler? Kolektif şiddet çok farklı şekillere bürünebildiğine göre bunun toplumsal organizasyonu ve karakterinde belirleyici olan nedir?

HENRI TROYAT, *Lev Tolstoy* [çevirenler Işık Ergüden ve Zeynep Canan Özatalay] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 984 ss. ISBN 978-975-050-783-0

Tolstoy karmaşık bir kişilik. Bir yandan eserleri ve düşünceleriyle dünyayı etkilemiş, müritler edinmiş büyük bir fikir adamı; diğer yandan kumara ve kadınlara düşkün, zaafı olan bir insan. Ömrü boyunca öğretisiyle yaşantısı arasındaki çelişkinin acısını çekmiş. Evrensel aşkı yüceltirken evde karısına kötü davranan, yoksulluğu öğütlerken lüks içinde yaşayan... Öğretinin yüceliği için 'kendi'ni yok etmeyi salık veren, ama 'kendi'yle ilgili her fiziksel sıkıntıyı defterlerine not etmeden duramayan biri. Henri Troyat, bu

kadar kapsamlı bir Tolstoy biyografisi meydana getirebildiyse, bunu büyük ölçüde Tolstoy'un kendini not etmeye düşkün olduğu günlüklere, defterlere, mektuplara borçlu. Onlar sayesinde Tolstoy'un yaşamını kendi ağzından dinler gibi, neredeyse dakika dakika takip edebiliyoruz bu kitapta. Ve kitabın esas kahramanı Tolstoy ise, onu bu sayfalarda yeniden yaratan da, titiz çalışması ve usta kalemıyla Henri Troyat'dır. Edebiyat dünyasında bir Tolstoy mevcut olduğunda, bir edebiyatçı olmak kolay ve hoş oluyor. Ve insan hiçbir şey yapmamış olduğunun, hâlâ da yapmamakta olduğunun bilincinde olsa bile buna dayanabiliyor, çünkü Tolstoy herkes için yaratıyor ve yapıtları, edebiyata bağlanan tüm ümitlere ve tüm inançlara cevap veriyor.

SAİME TUĞRUL, *Ebedi Kutsal, Ezeli Kurban: Çok Tanrılıktan Tek Tanrılığa Kutsal ve Kurbanlık Mekanizmaları* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 207 ss. ISBN 978-975-050-737-3

Hepimizin dilinde, medyanın sürekli farklı biçimlerde, *reality show*'larda ya da haberler adı altında bize sunduğu 'kurbanlar' silsilesi neden bu kadar el eriminde, hayatlarımızın içindedirler? Televizyonlarda gördüğümüz, dünyanın öteki ucundaki felâketzedeler, doğal afet ve savaş kurbanlarıyla özdeşleşerek ölümün şiddetine maruz kalmış bu insanlar için neden bu denli kolaylıkla hep birlikte ağlanır, hatta toplumsal dayanışmaya dönüşerek, yardımlar toplanır? Öte yandan, aynı insanlar vatanın bütünlüğünü korumak, iç ve dış düşmanların—olası—saldırılarına karşı savaşmaya, 'hayatlarını vermeye' hazırdırlar. Babalar ve hatta anneler, Türkiye'de olduğu gibi, 'kutsal vatan görevi' için, devletin yasalarının üstünlüğüne inanarak, erkek çocuklarını askerliğe davul-zurna ve bayraklar eşliğinde gönderirlerken, aynı ebeveynler, devlet yasalarını hiçe sayarak, kız çocuklarını, töreler adına nasıl kurban edebilirler? Kutsallığın işlevselliğinin yok olduğu modern toplumlarda, nasıl olur da 'kurban' yeni bir sosyal kategori gibi ortaya çıkabilir? Elinizdeki kitap, bu soruların peşine düşüp antropolojiden din tarihine, sosyal teoriye ve siyaset felsefesine uzanıyor. Düşünceyi derinleştiren, kışkırtan, yeni pencereler açan bir çalışma.

AHU TUNCEL, *Bir Siyaset Felsefesi: Cumhuriyetçi Özgürlük* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 403 ss. ISBN 978-605-399-141-0

Bugün kapitalist ekonomi ile birleşerek yalnızca moral değil ekonomik bireyciliği güçlü bir biçimde öne çıkaran liberal ideolojinin sunduğu bireyselliğin yıkıcı etkilerine karşı birlikte özgür yaşam projelerine duyulan ihtiyacın artması cumhuriyetçi geleneği de alternatif söylem arayışları dahilinde yeniden araştırma ve tartışma konusu haline getirmiştir. Kitap bu çerçevede cumhuriyetçi düşünce geleneğini çağdaş siyasal tartışmalar ışığında yeniden ele alıyor. Eski bir geleneğin çağdaş sorunlara önerebileceği çözüm yollarını araştırmak amacıyla olan eser, Liberal özgürlüğün tek özgürlük biçimi olarak sunulduğu günümüzde, cumhuriyetçi özgürlüğün soykütüğünün tartışılması çağdaş özgürlük anlayışının genişlemesini ve derinleşmesini amaçlıyor.

EROL TÜMERTEKİN, *İstanbul: İnsan ve Mekan* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 2. baskı, 204 ss. ISBN 978-975-333-070-7

İstanbul olağanüstü bir hızla değişen bir şehir. Bu hızı izlemek, çözümlenmek ve yorumlamak her disiplinden bilim adamlarını ilgilendiren bir uğraş. Ülkemizin ve dünyanın önde gelen coğrafyacılarından Erol Tümertekin 1960'lar ve 1970'lerde yaptığı araştırmalar ve yayımladığı makalelerle İstanbul'u sanayi

mekanları, merkezi iş alanları ve nüfus açısından incelemiştir. Bu çalışmalar, İstanbul'un can damarını oluşturan ekonomik faaliyetlerin bu şehrin geçirdiği dönüşümlerde ne kadar önemli bir faktör olduğunu gösteriyor. Tümertekin'in daha o dönemde yaptığı saptamalar ve öneriler, İstanbul'un hızlı değişimi üzerinde düşünenler için vazgeçilmez bir kaynak.

ERGUN TÜRKCAN (der.), *Türkiye'de Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü, 1960-1980: Atilla Sönmez'e Armağan* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 560 ss. ISBN 978-605-399-150-2

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kuruluşunun ellinci yılında yayınlanan bu eser Atilla Sönmez için armağan kitap olarak hazırlandı. Türkiye'nin ilk planlamacılarından olan Dr. Atilla Sönmez Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması ve uygulamaya sokulmasında görev aldı. Daha sonra arkadaşlarıyla birlikte DPT'den istifa eden Sönmez, ODTÜ'de öğretim üyeliği yaptı ve Dünya Bankası'nın çeşitli birimlerinde çalıştı. 2006'da yitirdiğimiz Sönmez ile yakın çalışma arkadaşları olan ilk Türk planlıları hem onu anmak hem de fazla bilinmeyen DPT'nin kuruluş hikâyesini, bir şekilde tarihe kaydetmek için bu kitapta bir araya geldi. Ergun Türkcan tarafından büyük bir emekle hazırlanan *Türkiye'de Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü, 1960-1980* adlı bu eser içinde okuyacağınız makalelerin yazarları arasında Süleyman Demirel, Yalçın Küçük gibi önemli isimler yer alıyor.

TURGUT TÜRKSOY, *Deniz: Güneşin Çocukları* (Ankara: İmge Yayınları, 2010), 422 ss. ISBN 978-975-533-654-1

Kısa süren yaşamlarını ülkenin bağımsızlığına ve halkının mutluluğuna adayan '68 Kuşağı'nın yürekli gençlerinin umut ve mücadele dolu günlerinin ve onların yürekli önderlerinin destansı hikâyesi; cellatlarının bile önünde saygıyla eğildiği Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ibret dolu katlediliş öyküleri ve Amerikan Emperyalizmi'nin ülkeyi köleleştirme planlarına çanak tutan işbirlikçilerin yüz kızartıcı biyografileri.

SEDAT TOPÇU, *İnsan ve Psikiyatri* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 366 ss. ISBN 978-908-873-841-9

Ruh sağlığı sorunları olanlar ve toplumun büyük kesimi, psikiyatri ve psikoloji hakkında gerçek bilgilere sahip değildir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, toplum bireylerinin bu meslek alanları hakkında kulaktan dolma bilgilerle veya yazılı ve görsel medya yoluyla tek yönlü olarak bilgilenmeleri nedeniyle psikiyatrik istismarın önü alınamamaktadır. Bu kitapta ruh sağlığı alanında yapılan yanlışlar, insan hakları ihlalleri ve etik olmayan uygulamalar ortaya konmaktadır.

REYHAN TUTUMLU, *Yaşamaz Yazabilmek: Vüs'at O. Bener'in Yapıtlarına Anları Bilimsel bir Yaklaşım* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 192 ss. ISBN 978-975-342-763-0

Bener'in poetikasının bu kapsayıcı, yetkin çözümlemesinde Tutumlu, edebiyatın kavramsallaştırılması en zor alanlarından birine el atarak otobiyografi, anı, günlük, kurmaca, metinlerarasılık gibi ilişkili ve gerilimli konularda kuramsal bir berraklık sağlamayı hedefliyor. *Yaşamaz Yazabilmek*, arkasındaki titiz araştırmacılık ve önerdiği çözümlerle, çağdaş Türkçe edebiyatın köşe taşlarından birini evrensel bir kuramsal bağlamda değerlendirirken Vüs'at O. Bener üzerine çalışmaları da yeni bir düzleme taşıyor.

ÖZLEM UZUNDEMİR, *İmgeyi Konuşturmak* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 189 ss. ISBN 978-805-423-822-4

Görsel sanatlarla yazın arasındaki ilişki antik çağdan bu yana hem düşünürlerin hem de edebiyatçıların ilgisini çekmiş bir konudur. Görsel sanat yapıtlarının yazıyla temsili anlamına gelen *ekphrasis*—yani, resimbetim—temelde üç kuram çerçevesinde şekillenmiştir: Horatius’un ‘*ut picture poesis*’ (‘Şiir ve resim birbirine benzer’) diyerek vurguladığı görsel sanat ve yazın eşitliği, Leonardo da Vinci’nin savunduğu resmin yazına üstünlüğü ve Gotthold Ephraim Lessing’in ileri sürdüğü yazının imgeye üstünlüğüdür. Leonardo ve Lessing’in biri renk ve şekilleri diğeri ise sözcükleri kullanan, biri göze diğeri ise kulağa hitap eden bu iki sanat dalıyla ilgili ortaya koydukları ikili karşıtlıklar, yani imgenin durağan, sessiz ve uzamsal olmasına karşın, sözün devingen, sesli ve zamansal oluşu, Yirminci Yüzyıl eleştirmenleri tarafından cinsiyet rollerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Günümüz kuramcıları ise imge ve söz arasındaki karşıtlıkları yok ederek, iki sanat dalı arasındaki farklılıklardan doğan etkileşimi vurgular. Bu kitap, imge-söz ilişkisinde sözü edilen tüm bu tartışmaları Ondokuzuncu ve Yirminci Yüzyıl’da yazılmış İngiliz şiir ve romanından örnekleri inceleyerek ele almaktadır.

MESUT VARLIK (der.), *Efendime Söyleyeyim: Hasan Ali Topbaş Kitabı* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 528 ss. ISBN 978-975-050-771-7

Efendime Söyleyeyim adlı kitap Hasan Ali Toptaş’ın hem eserlerinin, hem de kendisinin bugünden görülen bir profili olarak kurgulandı. Hayatı üzerine şimdiye kadar yapılan en ayrıntılı söyleşi ve romanlarını kurguladığı dünyası. Eserlerini yabancı dillere çevirenlerin, tiyatroya ve sinemaya uyarlayanların deneyimleri. Türkiye’den ve yurt dışından çizerlerin Hasan Ali Toptaş illüstrasyonları. Şimdiye kadar yayımlanan bütün eserleri üzerine yazılan inceleme yazıları, edebiyat dünyasından dostlarının anıları, okurlarından mektuplar, kendi metinlerinden ve üzerine yazılan yazılardan yapılan alıntılar. *Efendime Söyleyeyim* Türk edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan Hasan Ali Toptaş’ın hayatı ve edebiyatı üzerine geniş bir çalışma sunuyor.

MICHAEL WALZER, *Haklı Savaş – Haksız Savaş: Tarihten Örneklerle Desteklenmiş Ahlâki bir Tez* [çeviren Mehmet Doğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 445 ss. ISBN 978-805-423-817-0

Son on yılı zehir eden sayısız etnik çatışmaya müdahale edilmesinin veya edilmemesinin ahlaki açımlarını ele alan önsözüyle birlikte Michael Walzer’ın bu klasikleşmiş çalışması, Atinalıların Melos saldırısından ABD’nin Vietnam’daki katliamına dek tarihten birçok örneği inceliyor; tarihî olaylarda karar makamında bulunan kişiler ile bu olayların kurbanlarının tanıklıklarına başvurarak, savaş ve ahlakın ana meselelerine eğiliyor. Walzer’ın savaşla ilgili tezleri, insanların yüzleşebileceği en ciddi ahlak sınavıdır, üstelik bu tezler, tarihin tüm dönemleri boyunca geçerliliğini koruyan siyasi ve ahlaki bir kuram meydana getirmektedir.

ELIZABETH WARNER, *Rus Mitleri* [çeviren Mert Kireççi] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 136 ss. ISBN 978-605-573-837-2

Onuncu Yüzyıl’ın sonlarında Kiev Knezliği’ne Hıristiyanlık’ın gelmesi Rus uygarlığının gelişmesinde muazzam bir etki yarattı. Pagan tanrılara tapınmaktan vazgeçilmesine rağmen, hem Hıristiyan hem

de pagan inançlar ve uygulamalar yüzyıllarca varlığını bir arada sürdürdü. Yazar, başlıca mitolojik motiflerin gelişmesine ışık tutan ve Rus mitolojisini oluşturan—toprağın, suyun, ateşin ve havanın yüceliği; cinlerin, tinsel varlıkların doğadaki mevcudiyeti; ölüm inancı ve cadılık gibi konuları içeren—kaynaklardan yararlanmaktadır.

GARETH M. WINROW ve KEMAL KIRIŞCI, *Kürt Sorunu Kökeni ve Gelişimi* [çeviren Ahmet Fethi] (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2010), 244 ss. ISBN 978-975-333-063-3

Boğaziçi Üniversitesi'nden iki bilim adamının gerçekleştirdiği bu çalışma, tarafsızca değerlendirilmesi gereken Kürt sorununa birçok yönüyle büyüteç tutuyor; sorunun kökenini ve olası çözümlerini geçmişten geleceğe uzanan bir zaman yelpazesinde irdeliyor. Kitap, 'etnisite,' 'ulus,' 'azınlık,' 'halk,' 'azınlık hakları' gibi can alıcı terimlerdeki karışıklıkları giderirken, okura Türk ve Kürt milliyetçiliklerinin gelişme çizgilerini de izleme fırsatı veriyor. Kürt sorunu üzerine akademik çalışmalar şimdiye kadar çoğunlukla yabancılar tarafından büyük oranda ikincil ve yabancı kaynak temelinde yapıldı. Bu kitap, uluslararası akademik literatüre Türkiye'den bir katkı niteliği taşıyor.

CHARLES W. J. WITHRES ve DAVID N. LIVINGSTONE (der.), *Coğrafya ve Devrim* [çeviren Dilek Cenkçiler] (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 456 ss. ISBN 978-975-08-1716-8

"Bu kitap coğrafyacıların, tarihçilerin ve bilim tarihçilerinin, coğrafi düşüncenin önemini ve mekânın, terim nasıl kullanılırsa kullanılsın, devrimlerin doğasının algılanma biçiminde yaptığı değişiklikler konusundaki görüşlerini bir araya getirme çabasıdır." Livingstone ve Withers'ın editörlüğünde hazırlanan Coğrafya ve Devrim'de bir araya getirilen makaleler şimdiye kadar yeterince vurgulanmamış bir konuyu, bilimsel, teknik ve siyasal devrimler ile coğrafya arasındaki karşılıklı ilişkiyi cesaretle ele alıyor.

WORLDWATCH ENSTİTÜSÜ, *Dünyanın Durumu 2010: Kültürleri Dönüştürmek – Tüketimden Sürdürülebilirliğe* [çeviren Dost Körpe] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 380 ss. ISBN 978-994-488-914-8

Tanınmış çevre kuruluşu Worldwatch Enstitüsü'nün 2010 yılı için hazırladığı Dünyanın Durumu başlıklı rapordan oluşan bu kitap, insanlığın kültürüne yön veren kurumlar—eğitim, medya, iş dünyası, devlet, gelenekler ve toplumsal hareketler—üzerine yoğunlaşarak tüketim zihniyetinden sürdürülebilirlik zihniyetine nasıl geçilebileceğini anlatıyor.

ADNAN YAĞAN ve NAHİT SERBES, *Tarihteki 'Hain' Çerkesler* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010), 210 ss. ISBN 978-605-573-840-2

"Günümüz tarihçilerinin kıvrak, vatansever kalemi, miski amber kokulu saray odalarının kabarık kuş tüyü minderlerine yaslanıp, ballı şerbetlerini yudumlayarak padişah kelimelerini ak kâğıda düşüren vakanüvislerin süslü divitleri gibidir. Orada tarihin en şanlı, renkli sayfaları bile birer kara lekeye dönüşebilir. İşte biz bu ışıltılı, kaypak kalemlerin gerçeklerin üzerine örttüğü süslü perdeyi bir nebze aralayıp, gün ışığının parlak ışınlarının tarihin karanlık noktalarına ulaşması için bu kitabı kaleme aldık. Kuşkusuz Osmanlı-Türk toplumunda Çerkes kökenli 'hainler'in sayısı bu kitaptakilerle sınırlı değildir. Ancak

değerli okurlar gönül rahatlığıyla şundan emin olsunlar ki en seçmece ‘hainler’ bunlardır. Ayrıca, bu kitabımızın, başı sıkıştığında ‘hain’ arayanlar için mükemmel bir başvuru kaynağı olduğunu da burada özellikle belirtelim.”

ŞAHABETTİN YALÇIN, *Modern Felsefede Benlik* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2010), 150 ss. ISBN 978-805-423-819-4

Bir insanda bazı değişimlere karşın değişmeden kalan şey nedir? Ya da gerçekten değişmeden kalan bir şey var mıdır? İnsan aslında nedir ve onun ne olduğunu nasıl bilebiliriz? ‘Ben’ neyim ve ‘kendimi’ nasıl bilirim? İnsanların ruh hali, kişiliği, karakteri, duyguları, düşünceleri, bedeni, dünya görüşü vs. sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. Ne var ki, herkeste meydana gelebilen bütün bu değişimlere karşın, bir insanın zamanla bambaşka bir kişiye dönüştüğünü de söyleyemeyiz. Başka bir deyişle, insanların birçok yönü değişse bile onların esas itibarıyla aynı kişiler olarak kaldığı fikrini taşıyoruz. Peki, bir insanda bazı değişimlere karşın değişmeden kalan şey nedir? Ya da gerçekten değişmeden kalan bir şey var mıdır? İnsan aslında nedir ve onun ne olduğunu nasıl bilebiliriz? İşte elinizdeki kitabın konusu budur: ‘Ben’ neyim ve ‘kendimi’ nasıl bilirim? Bu kitap, benlik kavramının, felsefe tarihinde modern dönem diye adlandırılan Onyedinci ve Onsekizinci Yüzyıllardaki durumunu epistemolojik ve ontolojik açılarından incelemektedir.

NURHAN YENTÜRK, LADEN YURTTAGÜLER, YİĞİT AKSAKOĞLU, İRFAN NEZİROĞLU, HABİP KOCAMAN ve EBRU AĞDAK, *Savunuculuk ve Politikaları Etkileme* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 175 ss. ISBN 978-605-399-135-9

Dünyada ve Türkiye’de STK’ların ve yurttaş girişimlerinin farklı seviyelerde karar süreçlerine katılımı, yaptıkları savunuculuk çalışmaları ve lobi faaliyetleri ile kanunların çıkarılması, politikaların üretilmesi ve uygulanması aşamalarında yeni deneyimler ve değişimler yaşandığına tanıklık ediyoruz. Ancak Türkiye’de sivil toplum kuruluşları, yurttaş inisiyatifleri, platformlar gibi örgütlenme biçimlerinin çeşitli konuları kamusal alanda tartışıp, politikaları etkileme anlamında sonuç alabilmeleri oldukça kısıtlıdır. Bu kısıtın aşılmasına katkıda bulunmak amacıyla, bu kitapta, STK’ların politik alana katılımını arttıracak yöntemler üzerinde durulmakta ve dünyada ve Türkiye’de yaşanmış savunuculuk örnekleri ve deneyimlerine yer verilmektedir. TBMM’de yasa yapma ve denetim süreçlerine katılımın yolları ve örnekleri kitapta kapsamlı olarak ele alınmakta ve sosyal hizmetler, sağlık, sosyal güvenlik, askeri alanlara yönelik kamu harcamalarının izlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Bu kitap İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi’nin gerçekleştirdiği STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi kapsamında yayımlanmıştır. Bu dizinin amacı STK’ların çevrelerinde gördükleri sorunlara yönelik olarak etkili ve uzun dönemli çözümler bulma sürecinde aktif olabilmeleri, yerel, ulusal ve uluslararası yönetimleri sorunların çözümleri için gerekli politikaları üretmeye yönlendirebilmeleri amacıyla STK’lara destek olmak ve STK’ların Türkiye’nin demokratikleşmesinde önemli bir aktör olmalarına katkıda bulunmaktır.

STEPHANE YERASIMOS, *Konstantiniye ve Ayasofya Eserleri*, dördüncü baskı [çeviren Şirin Tekeli] (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 295 ss. ISBN 978-975-470-302-3

Türkler Konstantiniye’yi 1453’te fethettiler ve şehrin kuruluşuna ve o vakte kadar sembolik merkezi kabul edilen Ayasofya’ya ilişkin bir efsane geliştirdiler. Bu efsane, Bizans, Arap, hatta Helen yazılı me-

tinlerindeki temalardan örüldü. Araştırma literatürünün yıllardır tanıdığımız isimlerinden Stefanos Yerasimos, bu efsanenin imparatorluk tartışması ve ideolojisi ile ilişkisini araştırıyor. Osmanlı padişahları, Bizans başşehrinin temel sembolü Ayasofya'yı yeniden değerlendirerek, hatta anlamlandırarak, Bizans imparatorlarının projelerini sürdürme zorunluluğunu mu hissetmişlerdi? Yoksa lanetli şehir Konstantiniye ebediyen yok mu edilmeliydi? Stefanos Yerasimos efsanenin oluşumunu ve gelişme aşamalarını inceleyerek, metinleri tahlil ederek ve tarihi bağlamla çelişkilerini araştırarak, bu efsaneyi yeniden ayakları üstüne oturtuyor. Yazar aynı zamanda, çeşitli Osmanlı yapılarının mimari özellikleri ile görünümünün ancak bir imparatorluk projesi ile ilişkili olarak anlaşılabilceğini ileri sürüyor. 'Ayasofya'nın aşılması,' Osmanlılar üzerinde, bir dizi mimari çalışma sırasında hep etkisini göstermiş bir güdü, Stefanos Yerasimos'un başarılı araştırması, bu 'sembolik boyut'u da yerli yerine oturtmamızı sağlıyor

LEVENT YILMAZ, *Modern Zamanın Tarihleri* (İstanbul: Metis Yayınları, 2010), 272 ss. ISBN 978-975-342-742-5

1687 yılının Ocak ayında, Fransız Akademisi'nde, sonradan 'Eskilerle Modernler Kavgası' diye anılacak büyük bir tartışma koptu. Bu, aslında zaman olgusu ve kavramının algılanışına dair radikal bir dönüşümdü: Tanrılar yavaş yavaş dünyayı terk ediyor, insanlar ise tarihi hem yapmaya hem de yeni bir bakışla yazmaya başlıyordu. Levent Yılmaz bize işte Batı tarihindeki bu eşiği, bu kırılmayı küçük, incelikli fırça darbeleriyle resmediyor: Batılı toplumlar Tarih'e ilk adımlarını nasıl attılar? Tarih'e—yani geçmişle araya mesafe koymaya, şimdinin doluluğu duygusuna ve geleceği planlama, düzenleme faaliyetine? Nasıl oldu da Batılı toplumlar, olan biten herşeyin bir alinyazısı, geleceğin aslında geçmişin bir yansıması, tarihin ise tekerrürden ibaret olduğu, gelenek ve atasözlerinin en hakiki mürşit olduğu düşüncesinden kopabildiler? Kısacası Batı nasıl Modern oldu, Batılılaştı?